Folio Numero 85. B. V. Einsidlensis.

INCIPIT OMELIAR BEATI JOHANNIS EP OSAREI CONSTANTINOPOLIT EXPOSITIO IN EVANGELIO

QUANTUM QUAMOVE

GRATUM ET UTILE SIT BONUM ECCLESIASTICE PACIS. quā fraglantiae sollicito amore quaerendū exponā. ut quisquā Inuentor exponere possit. lege Inquit fidelissime. hostor fratres legite. ut ipsum qđ corpore absens efficiar. Inexpō uobiscum presens unfideli. Incipiamus ergo exponere bona de bonis. prosequar. quid dicat euangelista, Et factū est cum consummasset. ihs sermones istos; Quos istos. quos superius est prelocutus: quomodo decaminis mortiferis carnalium passionū super petrus apostolorū fidei cinilla ceciderat. & modica quidem quamtum confidebatur. sed dns qui de longe sentit malorū uapor em. ad superbum militaris doctrinam quasi cum aliquo sifone largissimo prius quam accenderetur refrenavit. dicens; Amen dico uobis nisi conuersi fueritis. ut efficiamini sicut pueri non intrabitis in regnū celorū. & rursum; Et illos dimisit sollicitos reddidit. & totum mundum de periculo eiusdem incendii liberauit; Et illi quidem leuiores facti sunt. nos autem fortiter sumus munitu. & momentanee mundi eorum occasio. aeternum mundo humilitatis refrigerium introduxit; Hos ergo sermones cum consummasset ihs transtulit se de galilea mudeam. quasi iustus dns communum. qui sic diligit alios seruos. ut alios non contemnat. et dum

Nam sicut omnes illi debent gloriam qui in [illegible] sic ille debet omnibus misericordiam quasi seruus; Nam si [illegible] unus teneat locus. Iam non est possessor omnium hominū sed possessor aliquorū; Reliquit galileā. & uenit in fines iudeae; Galileam patriam suā de qua fuerat natus. quasi sed alius usam dens. reliquit orientē. & uenit mudeam. quasi ad occasum. ubi fuerat obtūrus in pace passionis succumbens. Et erūnobis

Einsiedeln 124 (306) p. 1

Abb. 46 b

ut habeat xpm fr̃m · nonne meliusest ei · quam centũ
frr̃s · Qui fratribus suis non inuidẽt · quisuper hereditate
noncertat · Qui propter lucrum non rumpit fraterni
tatis affectum · quinon solum omnia sua · sed etiam
semsũ dare paratusẽ · qucũ oĩa dederit · nihil eiminu
itur · Nam humana substantia semp paupera est · & quan
tumcũq homo habuerit · nihil sepũtat habere · Illa aũ substan
tia sola est · quẽomnũ desideriũ satiat · & adhuc sup habun
dat · Quirelinquit sorores · statim eũ susciptum gratie dñi ·
quasi carissime sorores · Nonenim ulla soror sic dulciter
cplectitur frem suũ · quomodo gratie dñi cplectunt̃ animã
scam · Nam quotiens gratia dñi insensibus nr̃is hęrent · &
dilectant nos · quotiens animas nr̃as complectant̃ & osculari
uidentur · Si filios dimiserit · quid & illi dñi filios spũales
quos docẽt · quos eruciat · quibus dicat apostolica uoce ·
Nam inxpo ihu p euangelium ego uos genui · qui patris mor
tem non expectãt · Nam filii carnales · si modicum pat̃
eorum fuerit senex · tediantur de uita ipsius · desi de
rant eum mori · & sicuto mortuos non fuerint con
tempnunt eum · quasi dolẽtum · filii aũt̃ spũales ·
quanto perfectiores fuerint in fide · tanto ãpius
diligunt suum doctorem · Si dimittit substantiam · ab
hominibus diligitur · ab hominib; honorat̃ · Nam ipse dñs
cui se tradit · dat ei gratiam coram omnib; · Nonne meliusẽ
ei hoc quam uniuersa terra · aut quę substantia tanta
gloriam prestet homini sup terrã · quanta opinio scitatis ·
Adhuc pterrena substantia · dat̃ illi substantia spũalis ·
quam iunior filius & lasciuus accepit a patre suo & con
sumpsit uiuendo luxuriose · id est sapientiã · scientiã · cae
tasq; uirtutes mnumerabiles quas cũ secum · qui relictis facultã
tibus mundi alibus dõ sẽ̃a dederunt ;
Multi enim erunt primi nouissimi · & nouissimi primi ;
prima enim sinagoga uocata fuerat ad salutẽ · sed illa
infidelitatis uitio egrotante · in domo patris sui · id est le
gis · & gentibus ecclesia surgens de firmitate peccato
rum suorũ · cucurrit ad fidem · Vincens fide languorẽ ·

Einsiedeln 124 (306) p. 27

ñ aspexit. Cū uenissent aūt qui circa undecimā
horam accepturi singulos denarios. Venientes
aū primi arbitrati sunt qđ plus essent accepturi. acce
perunt & ipsi singulos denarios. Non minuste. nam &
qui inprima parte seculi natus est. ñ amplius uixit quā
statutum tempus unicuique suæ. Et qui illi nocuit. si post illius
exitum stetit mundus. & qui circa finē nascuntur. ñ minus
uiuent. nisi quantū dies numerati sunt. Et quid illis
pdest & conputandum laboris. cito mundus finit. Cū
ipsum pensū unicuique suę compleant ante modū. Deinde
si in homine eēt quando nascuntur prius. aut postea iusta
ratione. primā habebat mercedē qui prius nasci uoluit.
secundam aū qui postea uenit aduenā. Nunc aūt cū in
dī potestate quando homini perducat inmundū. nec
illi sibi priorem honorē defendere debe & qui prius
natus est. nec contemptibilior debe eē qui postea dicit
eni et prius creasse. prior eram. Accipientes aūt. &
murmurauerunt aduersus patrē familias dicentes.
Qm hi nouissimi una hora fecerunt. et æquales illos nob
fecisti. qui portauimus pondus diei & æstus. Sciendū ē
quod diximus. Quia & illi sui tempus uixerunt. &
ñ amplius. & isti sui tempus & ñ minus. & unicuiq.
mors sua consummatio est ipsius. Quid ē qđ dicunt tonus diei po
ndus portauimus & æstus. Quia magna nob ē ad faciendā iusti
cia cognoscere ppe eē finē mundi. Unde armans nos xps dicebat.
Adppinquabit regnū cælorū. Item apls. præterit enī figura
huius mundi. uolo uos sine sollicitudine eē. Ergo nob uirtus ē scire
ppinquum finē. Nā quā uis usq. ad finē illius uita nra forsitan ñ
extendat. tam quasi accendimur. & præparamur ad suscipiendā
finē. Consequentur & illis informatio erat condiscere. mundi spatia
eē longinqua. & quā uis ante finē mundi inmanus dī eēnt mor
tem quodā modo neglegentes eos faciebant circa iustitiā & refrige
scere faciebat animos eoz exspectatio sēti longioris. Ideo ergo quā uis
ñ omne sēclm uixerunt. tam tonus sēti grauissima & impedimenti
ptulisse uidentur. Tē tunc mundus in iuuentute æstuat. omib, bonis
ꝓsperabat & felix erat. Nunc aū mundus senescens. omib, ab

Einsiedeln 124 (306) p. 35

Abb. 26a

Quid membrū honorabile habebat In corpore suo. Quidin
honestū. Unum quodquod autē membrū non se cognoscit ipsū
honorabilior sit aut contemptibilior. Alioquin & quę In hono
rabiliora sunt tristarentur & p hoc fierę Inter eos scissura. Sic
differentia Inter sanctū & sēm xpm solus cognoscit cuius mbra s
omnes. Ipsi autē scīs non ē concessū. ut cognoscant differentiā
suā adinuicem. ut meliores superbiant contra deteriores.
& deteriores tristentur contra meliores. & propter hoc soluta
caritate Inter eos discordia nascatur. Maxime In hoc sęculo
factioso. In quo occasiones sibi quęrit diabolus odiorū semi
nandorū. quia aū In hoc sęculo differentia dignitatis facta ē
Inter scos. Dignitatis dico non scientię. ut alter quidem sit
apostolus. alter autē epūs. uel minister. uel laicus. Contuma
cia carnis coegit. & peruersitas mundi. & occulta operatio In mę.
Qm diabolus In opera carnis. & mundo In multū In disciplinā
one excaecat homines quādiu s In carne & in mundo. sub
dit ei alios In lasciuiā. alios in delitias. alios In auaritiā
alios in irā. alios In inuidiā. & superbiā. Nisi ergo squos tame
ant. soluat disciplina. Denq ipsi honores In xpo. In prima
quidē facie uidentur honores. Reuera aū n sunt honores
diuersi. sed ministeria diuersa. ut puta oculi honor uidetur.
quia inluminato spūs. sed ipse honor inluminandi. non ē ei bonq
sed ministerii cuius. pedes humilitas ēē uidetur. quia baiō
lant corpus. sed ipsa humilitas baiōlationis non est contem
tio eius. sed ministerii eius. propter qd dns corporis homo. nec
oculū suū amplius honorat quī pedē. Nec pedem magis con
temnit quā oculū. quia nec oculus pro aliquo merito suo
honoratus ē ut oculus sit. sed ad hoc ministerii ē creatus.
Nec pes p culpa sua ētemptus ē. ut sit pes. sed ad hoc mini
sterium ē creatus. Propterea unum quodq eorū nihil mi
nus se habere intellegens. sed m ministerium ad quod
creatus ē. nec amplius nec in uide & alterius mbro. quasi plus
habentia. nec spernit alterius quasi habentis minus. Sic est
Inter sos. unusquisq honor scī non ē honor eius. sed acti
ipsius. ut puta apti actus putat a nobis honor ipsius
esse. uere autē non est honor eius. sed ministerii eius.

Einsiedeln 124 (306) p. 50a

mandasse; Quis autem non intellegat deum insibiliter incor
de eius locutum. Quando enim uenit ad eam helias. illa colli
gebat stellas. ut sibi quidem & filius suis. Non autem ut
helię parare. sed reppererit magna numitter obtulit admonenti.
quod cum extrema desperatione parauerat; Quamenum modi
cam habebat farinam in capsa. sed magnam fidem esuriebat;
Uidua autem pascebat. quia in illa temptatione. horrea quidem
defuerant. capsa autem exuberabat. ut impleretur quod fuerat
scriptum; Diuites eguerunt & esuerierunt. inquirentes autem
dnm non minuentur omni bono; Quid est operari uineam.
iustitiam facere; Uineam enim iustitiam diximus. supra quam
generaliter quidem naturam omnium hominum displantavit.
Specialiter autem dedit eam in libro iudeis. cum diuersę uites sint.
diuersa species iustitiarum; In qua uinea unusquisq; secdm
ppriasuires. dum paucas uites operatur. dum multas;
Nescio autem si totam uineam. quis hominum sufficiat operari; Atille
dixit; Nolo; Quomodo dixit Nolo. incognitum; Quis enim habens
intellectum bonum. & malum. relinquit bonum. & sequitur
malum. In cogitationibus suis contra dominum respondere
uidetur. Quia nolo; Idest contra intellectum suum creatum
sibi a deo; Nisi enim dixerit uicor de suo Nolo. Non potest
fieri ut aliquando pecet. Dicente propheta;
Dixit impius ut delinquat in semetipso; Gentes enim aprin
cipio relinquentes deum. & iustitiam eius. & transeuntes ad di
abolum. & peccata. In cogitationibus suis respondisse uiden
tur. Nolumus facere iustitiam. quam scimus ex nobis;
Et respondens ad alterum. dixit similiter; Atille respon
dens. ait; eo dne. & non uit; Iudaicus enim populus.
Idest filius minor. interrogatus a pmosen. & pilm. quasi
ad eos loquens. spopondit omnia se facturum. quę cuq;
que pręceperat deus; postea autem aversi. mentiti sunt dno;
Sicut dicit de illis propheta. Filii alieni mentiti sunt mihi;
Quis ex duobus fecit uoluntatem patris. Atilli respondet;
Primus; Uidet quomodo sicut iam diximus supra ad
tractdm parabolę uertatis. Ipsi adversus se sententi
am protulerunt. dicentes. Priorem filium

Einsiedeln 124 (306) p. 77

mandasse; Quis autem non intellegat deum inuisibiliter incor
de eius locutum. Quando enim uenit ad eam helias. illa colli
gebat stellas. ut sibi quidem & filius suis. Non autem ut
helię parasset. sed reppererit magna numitter obtulit admonenti.
quod cum extrema desperatione parauerat. Quamenum modi
cam habebat farinam in capsa. sed magnam fidem esuriebat.
Uidua aut pascebat. quia in illa temptatione. horrea quidem
defuerant. capsa aut exuberabat. ut impleretur quod fuerat
scriptum; Diuites egerunt & esurierunt. inquirentes autem
dnm non minuentur omni bono; Quid est operari uineam.
iustitiam facere; Uineam enim iustitiam diximus. supra quam
generaliter quidem naturam omnium hominum disseuit.
Specialiter autem dedit eam in libro iudeis. cum diuersę uites sint.
diuersa species iustitiarum; In qua uinea unusquisq; secdm
ppria sua uites. aut paucas uites operatur. aut multas;
Nescio autem si totam uineam. quis hominum sufficiat operari; A tille
dixit; Nolo; Quomodo dixit Nolo. Incognitum; Quia enim habens
intellectum bonum. & malum. relinquit bonum. & sequitur
malum. Incognitionibus suis contra dominum respondere
uidetur. Quia nolo; Idest contra intellectum suum creatum
sibi adeo; Nisi enim dixerit uicor de suo Nolo. Non potest
fieri ut aliquando pecce. Dicente propheta;
Dixit inuisus ut delinquat in semetipso; Gentes enim aprin
cipio relinquentes deum. & iustitiam eius. & transeuntes ad di
abolum. & peccata. Incognitionibus suis respondisse uiden
tur. Nolumus facere iustitiam. quam scimus ex nobis;
Et respondens ad alterum. dixit similiter; A tille respon
dens. ait; Eo dne. & non uult; Iudaicus enim populus.
Idest filius minor. inter rogatus a pmosen. & pphm. quasi
ado peos loquens. spopondit omnia se facturum. quę cuiq;
que pręceperat deus; Postea autem uersi. mentitus sum dno;
Sicut dicit de illis propheta. Filii alieni mentiti sunt mihi;
Qui ex duobus fecit uoluntatem patris. A tilli respondet;
Primus; Uidet quomodo sicut iam diximus supra ad
tractatę parabolę uertatis. Ipsi aduersus se sententi
am protulerunt. dicentes Priorem filium

Einsiedeln 124 (306) p. 77

Ipse est. Nunc enim quasi modica farra fructum coniugii spm sem accipim
une autem ipsum xpm plenius in nobis habebimus. Et misit seruos
suos uocare ad nuptias inuitatos. Ergo quando misit seruos
suos iam inuitati erant; Primum ergo dicamus qd est ipsum con
uiuium. secundo quando sunt inuitati. Tertio quando coepit
pparare conuiuium. & quando misit inuitatores; prandium est
doctrina uirtutis. & uerba celestium mysteriorum de filio diuen
turo; Que omnia manducans homo ide audit eos. ad quem
sibi uitam eternam; Multos enim pprietates habet sermo ad escam;
Sic enim quum mittit in nos suum fragmentum panis aut quale cunque
cibum primum mollit eum dentibus & ita admittit in stomachum;
Sic & cum audimus omne uerbum. necesse est eum meditari in ore
sensus. & quasi quibusdam dentibus ide est tractibus molere. &
uidere qd est quod dictum. & ut inde dicat. aut ppter quam rem:
Nam quem admodum qualemcumque cibum masticauerimus dentibus non
sentimus saporem eius. ita & uerbum quod audimus. nisi masticaue
rimus eum tractantes in nobis. non possumus intellegere eius uerbi illius;
Nam & manna quae descendebat in heremo figuram habens uerbi. Ideo dice
batur manna quod dicitur ppriae hebraice quod est hoc. Vt quotiens
cumque audiamus uerbum admoneat nos me ipsum nomen requirere.
Quid est hoc quod audiumus; & sic cibum cum masticauerimus. dimit
timus in stomachum. ita & uerbum. post quam bene tractauerimus. com
mendamus eum memoriae. quasi stomacho; Nam quemadmodum
non prodest cibus. nisi fuerit masticatus. & in stomachum descen
derit. sic non proficit ad salutem uerbi. nisi cum fuerit intellectu.
& memoriae tradutum; Nam sicut cibum nihil prodest. si manducam.
& uterum non uomuimus eum de stomacho. sic nihil nobis prodest uerbum
quod audimus & obliuiscamur eum; Cibus qui stomacho stat ille con
fortat; & sermo qui in memoria manet ille saluat; Vnde & apud
ueteres illa animalia sunt munda. quae reuocant & remittunt;
Omne ergo animal illud est mundum qd masticat. & tradidit utero. &
rursum reuocat & remittit; Et homo ille est sensus qui audiens uerbum tractat.
cum intellectu & cum memoria quasi utero tradidit. & iterum de memoria
quasi de utero reuocat. & remittit. Id est retractat; Ille autem homo immun
dus est ante deum qui recordat aliquando nec retractat quod audit; Ergo
manducat de spiritali cum uno implet spiritu dulcat sensibili tractatu inuentate.

Einsiedeln 124 (306) p. 96

Idest obligant. & inebriant. & inuoluunt opera eius;
Et quomodo nesciat. sic inlaqueum pditionis incurrat.
& adprehendentes eū. p ipsa opera eius. ipsa consilia. mittunt eum in tenebras. Idest in errores. uel gentilium.
uel iudeorū. uel hereticorum; Et forsitan. ppinquiores
tenebre gentilium. exteriores aut iudeorum. plus aut
exteriores hereticorū. qm gentiles ueritatem spernunt.
quam non audierunt. iudei aut quem non credidere.
hereticī aut que non audierunt & didicerunt;
Ipsarū quoq; hereticarū tenebrarū quidam sunt
pluce ueritatis. Alii aut longius aberrant. & ideo ni
griores. alii aū amplius longe & ideo pressiores. & ex
teriores. Idest in eternas puerissimas. Ibi erit fletus
& stridor dentium; Sed enim ergo modo mittuntur
in illas tenebras mali. postea patientur fletus. & stridor dentium;
Tunc abierunt & consilium acceperunt. ut eum caperent in sermone; omnis malitia confundatur. quidā ali
quotiens ratione ueritatis corrigit nūquam. Maxime
eorum qui pposito malo. & in ignorantia peccantes;
peccant sacerdotes. post quā terrere dnm non poterunt
dicentes; Iniqua potestate facis hec. " Post quā parabo
larū ratione constrictus suo iudicio ipsi sereos fecerunt
dicentes. Malos male pdet. Neminem contra eos dare
testimoniū. nisi conscientia sola. Nūquid compunxit eos
timor peccati. Nūquid conpescuit eos. uel considerans
libertatis. Sed quid. Abierunt & consiliū acceperunt.
ut eum caperent in sermone. Quemadmodum si aliquis
claudere uoluerit aque currentis meatum. si hec excluse
fuerit aque uiolentia. aliunde sibi semitam rumpit.
Sic eorū malignitas. exuna parte confusa. alium sibi aditum
inuenit. Sic enim n potest fieri. ut ligna mittendo
extinguas incendiū. sic n potest fieri. ut ratione dicendo.
places homine malum. sicut ignis quando amplius ligna
susceperit in maiora flamas erigitur. sic anima mala. quanto
magis ueritate audierit. eo amplius in malitia excitatur.
Abierunt ergo & consilium acceperunt.

Einsiedeln 124 (306) p. 105

sic ei respondit. Vt in interrogatione eius fictam conscientiam statim primo responso perculeret & dicens; Diliges dnm dm tuu intoto corde tuo; Id est. non sicut tu deuotione ostendis inore. & fraudem meditaris incorde; Magnu autem. & minimum mandatu dicim. quantum addignitatem mandatorum. non quantum adutilitatem; Alioquin utilitas omniu mandatorum una e. & omnia mandata quae unum uidentur ee mandatu; qui aut. sibi cohrent. ut alteru sine altero ee non possit; Vtpute si interroget te aliquis inaedificatione domoru. quae pars est melior. dicis. fundamentu; sed quea dmodu edificatio n pote ee nsi fuerit fundamtu. Ita nec fundamtu ee pote. nsi edificatio fuerit subsecuta; Nec dr fundamtu. nsi edificatio cui fundamtu dicat; Ergo fundamtu edificatione dignius e quambra. Tam nec mbra sine capite. nec caput sine mbris; Sic dignores sunt sacdotes qua populus. Ntm utiliores. q nec populus sine sacdotib. nec sacdotes sine populo ee poss; Ita dignius e hoc mandatu. Diliges dnm dm tuum extoto corde tuo. Quam illud. non occides. non concupiscas; Tamen utilitas uana est; Nam qui diligit dm ille non occidit. aut concupiscit; Qui aute occidit. aut concupiscit. non diligit dnm dm suum; Esse aute minora mandata dns manifestat. dicens; Siquis unum exminimis istis mandatis soluerit. & docuerit sic homines. minimus uocabitur Inregno celorum; diligis inquit nostrimes. qua diligere maius est quam timere; Minorato ++ cultura dei. hab& timorem. perfectio autem dilectionem. Dicente Iohanne; perfecta caritas foras mittit timorem. Donec enim homo tim& dm. non eum diliget. Cum aute diligere coeperit. Iam non eum tantum modo tim&. sed &iam amplius diligit; Timere eni seruorum est. diligere autem filiorum. Timor sub necessitate est. Dilectio Inlibertate; qui Intimore seruit do. poena quide fruadit. mercedem aute Iustitiae non hab&. quia Inutilis fecit bonum propter timorem. Non uult ergo ds ut timeatur abhominibus. quasi dns. sed ut diligatur quasi pater. qui adoptionis spm donauit hominibus.

Nam si consideremus ab Initio creatu hominis causam. Intellegimus quia ds magis se p patrem uoluit esse hominum.

Einsiedeln 124 (306) p. 117

idest uocare uolunt. non esse; Nomen appetunt. & officium negelegunt; Quomodo ergo potest esse magister. q discipulū non habet? Da ergo operam. & munus fructū; Adquire discipulum. & esto magister.

Vos aū nolite uocari rabbi. Ne quod dō debetur. uob prę sumatis; Nolite & alios uocare rabbi. ne diuinū honorē hominib. deferatis; Unus est enim magister uester omniū omnes homines naturaliter docet; Sicut homo hominē eruditet om homines discerent qui habent doctores; Nunc aū quia non homo docet sed dś. multi quidem docentur. pauci aū discunt;

Homo enim homini non intellectum prestat docendo. sed adō prestitum p ammonitionem exercet; Doctrina enim ciuis ciuis habet officiū; sicut ciuis non facit ferrū sed acuit. & sicut sine causa insensatus docetur; Maxime uos spītales estis. quomodo uocetis uob terrenum magistrū. Num quid carnalis disciplina doctrinam generat spītalē? Scriptū est enim. Beatus homo quē tu eruditeris dne. & de lege tua docueris eū; Et patrē nolite uocare uob sup tra. qui n estis filii terreni; Ex eo enī celestem te p fessus es. ex quo patrē tibi uocasti decelo. dicens; Pater noster qs in celis; Et ex quo celestem te esse p fessus es. patrē uocando dm. Tur pe est ut terrū te p fitearis terrenū. patrē tibi uocando sup terra;

Hęc enim in arbore. quā uis ramus. ramū p ducat. Tamen omnium ramorū una dicitur radix. Sic & immundo quā uis homo hominē generet. Tamen unus est pater. q omnes creauit;

Nam & nos filii fś sumus patrum nostrorū. qa n ab ipsis nati sumus sed ipsos. Id est n initium unde exeris habem. sed transitū unde per eos accepimus; Qui aū exaltauerit se humiliabitur. & q se humiliauerit exaltabitur. In conuiuio enim hoc nuptiali. Id est in hac dī uocatione. primos discumbentes sibi defendam. ludei aū humiliati. facti sunt postgentes nouissimi; Et gentes qa contra meritū suū se uocatos intellegebant. facti sunt ante iudeos. qa illi quidē erant intempore primi. isti quidē indignati. quia n primi uocatio est consideranda. sed digni ores; Illi aū ad prandiū mediocre inuitati. isti aū ad cenā magnam. Illorū muneratores.

Einsiedeln 124 (306) p. 128

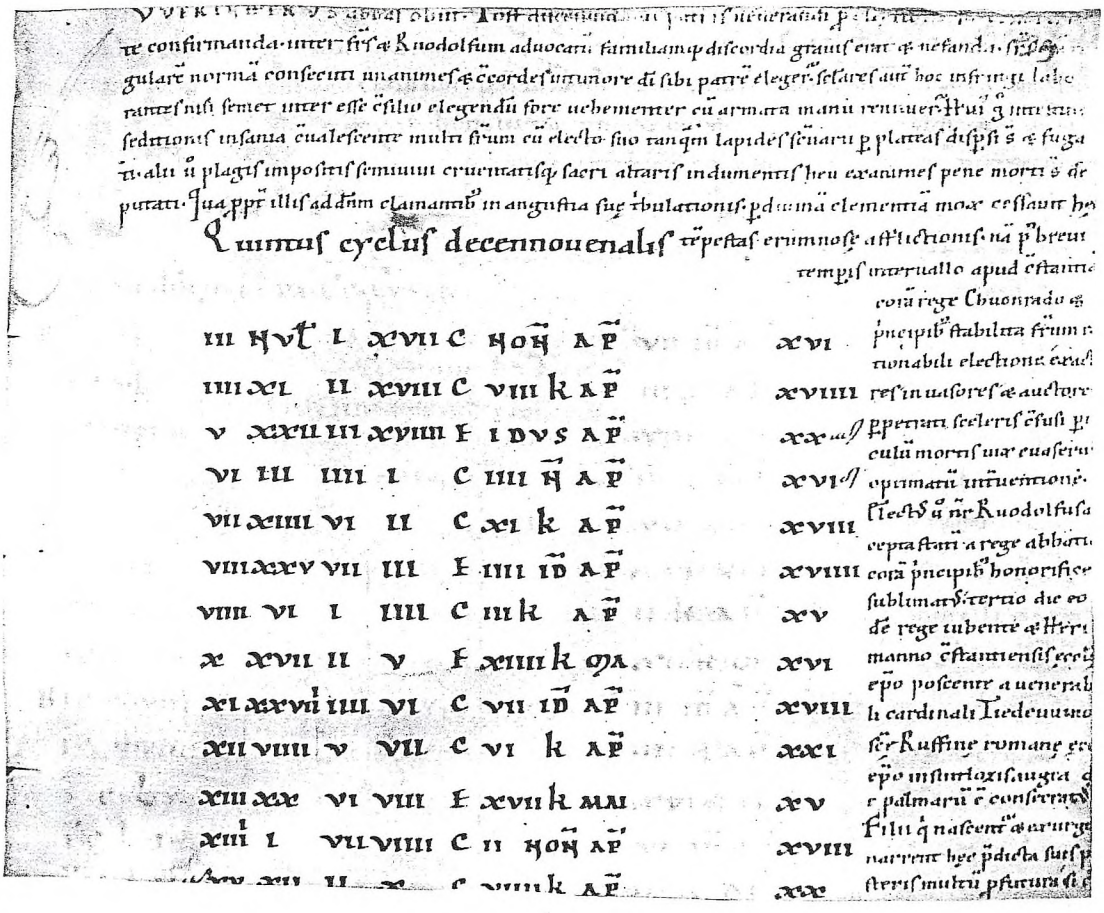
gallina pullos suos & noluisti; pariere sinus mundi eum.
Quotiens cum peccauerunt & tradidit illos dis & meru liberauit.
Gallinam ecclesiam similitudine ponit; Sicut enim pulli gallinarum pastum suum sequentes. p diuersa uagant. & materni uocibus congregantur. sic & populus di carnale uoluntate & mundiale concupiscentiam sequentes. p diuersas uagantur errores. quos ecclesia mater. p sacerdotes. modo increpationib; modo p blandimenta. quasi qb; dam uocibus congregare. & allectare festinat; Et quemadmodum gallina habens pullos. uocando illos non cessat. ut adsidua uoce uagos ut eos superet pullos suos. Sic & sacerdotes in doctrina cessare non debent. ut studio & adsiduitate doctrinarum suarum neglegentiam populi errantes emendent; Et quemadmodum gallina non solum suos calefacit. sed etiam cuiuscunque uolatilis exclusas a se diligit quasi suos; Ita et ecclesia. non solum suos xpianos studet. sed siue gentiles. siue iudeos sub potestate illi fuerunt. Omnes fidei sue calore unificat & baptismo ne nutricat. & materna diligit caritate; Ut dñs hereticos hoc eadem coaptem. hierusalem hic intellege semp ecclesiam. que dicitur cuius pacis cuius fundamenta posita sunt sup montib; scripturarum.
Sicut ergo illi iudei. qui fuerant hierusalem spiritalis egressi. crediderunt in xpm. Illi autem qui erunt hierusalem corporalis. manentes in corporali iudaismo. p sequebantur spiritales iudeos. id est apostolos. ceteros q; exercitum asione credentes.
Sic & deiecta noua hierusalem. id est de ecclesia. qui spiritales xpiani fuerunt. relicta corporali ecclesia. qua p fidu occupauer. uolentia exierunt ab illis. magis autem illi exierunt a nobis. Sicut iohannes exponit; Ille enim de ecclesia exire uidetur. non qui corporaliter exit. sed qui spiritaliter ueritatis ecclesiastice fundamenta reliquit; nos enim ab illis exuimus corpore. illi autem a nobis animo; ab illis exuimus loco. illi a nobis fide; Nos apud illos relinquimus fundamenta parietum. illi apud nos reliquerunt fundamenta scripturarum. Nos ab illis egressi sumus secundum aspectum hominum. illi a nobis secundum iudicium di;

Einsiedeln 124 (306) p. 152

Folio Numero 74. 2. V. Einsidlensis. 1

INCIP. LIB. BEATI HIERONIMI DE QUAESTIONIBUS FILIORUM ISRAHEL. IN SEPTUAGESIMO SEPTIMO PSALMO QUEM IUXTA EUAN gelistam matheu expona dnm duchi credum decem plagarum in egypti egres sionis isrl: insolitudine narrat historia. cuiq, nulli dubiu sit. facta ee que scrip ta s. quasi aliud littera sonet aliud clausi spi teneat. Aperiam inquit in pa rabola os meu. et loquar propositiones ab initio scli. quas audiuim et cognouimus ea et patres nri narrauerunt nobis. Unde et apls bide uerbis qua code espu. Hec au omia in figura contingebant illis. scripta s au ad comonitione nram in quos fines seculorum deuenerunt. Nolo uos ignorare frs qd patres nri omes sub nube fuerunt. et omes p mare transierunt. et omes in moyse baptizati s in nube et in mari. et omes eandem escam spualem manducauerunt. et omes eundem potum spualem biberunt. bibebant au de spuali sequenti eos petra. petra aute erat xpc. Si ergo pars historie inuenis exemplo spualiu accipiat. et cetera que ab aplo pauluo tempis pretermissa s eidem intelligentie cuncta. na i de propheta qui in alio loco dixerat habitauit cii habitaminb cedar: multu incola fuit anima mea. absentia terre in sublimem lacrimabiliu ingemuisse et dicere. Hec recordatus fui. effudi in me animam meam donec transiam in locum tabernaculi admirabilis usq, ad domum di. in uoce exultationis et confessionis soni epulantis: In alio psalmo. reuela oculos meos et considerabo mirabilia de le

EINSIEDELN Stiftsbibliothek, MS. 127. p. 1. S. XII.

EINSIEDELN Stiftsbibliothek, MS. 319, p. 39. S. XII.

SMAH 8, Taf. I

marum usq; segor. Quis potest tanta nosse mysteria qui in extremis legis & huius utę finibꝫ constitutus intellegit semp sibi ee pugnandū. & tunc plena uictoria dari si fuerit in capestribꝫ. sumabel stans qđ interpretat luc tus spinarū fleuerit antiqua peccata. & spinas quę suffocauer semente uerbi dī. & de quibꝫ ꝓpheta die. Versatus sū in miseria dū infigit spina. Et nunc ꝓparatus de ficiente manna. subduce ihū iordanē transeat. & circūcisus cultro euangelii primū comedat de celesti pane. & occurrit ei princeps exercitus dī ut uerū pascha nequaquā in egypto. sed in finibꝫ ter sec comedat. O. profundū diuitiarū sapientię & scientię. dī quā inscru tabilia iudicia ei & inuestigabiles uię ei. Is sapiens & intelliget hec. intel legens & cognoscet ea q̄a recte uię dñi & iusti ambulabunt in eis. ꝓteua ricatores aut corruent in illis. Hieronimꝰ adquendā depdigo filio

BEATI TVI DIEI TVE INTERROGATIO. DISPVTATIO

fuit. & sic quesisse querendo una e dedisse quesitis. Sapiens quippe interrogantis sapientia reputabit. Ait. Quis e iste in euangelio pat̄ que duob; filius substantiā diuidit. Qui duo filii q̄ maior qui ue minor. Quomodo iu nior accepta substantia cū meretricibꝫ dissipat fame facta. a principe regio nis ꝓponit porcis. Siliqs comedit ad patrē redit. accepit anulū & stolā. & im molat ei uitulus saginatus. Qui sit maior fiat. & quomodo de agro uen ens suscepturi fratris inuideat. & cetera. que in euangelio plenius expli cant. addis insup. Scio multos diuersa in hac lectione dixisse. & fratrē ma iorē iudeū. minorē ethnicū gentilē. Sed quero q̄modo iudaico ppło pos sit aptari. Ecce tot annis seruio tibi & nunquā mandatū tuū preterii. & nun quā dedisti mihi hedū ut cū amicis meis epularer. Et illud. filie tu mecū es semp. & oīa mea tua sunt. Si aut aīs de iusto & peccatore uoluerim ee parabolā iusto ñ potest conuenire ut de salute alterius & fris maxi me contristet. Si cū inuidia diaboli mors introiit in orbē terrarū & im tant cū q̄ sunt exparte ei. nūquā psonę iusti tam inmanis inuidia potest coaptari. ut foris stetisset & clementissimo patri rigidus obstitisset. Solus hinc re crimat lętitię dom̄ inire esse noluerit. Itaq sic inter is parabolis que ñ s asaluatore diserę quā ob causā dicte sunt solem inquirere. ita & in hac face re debem. quare dns multimodi ūba prupuit. & ob quā interrogationē responsionis similitudo plata sit. Scribe & pharisei murmurabant dicentes. quare hic peccatores recipit. & uescit cū eis. Superior quippe sermo p mi serat. Erant aut accedentes ad eū oīs publicani & peccatores audire eū. Itaq hinc omnis inuidia. cur quos legis precepta damnarent eorum e

Einsiedeln Stiftsb. 127 (411) p. 19

Incipit expositio Bede presbiteri de tabernaculo et vasis et vestibus sacerdotum. Capitulum primum

Moyses mmomẽ di cum iosue ascendens. aaron & hur ad regiũ ppli reliquit.
.ii. Idem septimo die ad montem uocatus. xl. dieb⁹ ac noctib; ubi cũ deo moratꝰ.
.iii. filiis isrl primas deo offerre & sanctuariũ facere ubetꝰ.
.iiii. De scripto arcae. .v. Propitiatorio & cherubim.
.vi. Mensę de lignis setthim. vii. Vasq; ei⁹ de panũ propositionis ac turi.
viii. De pondere candelabri. viiii. Lucernariũ ei⁹ & emunctoriorũ.

Incipit liber primus de tabernaculo et

operibus iuuante deo

tabernaculi & uasorũ ei⁹ atq; mensiliũ primo situm loci. & circumstantias rerũ. quomodo se se habuerint. quando hęc fieri quę precepta sunt ubetꝰ inspicere. atq; animus considerare debemus. Omnia autẽ sicut apls an. in figura contingebant illis. scripta sunt autẽ ppter nos. oĩa uidelicet non solũ facta uel uerba quę sacris litteris commentꝰ uerũ & iam locq; & aurarũ & tempq; simul. & ipsarũ quoq; in quib⁹ gesta siue dicta sunt circumstantia rerum. Vnde iniq; dns ad moysen. Ascende ad me in mõtem & esto ibi. daboq; tibi tabulas lapideas. & legem ac mandata quae scripsi. ut doceas eos. Vnum⁹ q; legem moysi. dns primo illum in uertice montis euocat. ut in alto secum demoratus liberius audiat quę ad inferiora rediens pplm pcepta doceat. simulq; exaltitudine loci colligat quam celsa quantum ue ab humanis secreta doctrinis sit lex quã accipit. & quo ab illis solummodo pfecte intelligi uel custodiri possit qui se se a terrenis contagiis sublimius ac pfectius inuendo separauerint. Vnde & pplm in inferioribus expectare donec moyses redeat pceptr. ut insinuet typice quia celestia quidẽ sint arcana suę legis & quę apls ecclesię tamẽ capiant. nec tamen in firmis occasio salutis desit si sapientię maiorũ humiliter auscultare studuerint. Sic & in euangelio dns nouos gr̃ae pcones in mõtem conuocans pceptis salutaribus instituit. ut ex loci etiam situ patescerent quia sublimia illis uel mandata inuendi uel pmia daret remunerandi. iuxta illud psalmistę. iustitia tua mõtes dei. Sed & post resurrectionem rursum eisdem in monte seo apparens eosq; ad pdicandum non uni tamẽ pplo isrl sed in omni toto mundo. eos mq; docere omnes gentes baptizantes eos in nomine patris & filii & spũs sci. docentes eos seruare oĩa quęcunq; mandauit nobis. Legis g & euangelii pcepta dns in monte

Einsiedeln Stiftsb. 127 (411) p. 34

cf. Einsiedeln 253, p. 1

Fotoauftrag

Bu

Bestelldatum:	Bestellnummer /

Besteller (in Blockschrift / Stempel)

Name, Vorname, Beruf, Firma, Dienststell

HOFFMANN, SEMINAR FÜR

NEUERE GESCHICHTE

Adresse: Fach 13

SUB – Auftrag

Abteilung: Sachbearbeit

Lfd. Nr.	Bezeichnung des Werkes (Titel und Signatur)	Seit (evtl.
	Mikrofilm	

tibus suis ſecularium litterarum vtat exemplis;
Alia ad ſabinianum cohortatoria ad poenitentiam. xvii.
Alia ad oceanum de morte fabiolę. Ysciſ. xviii
Alia paulę & euſtochii ad marcellam exhortatoria de locis xviiii
Alia ad ſabiolam de cibis ſacerdotalib. ac ueſte pontificali. xx
Alia ad aſellam puellam di contra detractores ſuos. xxi
Sci hieronimi ad paulam de morte bleſillę. Tunoulum. xxii
Eiuſde de exceſſu nepotiani prbi ad heliodor epm eidem a xxiii.
Contra heluidium de ſca maria pp̃etuam uirginitatem ſeruandam. xxiiii.
Sermo beati auguſtini epi de diuinatione doemonica xxv
Geſta a beato auguſtino. qndo ſibi ſucceſſorem elegit heraclium pbm. xxvi
Germani. quem admodum acquirit ſkinos poſſit tranquillitas. xxvii
Pammon de patientia. Spharisea xxviii
Epta hieronimi ad ruſticum. Exeo deforis deus alle qde. xxviiii

Einsiedeln 128 (508) p. 3

Abb. 48 b

sufficiunt. Totis precib⁹ quaeso. ut filiolas meas quas
ꝑ euangeliū ego genui dicatas xp̄o ab ipsis infantiae
eruditionibus. & in laud̄ dn̄i sacris litteris informa
tas. affectu patrio intra uiscera tuae scientiae includ
das. ac beatis gregib⁹ aggregatas. intra id monaste
rii oule constituas. in quo diligentiū custodū vi
giliae ꝓnoctantes. nec fer̄a sinant introire nec fu
r̄e. Patent his tui fontes. quos qui hauserint terrae
n̄ sitiant. INCIPIT AD PAMMACHIUM
DE MORTE PAULINAE.

hic finis
huī eptae
n̄ habet.

VIII.

SAUCIATO VULNERI. ET INCICATRI
c̄e sup ducta cute. si medicina colore reddere
voluerit. dum pulchritudinē corporis quaerit.
plag̃ doloris instaurat. Ita & ego serius consolator.
qui importune ꝑ biennii tacui. Vereor nunc ne im
portunus loquar. & attrectans vulnus pectoris tui. qd
tempore & ratione curatū est. Commemorando. ne ex
ulcer̄e. Quae enī aures tam duras. quae de silice excī
sa p̄cordia. & hyrcanorū tygriū lacte nutrita pos
sunt sine lacrimis paulinae tuae audire nomen.
Quis parturient̄ rosā & papyllatū corymbū. ante quā

Einsiedeln Stiftsb. 128 (508) p. 48

Abb. 64a.

prioris adse uoluminis inducta uestibus pmundi huius solitudinē gaudeat se adterrā repmissionis aliquando uenisse; Verum qd e epimus psequamur: quaerentib; nobis dignum tantę femin e habitaculū; Cūcta solitudinem cuperet. utdiuersorio mariae carere nollet; Ecce subito discurrentib; nuntiis: orient totius intremuit. abultimo meotid e interglaciale tanain. etmassa getarum inmanes populos ubcaucasi rupib; alexandri claustra phibebant erupisse hunorū examina: quaepnicibus equis huc illuc; uolitantia cędis partter acterroris cuncta complerent; Aberat tunc romanus exercitus & bellis ciuilibus in italia tenebatur: hanc gentem herodotus refert sub dario rege maedorū uiginti annis orientem tenuisse captiuum. et abegyptiis atque ethiopib; is anno exegisse uectigal; Auertat ihs ab urbe romana tales ultra bestias. Inspera ti ubique aderant. etfamam celeritate uincentes. nonreligioni. nondignitatibus. nonętate. ñuagiente miserobantur infantiae cogebantur mori. quidudum uiuere coeperant etnescientes malum suū. interhostium manus ac tela ridebant; Consonus in

Einsiedeln 128 (508) p. 141

SERMO BEATI AUGUSTINI. DE DIVINATIONE DOEMONICA.

QUODAM DIE INDIEBUS SCIS OCTAUARIJ. CUM MANE APUD me ad essent multi frs laici xpiani. & in loco solito consedissemus. ortus est sermo de religione xpiana aduersus presumptionē. & tamquā mirā & magnā scientiam paganorum. Quē recordatū atq; completū literis mandandū putaui. Non expssis psonis contra dicentiū. quāuis xpiani essent. & magis contra dicendo quererē uiderentr. quid paganis responderi oporteret. Cum ergo de diuinatione doemonū quereretr. & affirmaretr. praedixisse nescio quē euersionē templi serapis. quae in alexandria facta ē. respondi. Non ē mirandū. si ista euersionē templi & simulacri sui. inminere doemones & scire & dicere potuerunt. sicut alia multa quamtū eis nosse. & pnuntiare pmittitr. Et cum mihi referretur. Non ergo sunt mala diuinationes huiusmodi. nec dō displicent. Alioquin omps & iustus. ista fieri np mitteret. si mala & iniusta essent. respondi. Non ideo haec uideri iusta debere. quod ea fieri

Einsiedeln 128 (508) p. 248

252

&tam̃ ꝑmittat omꝑs. Hęc cum dicta essent c̃cessum
est. n̄ ideo putandū aliquid iuste ac bene fieri. quia
id dī cum haec ꝓhibenda cura. fieri tam̃ sinit. fatendumq. ee & iam illa mala quę contra religionem
qua dī colit̃ fiunt. & dispicere dō iusto. & ratione
iudicii eius ab omꝑte ꝑmitti; Sed aliud iam ee
tractandū. Vnde sint diuinationes uel doemonum.
t quilibꝫ illi sint. quos deos pagani uocant. Yiden
dū enim ee. ne forte n̄ quidē ꝓpterea hęc bona putanda sunt. quia ea fieri ꝑmittit omꝑs. sed ideo quia
tam magna sunt ut n̄ nisi dī potentię tribuenda ee̊
uideant̃; Adhoc me posita responsurū ee ꝑmisi.
quō tunc hora ꝓdeundi ad populū iā nos urgebat.
Nec distuli cū spaciū datū ē scribendi. & illa retexere.
& ista subtexere. doemonū ea ee natura. ut aerii
corporis sensu. terrenorū corporū sensum facilę
p̄cedant celeritate. & iam ꝓpter eiusdem aerii corporis superiorē mobilitatē. n̄ solum cursus quorumlibꝫ
hominū. t ferax. vex & ia uolat̃ auiū ꝓ incomparabilit̃ vincant̃
Quib, duab, reb, quantū ad aeriū corpus attinꝫ predix. hoc ē
acrimonia sensus. & celeritate motus. multo ante cognita p̄nuntiant. t nuntiant quę homines ꝓ sensus terreni tarditate mirent̃. Accessit & iam doemonib. ꝓ tam

Einsiedeln 128 (508) p. 252

Abb. 50 b

pluuiarū ac fluminum t tēpestatū turbines uiru isse sedilla
quae uipere solidtate fundata est ni hil penitus deorum
ex illa tāuo lenta conlisione sensisse; que uero uarenarū
pendula mobilitate constructae stati fuisse elapsā. Quā
tiq; apparē ñ ppterea corruisse. quia imbriū uel torrentiū
inundatione pulsata sed quia supare ā imprudenter stru
cta est, Nonenū inhoc differt a peccatore iur scs. qua
ñ simulē ipse tēptetur. sed qua hic ā magna inpug
natione conuincit; Ille aūt ā parua tēptatione supe
rat. Neq; enī esse. uidiximus ullu alicuius uir laudabilis
fortitudo. siuncere intēptatus. Cū itaq; locū uictoria ha
bere nonpossit. absq; auersitate certaminū. Beatus enī ur
qui sustinet tentationē. qua cū pbatus fuerit accipiet coronā iu
stitiae. quā pmisit dns diligentibus se. Secundū aplm. quoq; paulū
infirmus ñ inotio atq; delitus. si in infirmitate perficit. Ecce enī inquit
dedit hodie in ciuitatē munitā. & in columnam ferreā. & in
murū ereum sup omnē terram. regib, iuda. prīcipib, eius & sacer
dotib, eius & omni populo terre. & bellabunt aduersus te. & ñ pualebunt
quia ego tecū sum & eruā te ait dns.

INCIPIT EPTA HIERONIMI AD RUSTICUM.

Einsiedeln 128 (508) p. 273

Abb. 45b

opere detentus. ñstatī ad īnterrogata reserpsi.

Quid sibi uult q̄d in genesi scriptū ē. Omnis qui occiderit cain septuplū uindictas exsoluet. Ante quā de questione diseram. recte uidetur. ut editiones singulorū intp̄tū cū ipso hebraico cōferentes. sermone dicerā. quo facilius scripturę sensus possit intelligi. uadomerlo. adonay. lachen chol. ō reg. cain. sabatai. ioccamo. Aquila. & dixit ei dñs. Propterea omnis qui occiderit cain. septemplicitur ulciscetur. Symmachus. & dixit ei dñs. Non sic. sed omnis qui occiderit cain. ebdomadas aut septies uindicabitur. lxx. & theodotio. Non sic. sed omnis qui occiderit cain. vii. vindictas exsoluet. Postquā cain occiderat abel frem suū. interrogatus a dño. ubi ē abel fr̄ tuus. contumeliose respondebat. Nescio. nūq̄d custos frīs mei sū. quā obrē male dictione damnat. ut gemens & tremens uueret sup̄ terram. Venia nolunt dēpcari. sed peccatis peccata con geminant. tantū putant nefas. cui a dño nō posse ignosci. Denuo respondit dño. Maior causa mea ē. quā ut dimittat. id est plus pec

Einsiedeln 130 (600) p. 5

Abb. 78 b

DOMINO DILECTISSIMO · ET CULTV SINCE
rissimae caritatis obseruando atq; cōplectendo
frī et cōpresbitero hieronimo. augustinus indnosat.
NUMQUĀ aeque quisquā facile cuilibē innotuit.
quā mihi tuorū in dnō studiorū quieta laetitia.
et uere exercitatio liberalis. Quāquā ergo ꝑcupiā
omnino te nosse. tam exiguū qddā tui minus ha
beo. pīsentiā uidelicē corporis. quā ipse etiā postea
quā te beatissimus nē epūs. tē uero iam episcopatu
dignus frā alypius uidit. remeansq; ame uisus ē. nega
re n̄ possū. magna exparte mihi ēt relatu eius in
pressā. et ante reditū cū te ille ibi uidebat ego ui
debā. sed oculis eius. N̄ meī animo me atq; illū. sed
corpore duos qui nouerit dixerit. cōcordia dūtaxat
et familiaritate fidissima. n̄ meritis. quib; ille amē
cellit. Quia ergo me primitus cōmunione spūs. quo
in unū nrām. deinde illius exorē iā diligis. nequa
quā inpudenter quasi aliquis ignotus. cōmendo ger
manitati tuae frēm ꝑfuturū. quē nr̄is conatib; de
inde ad iutorio tuo uere ꝑfuturū speramus. Nisi
forte qd talis ē. ut ipse tibi ꝑeī fiā cōmendatior
quā ille ꝑ me. Hactenus fortasse scribere debue
rimus si ēt uelle epistolarū sollemniū more con

Einsiedeln 130 (600) p. 20

Abb. 64 b

quib· q· elementas scdm interpretationē eorū de
bere intellegi· q̄ seq̄rent· Idemde flagitasti· ut
ubi interpretationē singularū dicere litterarū· Di
xi· factor ueru· q̄ p uarietate linguę memoria
labit· omne q̄d diximꝰ· desiderasti cōmentariolū fieri·
Ut si in aliq̄ forte turbaueris· oblitionē· Lectio ēsu
lect· de p̄ius quā de singulis dixerimꝰ· scire debes
quor psalmos scdm ordinē hebreorū incipere ele
mentorū· Id cx· et cxi· et cxviii· et cxliii· Uerū
in p̄oribꝰ litteris singulis singulos uersꝰ· q̄ trimetro ia
bico ēstant subnexos sibi· sic in deuteronomii cantico
scriptū e· In psalmo cxviii· singulas litteras octoꝰ
uersꝰ sequunt· in cxliii· singuli uersꝰ gemini singul
litteris deputant· Et s· q̄ et alii putant hoc ordi
ne incipere sed falsa eorū opinio ē· Habes et in la
mentationibꝰ hieremię· iiii· alfabeta· Et q̄b· duo p̄
ma· q̄si saphico metro scripta s· q̄ tres uersiculos
q̄ sibi conexi s· et ab una tantū incipiunt littera
heroica dogma cōcludit· Tertiū alfabetū· trime
trū scriptū ē· et omis litteris· sed exhis de ceteris in
cipiunt uersꝰ· Quartū alfabetū· simile eōi p̄mo et
secdo· Superbiū q̄q salomonis· ad extremū cōcludit
alfabetū· q̄d suppleat trimetro· ab eo loco in q̄ dic·

hieremias

Einsiedeln 130 (600) p. 260

Abb. 65 b

p 260 z ~~(otra p 260?)~~

habitationē. quę grece dicitur. κατοικια. Quod quidē
in alio loco, fecisse conuincetur. Heu mihi quia incolatus mꝰ
plongatus est; & in xiiii. psalmo rursum pincolatu ha
bitationē posuit. Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo;
& sciendum quod si uoluerimus dicere. Dñe quis incolet
tabernaculū tuū. uel illud de quinto. neq; incolat iux
tate malignus pdicit eusonian. & cū interpretionis κα
κοηθια ιαιη sequimur. omnē decorē translationis a
mittamus. Et hanc ee regulā boni interpris ut ιαιαματα
linguę alterius suę linguę exprimat pprietatē. Quod q̄
dam ætullium in pitagoa platonis. & ine κομικα
xe no fontas. & in demostenis contra aeschinen orationem
fecisse conuincimur. Et plautū terrentiū cilicūq; erudi
tissimos uiros. in greco conuertis transferendis. Hęc ex
eo quis latinā linguā angustissimā putet. qđ non possit
uerbum transferre de uerbo. Cum ætā greci pleraq; nrā
circumtu transferant. & uerba hebraica non interp
tationis fide. sed linguę suę ppriet atib, nitantur ex
primere de eodem psalmo dirige inconspectu meo uiā
tuā. Pro quo habetur in greco κατευθυνον
μου τηνοδον σου. hoc est dirige inconspectu tuo
uiā meā. Quod nec. lxx. habent. nec aquila nec
simmachus. nec theodotio sed sola. κοινη. editio. De
nuq; & in hebreo ita scriptū repperi. Ocevaavthavnoi
adceahi qđ omnes uoce simili transtulerunt. Dirige
inconspectu meo uiam tuam. Secūm illud quod & in
oratione dominica dicitur. Pater nr̄ qui es in celis sciſice
tur nomen tuū. Non quod nobis orantibus sciſicetur.
qđ ipse sem ē. sed quo petamus ut qđ pnatura sui sem ē.
sciſicetur in nobis. Ergo & nunc propheta postulat. ut

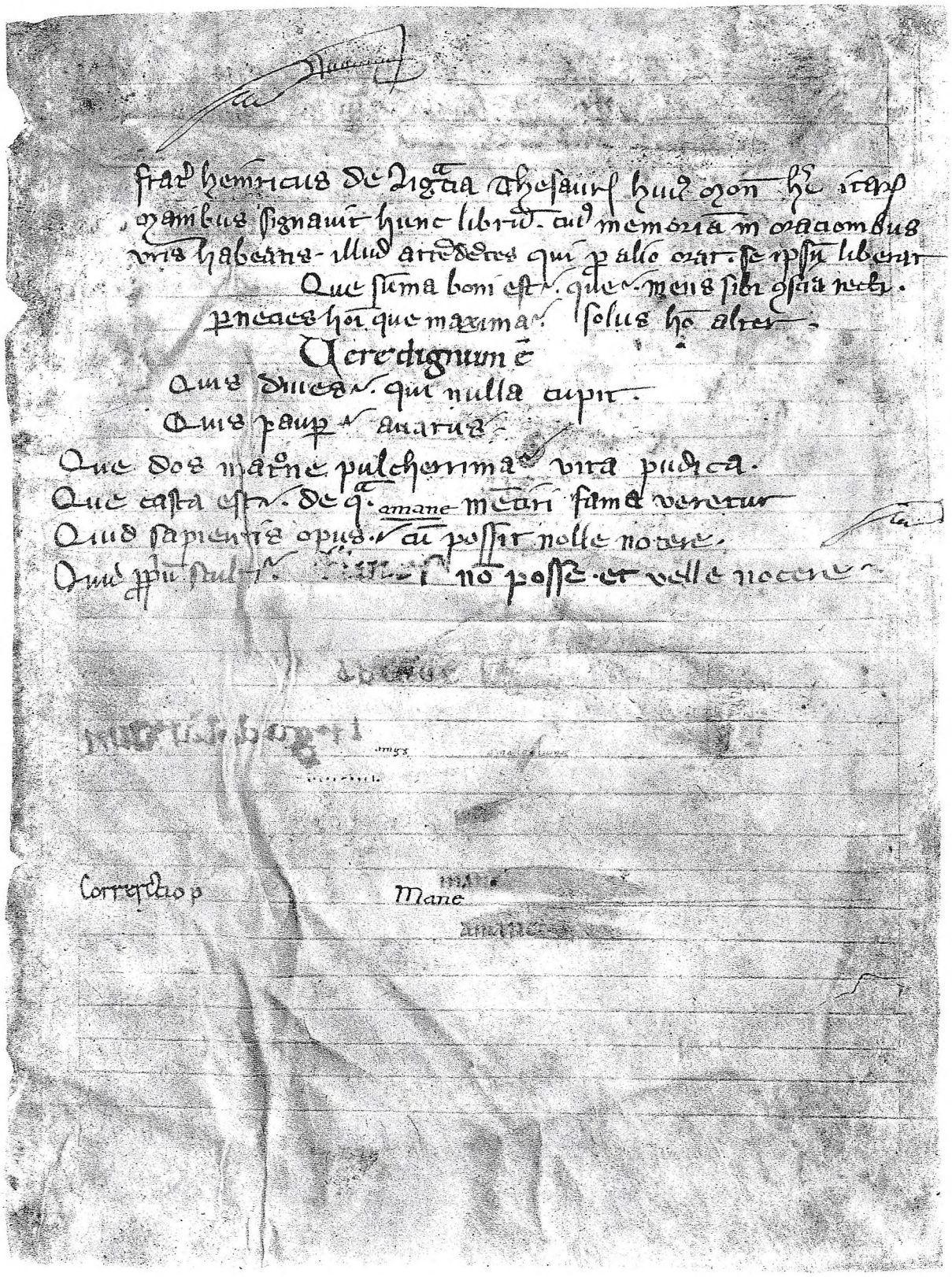
Einsiedeln 130 (600) p. 266

Abb. 79 b

habitationē. quę grece dicitur. κατοικια. Quod quidē
in alio loco, fecisse conuincitur. Heu mihi quia incolatus mꝰ
plongatus est; & in xliii. psalmo rursum pincolatu ha
bitationē posuit. Dnē quis habitabit in tabernaculo tuo;
& sciendum quod soluerimus dicere. Dnē quis incolet
tabernaculū tuū. uel illud de quinto. neq; incolat iux
tate malignus pdicta eusonian. & cū interpretationis κα
κοηθειαιν sequimur. omnē decorē translationis a
mittamus. Et hanc ee regulā boni interpres ut iaiamata
linguę alterius suę linguę exprimat pprietatē. Quod q̄
dam ætullium in pitagora platonis. & in κοινομικα
xe nofontas. & in demostenis contra aeschinen orationem
fecisse conuincimur. Et plautū terrentiū ciliciūq; erudi
tissimos uiros. in greci comoedius transferendis. Hęc ex
eo quis latinā linguā angustissimā putet. qđ nonpossit
uerbum transferre de uerbo. Cum ęā greci pleraq; nr̄a
eructauit transtulerint. & uerba hebraica non interp̄
tationis fide. sed linguę suę pprietatib; nitantur ex
primere de eodem psālmo dirige inconspectu meo uiā
tuā. Proquo habetur in greco κατευθυνον ενωπιον
μου την οδον σου. hoc est dirige inconspectu tuo
uiā meā. Quod nec. lxx. habent. nec aquila nec
simmachus. nec theodotio sed sola. κοινη. editio. De
nuq; & in hebreo ita scriptū repperi. Oceva avhavnoi
laarceahi qđ omnes uoce simili transtulerunt. Dirige
inconspectu meo uiam tuam. Secūm illud quod & in
oratione dominica dicitur. Pater nr̄ qui es in cęlis sanctifice
tur nomen tuū. Non quod nobis orantibus sanctificetur.
qđ pse scm̄ ē. sed quo petamus ut qđ pnatura sua scm̄ ē.
sanctificetur in nobis. Ergo & nunc propheta postulat. ut

Einsiedeln StiftsB. 130 (600) p. 266

SMAH 5 Taf. XLVa

EINSIEDELN Stiftsbibliothek, MS. 130, p. 295. S. XIV

Numero 28. B. V. Einsidlens. 1

CRIPTA SUA DE HIS QUE non legi nosse potui. et quod alii forsitan notum mihi in hoc terrarum angulo fuerit ignotum. Certe cū seri ptis suis claruerint. non magnopere nri silentii dis pendia suspirant. Discant igitur celsus. porphyrius. iulianus. rapidi ad uersum xpm canes. discant sectato res eorum qui putant ecclesiam nul los phylophos. & elegentes nullos ha buisse doctores. quanta & quales uiri eam fundauerint. struxerint. ad ornauerint. & definant fidem no stram rusticae tantū simplicitatis arguere. suamq; potius imperitiā recognoscant. VALE IN DNO IHU XPO.

INCIPIUNT CAPITULA.

Einsiedeln 131 (1063) p. 1

Abb. 73a

apleriſq. euſ negat. ꝓpter fili cū priore diſ
ſonantia. Sed et euangeliū iuxta marcū qui eiu
dator euſ & interpreſ fuit huiꝰ dicit. Libri autē
equib, unuſ euſ deſcribit. Aliuſ euangelii. Tertiuſ
predicationiſ. Quartuſ apocalipſiſ. Quintuſ iu
dicii. Inter apocrifas ſcripturas repudiant.
Sepultuſ Rome in vaticano iuxta uiā triumpha
lem. tocius orbis veneratione celebratur. 11
Iacob. Qui appellatur frāt dñi. Cognomēto
iuſtuſ. ut nulli eſtimant Ioſeph ex alia uxore.
ut autē mihi uidetur mariæ ſororiſ matriſ dñi.
Cuiꝰ iohannes in euangelio ſuo meminit filioſ.
poſt paſſionem dñi. ſtatī ab apſtis hieroſolimoꝝ
epſ ordinatuſ. Una tantūmodo ſcripſit
epiſtolam. quæ de ſeptem catholicis eſt. quæ
& ipſa a baliquo ſub nomine euſ edita aſſe
ritur: licet paulatim, pcedente tempore.
optinuerit auctoritatē. Ioſ gefippuſ uicinꝰ
apoſtolicoꝝ temporū. in quinto commentariorū
libro. de iacobo narrans ait. Ecclēſiam ſuſcepit eccle
ſiam hieroſolimæ poſt apſtoſ frāt dñi iacob.
cognomēto iuſtuſ. Multi ſiquidem iacobi
vocabant. hic deutero matriſ ſcs fuit. uirū

Einsiedeln 131 (1063) 1 p. 14

Abb. 82a

erum monasteria quę usq; hodie ex
istunt. scripsit experientia magi
strante. librato sermone. & ut apti
us dicam sensu uerba inueniens. &
actione linguam mouens. res omn̄
monachorū pfessione necessarias.
id ē de canonico orationū atq; psalmo
rum modo. qui in monasteriis ęgipti di
e noctuq; tenetur lib̄ iii. Institutio
num librum unū. de origine & quali
tate ac remediis octo principalium
uitiorum lib̄. viii. scilicet singulos
de singulis uitiis. Ex ęgiptio habitu
hoc ē de destinatione monachi. ac fi
ne. de discretione. de tribus abrenun
ciandum dō uacationibus. De pugna
carnis aduersus spm̄. spūs aduersus car
nem. de natura omniū uitiorum.
De nece scōrum. de mobilitate animę.
de principatib;. de qualitate orati
onis. de integritate orationis. de pfe
ctione. de castitate. de pfectione dī.
de scientia spiritali. de diuinis caris

Einsiedeln 131 (1063) p. 138

seueri ptinacis anno · aduersus xpianos
psecutione commota. Leoni de epo patre
xpi martyrio coronato · cum sex frib;.
& matre uidua. paup relinquitur.
annos natus circiter decem & septē.
rem enim familiarem ob confessionē
xpi fiscus occupauerat. hic alexandrie
dispsam ecclam octauo decimo etatis
sue anno. KATAXECEWN · opus aggres
sus. pea a demetrio epo eiusdem ur
bis in loco clementis prbi confirmat.
floruit p multos annos. & cum iā
medie ead etatis. & ppī ecclas achae
que plurimis heresib; uexabantur.
sub testimonio ecclesiastice epistole.
athenas p palestinā pgere. atheo
tisto. & alexandro · cesaree & hie
rosolimor epo. prbr ordinatus ē.
demetrii offendit animos. qui quan
ta aduersus eum. debaccatus insania.
ut p totum orbem sup nom ei scripse
rit. constat eū ante quam cesaream
migrare fuisse rome sub tiepherino

Einsiedeln 131 (1063) p. 61

Abb. 56

tus xpi pfluxit; Abel pastor ouium xpi tenet trpum qui
ē rectae fidei populoru. Cain frat maior qui eundē abel occidit in
cāpo prioē significat populū qui nō fecit xpm in celuario loco; Enoch
filius cain cuius nomine pater condidit ciuitatē significat impios
in hac tantū urbe ēe fundatos; Seth qui interpretatur resurrectio
demonstrat xpm ihm in quo ē uera resurrectio et uita fidelium.;
Enos filius ei qui cepit inuocare nom dni declarat in spe uenientē
eternam quā dū ad beatitudinē pmisse felicitatis puenīat. Lamech
seculi huius figurā tenet cuius peccatū xps per sanguinis sui effusio
nem p lxx. vii mundi generationes absolut. uera qd eas
lucas euangelista scripsit. Enoch q fuit septim ab adam & trans
latus est significat septimā requie future resurrectionis quando
transferent sci immutā ppetuā immortalitatis. Noe q interpretat
requies similitudinē presert dni in cuius ecta requiescunt qui
cumq ab huius seculi excidio liberant. Sem uero pro
phetarum et apostoloru tenet trpū qui ex eius stir
pe nascuntur. Iapheth figurauit populū gentiū qui uersat
in ecclesiis israhelitarū. Cham iudeos designat imagine q xpi
carnē atq mortem derident. Canaan filius eius q ppatris de
licto maledictione damnat. posteritatem indicat iudeoꝝ q in
passione dni damnationis sententiā exceperunt clamantes sa
nguis eius sup nos et sup filios nros. Nebroth gigans du
bio trpū expressit q supbię appetitu celū diuinę celsitudi

Einsiedeln 131 (1063) p. 181

infide quidem cū ceteris requieſcit. ſi inuentus fuerit in die
iudicii veſte carnis habere polluta confeſtim iubet̄ ab angelis
tolli ac mergi in gehennā ignis aeterni. Duo debitores de quib;
unus debebat fenerator denarios quingentos. Alter quinqua
ginta. ſignificant utrūq; populū iudeor̄ & gentiū. ex quib;
ille qui quinquaginta denarios debuit. iudeor̄ typum
habuit. Ille uero qui quingentos. gentiū figurā expreſſit.
qui ab initio mundi. debitor ſemp exiſtens cyrographum
peccati pp̄ penitentiā non exſolut. Aduenientē itaq; xp̄o
tande̅ crediderit atq; uberiore̅ mitis fructū acceperit. Unde
quia illi plus conceſſū eſt a xp̄o. amplius diligit xp̄m. ſicut
ſcriptū eſt. Cui plus dimittit̄ plus diligit. Septem fratres
qui ad unā mulierē nupſer̄ & ſine filiis mortui. Homines
intellegunt̄ infideles qui p̄ vii. mundi aetates in hac hora
totā uitā ſuam ſine fructu ultimæ conſūpſer̄. Duo in lecto
illi ſignificant̄ qui remoti a turbis in otio quo-dā unctę ua
carrundem̄. Duæ molentes quæ negotiis temporalibus re
rū circūferuntur. Duo in agro qui in miniſterio ecclæ tā
quā in agro dn̄i cooperant̄ ex quib; aduenientē nocte
quidā p̄manent infidelæ aſſumunt̄ aduntā. Quidā
deſeruntur & relinquentur ad poenā. Quinq; uirgines
ſapientes. oīs animæ ſcæ intellegunt̄. qm̄ p quinq; ſen
ſus corporis nullā ad mittunt cordis corruptionem.

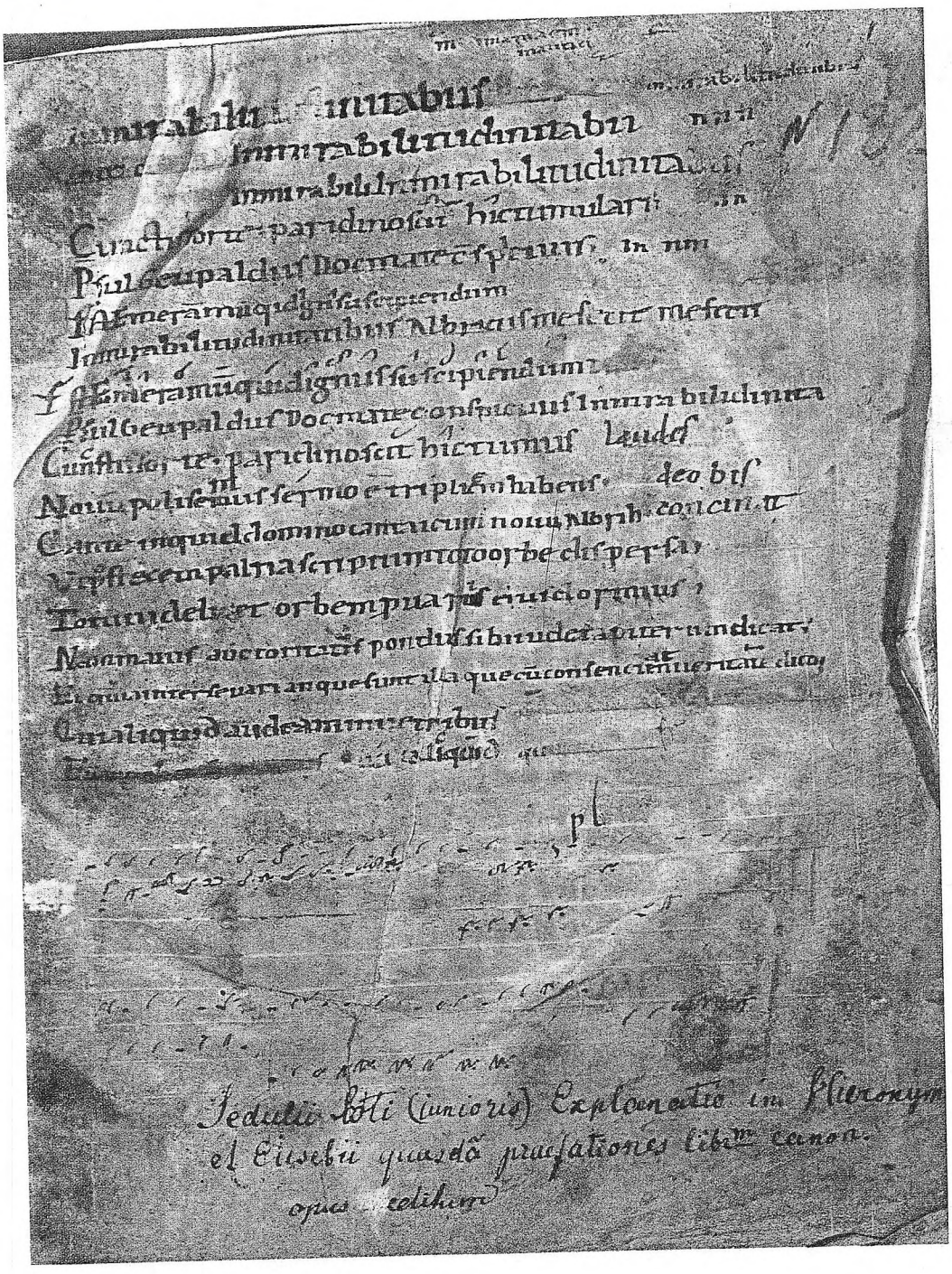
Einsiedeln 131 (1063) p. 201

Einsiedeln 132 (803) p. 1

Sedulii Scoti (iunioris) Explanatio in Hieronymi et Eusebii quasdã praefationes libr. canon.

opus editum

Ratisbona saaa (1489)

Jedulii Scoti (iunioris) Explanatio in Hieronym
et Eusebii quasdã prefationes libm canon-
opus edidit

◁ *Kat. Nr. 48*

Kat. Nr. 49

Einsiedeln, StA/HB. 132, f. 1r

fiat innouatū. Aut nouum p magno seu miro ponimus.
unde est illud uirgilianum & iam prima nouo spargebat virgt
lumine terras. tithoni croceum linquens aurora cubile.
Ergo nouū opus se facere dicit. Euangeliū scilicet pau
tentica grecorū exemplaria correctū a romano sermo
ne conscriptū. q̄ nemo alius ante ipsū romanus fecerit. Ideo
q; nimmerito nouū opus appellatur. Satis autē honeste ac
uerecunde aduersus emulos suos se excusat. cum nec p̄sump
tiosa temeritate instimulatū. sed beatissimi papæ iussione
coactū se adhoc opus accessisse asseueret. Q̄d autē ait. cogis p
eo q̄ dē coegisti. p̄ron̄ismon positū ee intellige. quo schemate
diuersa tempora pallus temporib; ponuntur; exuerer. ex eo
q̄ est opus ps̄ LEMS̄N opere assumendū e. ut plena construc
tio constare sic queat. Nouū opus me cogis facere exuete
ri opere. Uetus autē opus appellat autenticū quodlibet
euangeliū greco sermone conscriptū. ex quo nouū opus suū
correctū uidelicet euangeliū atq; latinum se facere coac
tū testatur. Unde recte subdit. ‡ Utpost exem 5c
plaria scripturarū toto orbe Dispersa 5
quasi quidam arbiter sedeam 5
exemplaria dicit nō solū grecos sedecim romanos euangeliorum
codices. neq; solū autenticos. atq; uetustissimos sedecim nouas ac ue
ciatos libros maxime in latino sermone conscriptos.
quippter utriusq; linguę apud uarias nationes auc
toritatē simul atq; noticiā p totū terrarū orbem ec
dispersi apte dicuntur. Et hoc SINE dēticos dicitur. Totū ui
delicet orbem p uarius eusdē orbis partib; nominans. Quib; uarius
exemplarib; atq; codicib; tam grecis q̄ latinis pat̄ hieronim'

Einsiedeln Stifts B. 132 (803) p. 3

Nūero ego deueteri dispuro testamento quoda lxx seniorib⁹ ingrecā linguā uersū tercio gradu adnos usq; peruenit;

Notāquidē historia ē. qđ ptolomeus filodelfus ptolomei filiulagi filius. rex egipti petiit abeleazaro pontifice sibi dari diuinas scripturas. Itaq; lxx seniores quin sacriserant eloquis eloctr uetus testamentū maxima cūnduis tria ex hebreo ingrecū transtulerunt sermonem. quorū edi tionē multi orthodoxi patres sequentes. In latinā linguā tcio iā gradu transtulere. Pulchrae autē adhiomen ueteris testamen ti alludit. cumipsū nonmsi agrandeuis etseniorib; refert fuis se translatū. Itequa multa etiā ualia alxxta interpres; quasi quadā incuriosa obliuione prermissa ſ. quoapostolica auctoritas approbat. apte illos seniores nominat quętas obliuiosa ēe. asiscis phi betur. Qđ autē lxxta interpretū edicionē tercio gradu adroma nos puenisse asseueret. inhoc latenter ostendit. propter uarios ac uitiosos interpres multa uitiata inlatinis codicib; fuisse con scripta quando non exhebraica ęe ueritatis liquido fonte sedpuarios turbulentos riuulos tercio tandem gradu sacra ueteris instrumti scriptura inromanū manauit eloquium; Inhoc itaq; loco & insubse quentib; incuriā suggillat interpretū. ss Nquaero quidaqla quid symmachus sapiant. quare theodotion intnouos & ueteres mediu incedt.

Ecclesiastica refert historia qđ hi tres intpres haebio nitę hereticī fuerant. quę heresis asserit xpm deoioseph & maria natū hominē purū fuisse. & legē rtu iudaico esse seruandam. Sed aquila ponticus. theodotion aephesius. ambo tamen iudei pselyti eadem historia fuisse leguntur. Ideoq; exhebraicis uo luminib; quasi hebręi ingrecum sermonē quia proselyti didi cerant intpretandi pertiam habuerunt. Porro theodocionem

Einsiedeln Stiftsb. 132 (803) p. 11

Incipit in argumentu scm matth.

Inter argumentu & argumentationē hoc distat. nā argumentu est sensus totius orationis. Argumentatio uero ē argumenti elocucio uerbisq; competentib; explicatio.

Matheus ex iudea sicut in ordine primus ponitur. ita euangeliū in iudea primus scripsit; Illud primo attendam' qd in huius argumenti exordio septē circūstantiæ quę sunt. psona. res. & factū. causa. tempus. locus. modus. materia elucent. Nā principaliter psona ibi denoscitur. cū ipse euangelista pprio nomine matheus nominatur. Cuius psonę gens & origo simul ostenditur. cū idē matheus ex iudea fuisse cōmemoratur. Quib; duob; insigni uidelicet nomine genteq; consideratis. nec pariter laudis p̄conii ipsi psonę cumulatur. Matheus nāq; ut diximus donatus interpretatur. qd ei dns septē p̄cipua dona largitus fuerat. primū donū fidē. scdm apostolatū. terciū uirtutes. atq; miracula. quartū linguarū pertia. quintū euangeliū scribere. sextū ante cęteros euangelistas primū ee in ordine. septimū martyrii gloria coronari. Is ergo ex iudeis gente uidelicet ppt̄ p̄rogatiua patrum sca atq; electa adcumulū laudis duxisse origine asseritur. qui uera xpi confessione ueprus iudeus atq; israhelita fieri pmeruit. Notandū uero est qd cū ipse euangelista ex tribu leui traxisse origine tradit

Einsiedeln StiftsB. 132 (803) p. 60

Abb. 52 b

iuxta historiā narratæ fidem · simplicem scilicet ueritatē
rerum gestarum breui sermone · a genealogia saluatoris
usq; ad eius dē triumphum resurrectionis summatim mon
straremus · Secunda ů eiusdē argumenta causa nob exstat ·
ut quia fidei rerum gestarū intellegentia necessaria sit ·
nē nī sufficit credere · nisi etiā intellegat q̄d creditur · illud
non taceremus · sed potius prudentes lectores admoneremus q̄d
in omīb · quę in euuangelio dedicatis et factis dominicis narratę
operantis dī mirabilis dispositio · a pīs quib · q · quęrentib · dm̄q ·
desiderantib · diligentē intellegenda sit · Nā in argumentis uerū q ·
necessarium ; ut fides rei dubię efficiat · et certa rerū intellegentia
monstret · Ad hoc autē pertinet q̄d superius dixit · quarūomiū
rerum tempus · ordo · numerus · dispositio et ratio · q̄d fide necessarium ;
dīs xp̄s ; est · Ubi licet dispositionē et rationē , eandē rem significare
diximus · tamen inter hęc duo non nihil interest idem · Nā dispositio adope
rationē ratio ů ad causā eiusdē operationis pertinet · ut dispositio sit di
uina operatio · quia uerbi gratia · dīs ex uirgine sexta mundi ętate natus ;
Ratio ů eū ab ętna causa eiusdē dispositionis discimus · Cū illud cur ex uir
gine humani generis redemptor in fine sęculorum natus sit quęritur ·
ac subtili consideratione cęsta et indubitabilis eiusdē dispositionis ratio
seu causa intellegitur ; FINIT ARGUMENTUM SCDM MATHEUM
SEDULII SCOTTI EXPOSITIO ·

INCIPIT EIUSDEM EXPLANATIUNCULA DE BREUIATORIUM
ET CAPITULORŪ CANONŪQ · DIFFERENTIA ET CONEXIONE · DEQ ·
EORUM ĘQUALITATE · ATQ · INEQUALITATE SPECULATIO ·

Natiuitas xp̄i magi cū muneribus ueniunt | INCIP BREVIARIŪ CATA MATHE ·
est · Quęrendū nob ; q̄d inter breuiarii q̄d aquib · dā breuis causa nomina
et capitulū atq · canonem distet · His etenī trib · quasi quib · dā claub ·

Einsiedeln StiftsB. 132 (803) p. 78

INCIPIT PREFATIO

COGITANTE AC DIU TACITE
solliciteq; mecum considerante quid in domodū
cōmodius ac dignius operari potuissem, nec a ui
delicet presumerē quę in exministerio cōmissa
n̄ sunt. nec rursus illa arriperē quę ingeniolimę
uires excedunt. scām illud salomonis. Mel in
ueniſti. comede qd sufficit. ne forte satiat' evomas
illud. Ethalibi. Alcora te nequesieris. ecfortiora
te nescieritat' fueris. Ecce subito quidā strenui
ac studiosi uiri me cohortari uoluerē. ut in
latinū sermonē uerterē leontiū. deresiduus iu
tę iohannis alexandrini antistitis. quē greci pp
t multiplicē cōpassionē. qua erga oēs possi
debat. merito absolute helemona id' miseri
cordē appellant. quatin' tant' uir. ntantū greco
sermone. uerū etiā latino eloquio polleret. ut
letati esset cōmodi. Quapp. quia me dignum

Einsiedeln Stiftsb. 132 (803) p.115

libro. hoc ē xxvi. & exparte mecho
dius. Verum quia nob ꝓpositū ē
non aduersarii calumniis respondere.
quę longo sermone indigent. sed ea
quę a prophęta dicta sunt. nr̄is dissere
re. idest xp̄ianis. illud inp̄fatione moneo.
nullū ꝓphętarū. tam apte dixisse de xp̄o.
Non enim solū scribit eum esse uenturū. qd
est cōmune cū ceteris. sed quo tempore uen
turus sit docet. & reges ordinē digerit.
& annos enumerat & manifestissima signa
p̄nuntiat. Quę quia uidit porphyrius u
niuersa completa & transacta negare nō po
terat. superatus hystorię ueritate. in hanc
prorupit calumniam. Vt ea quę in cōsummatī
one mundi de anti xp̄o dicuntur futura.
ꝓpter gestorū similitudinē quandam. suban
tiocho epiphane impleta contendat. Cuius im
pugnatio. testimoniū ueritatis ē. Tanta enim
dictorū fides fuit. ut ꝓphęta incredulis homini
bus. non futura p̄dixisse. sed narrasse p̄terita.

Einsiedeln Stiftsb. 133 (804) p. 2

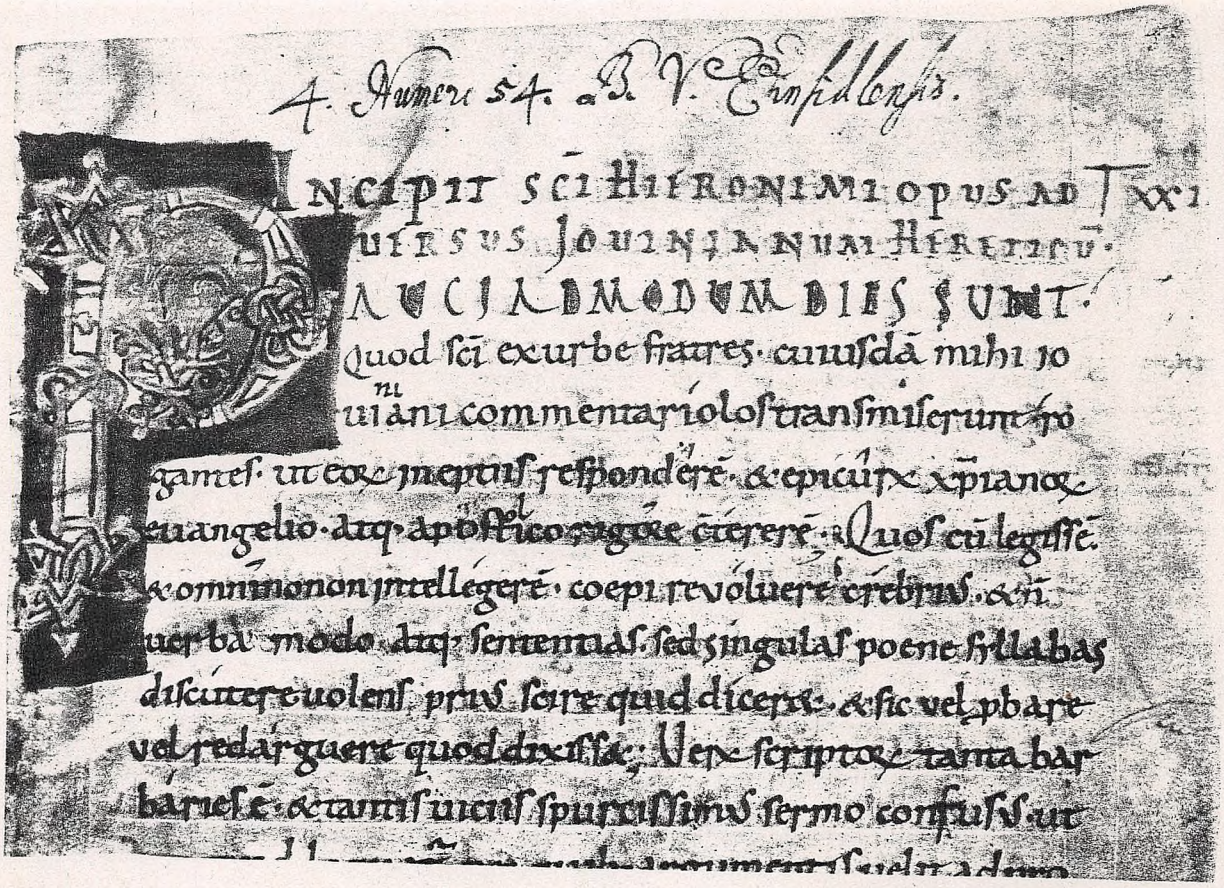
Multi igr̃ throni quos vidit danihel. hi
mihi videnr̃ ee. quos iohannes. xx. iiii. thro
nos nuncupat. Vetustus aut̃ dieru̇ ille e q̃
apud iohanne solus in throno sedet. filius
quoq; hominis. qui venit ad uetustu̇ dieru̇.
ipse e qui apud iohanne leo dicit̃ de tri
bu iuda radix dd. et cetera his similia.
Hos thronos ee reor. de quib; et paulus apt;
loquit̃. Sive throni. sive dominationes.
Et in euangelio legimus. Vos aut̃ sedebitis sup
xii. thronos. iudicantes. xii. trib; isrl. Sedens
aut̃ et uetustus dieru̇ dicit̃ ds. vt aeterni
iudicis habitus demonstret̃. Vestimentu̇
eius quasi nix candidu̇. et capilli capitis eius
quasi lana munda. Et saluator transfor
mat̃ in monte. et gl̃a diuinae maiestatis
assumens. in candidis videt̃ uestib;. Qd q;
capilli eius lanae mundissimae cõparant̃ pu
ru̇ ostenditr̃ sincerũq; iudiciu̇. et nulla p̃
sona in iudicando recipiens. Senex q̃q de
scribit̃ vt maturitas sententiae cõprobetur.

Einsiedeln Stiftsb. 133 (804) p.104.

sed p lubias & hio pag; transierit; Et fa
ma turbau eu aboriente. & abaquu
lone. & uenia & in multitudine mag
na. ut infician & cteat plurimos.
& figet tabnaculu suu apetno int duo
maria supmonte inclitu. et sem. et
ueniet usq; ad c sumitate eius. et no
mo auxiliabit ei; Et in hoc loco po
phy. fictale qd nescio de antio cho
somniat. pugnans inquit ctra egy
ptios. et lubias. & hi pasq; p transiens.
audia sibi ab aq lone. & aboriente
plia c ettaq; Vnde regrediens capia
& padios resistentes. & omne in litore
phenicis uastau, puncia. c festiq;,
p git ad aptaxiam rege armenie
qui de orientis partib; mouebat. &
infectis plurimis de ei exercitu po
net tabnaculu suu in apetno. qui in
t duo latissima flumina e. tigrin. &
eufraten; C. usq; hucusq; pcessit. in

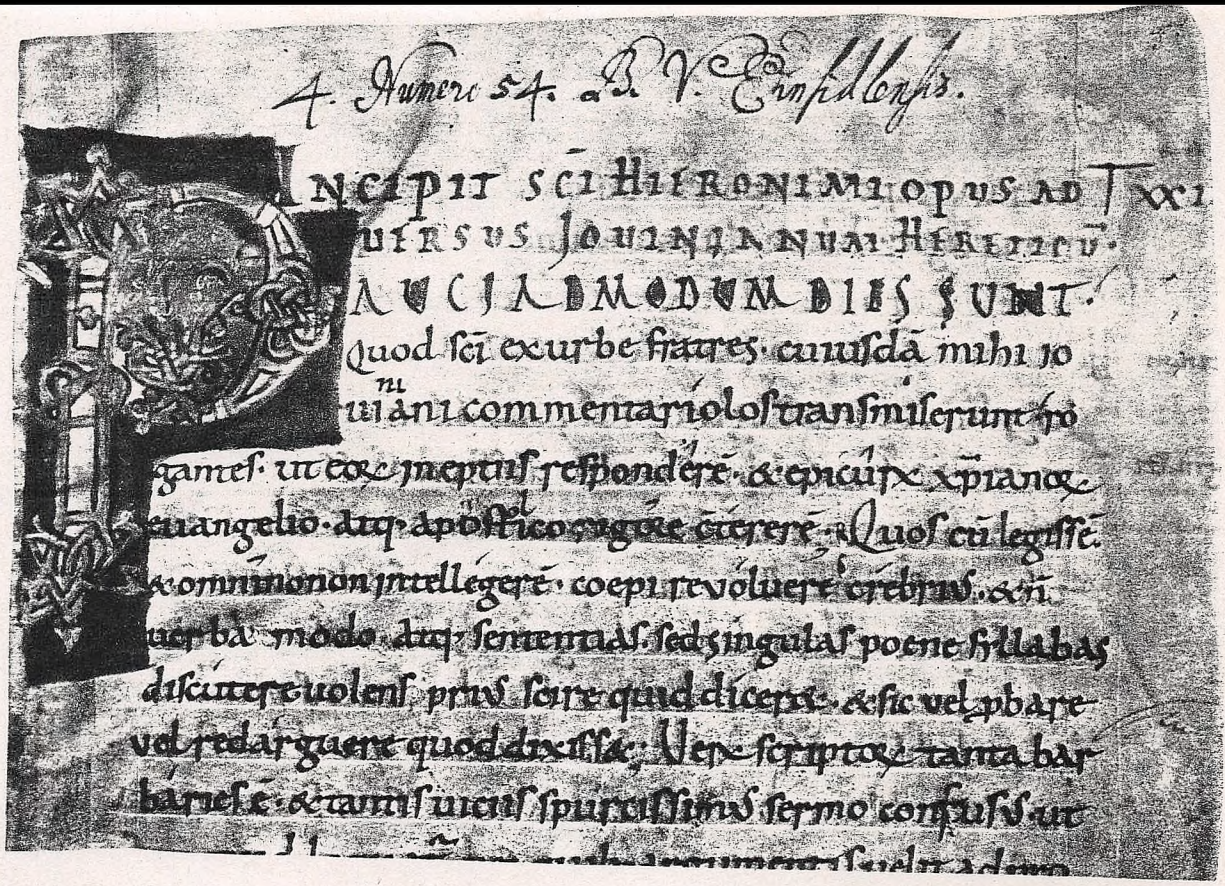
Einsiedeln Stiftsb. 133 (804) p. 202

Abb. 93a

EINSIEDELN Stiftsbibliothek, MS. 135, p. 11. S. X

Tay. 8

EINSIEDELN Stiftsbibliothek, MS. 135, p. 11. S. X

Taf. X

Tab. X

EVSEBII HIERONIMI CONTRA
IOVINIANVM PARS ALTERA
SECUNDA PROPOSI
TIO EST. EOS QVI
FVERVNT

baptizati a diabolo non posse tempt[ari].
& ne hoc stulte dicere uideret adiecit. Quicũq;
[ba]ptizati temptati fuerint. Ostendi eos aqua tantũ. &
non spũ baptizatos. Qđ in simone mago legim̃. Vnde & iohan
nis dicat. Omis qui natus est ex dõ. peccatũ non facit. quõ se
men ipsius in eo manet. & non potest peccare. quia ex dõ
natus est. In hoc manifesti sunt filii dĩ & filii diaboli. & infi
ne epistole. Omis qui natus ex dõ non peccat. sed generatio
dĩ conseruat eum. & malignus non tangit eum. Reue

EINSIEDELN Stiftsbibliothek, MS. 135, p. 141. S. X

Taf. X

EVSEBII HIERONIMI CONTRA
IOVINIANVM PARS ALTERA
SECUNDA PROPOSI
TIO EST. EOS QVI
FVERVNT

baptizati a diabolo non posse temptari.
& ne hoc stulte dicere uideret adiecit. Quicunq;
[illegible] temptati fuerint. Ostendi eos aqua tantu. &
non spu baptizatos. Qd in simone mago legim. Vnde & iohan
nis dicit. Omis qui natus est ex dō. peccatu non facit. quō se
men ipsius in eo manet. & non potest peccare. quia ex dō
natus est. In hoc manifesta sunt filii dī & filii diaboli. & infi
ne epistole. Omis qui natus ē ex dō non peccat. sed generatio
dī conservat eum & malignus non tangit eum. Reue

EINSIEDELN Stiftsbibliothek, MS. 135, p. 141. S. X

Nr. 135.

ut qui hic bene ipso donante ecc. In alia resurrectione bea
tissimus. Qui uero male. miser post munus resurrectionis
ad ecc. Ct hoc ē principale religionis nr̄e ut credat n̄ solū
animas n̄pe ire sed ipsa qq corpora quę mortis aduentus re
soluerat. in statū pristinū futura de beatitudine reparari.
Haec ergo ecclia catholica porbem diffusa tribus modis
pbat̄ existere. quicquid in ea teneat̄ aut auctoritas ē scri
pturarū. aut traditio uniuersalis. aut ceste ppria & pa
rticularis instructio. Sed auctoritate tota ē stringit̄.
uniuersali traditione maiorū nihilominus tota. priua
tis uero ēstitutionib. & ppriis informationib, unaquę
q. uel plocorū uarietate t ut cuiq bene uisū ē. sub
sistit et regitur. Sola ergo nunc ē fideliū expectatio.
qua credimus affuturū finē mundi. oīa corruptibi
lia transitura. resurrecturos homines ad exam̄ futuri
iudicii recepturos. p merita singulos. soliq ēe pmiū
beatitudinis. ctemplatio ēditoris. Tanta dū taxat.
qūia ut a creaturę ad creatorē fieri potest ut exinis
su paratos angelico numero supna illa ciuitas impli
catur. Ubi rex ē filius uirginis eritq gaudiū sempit
nū. delectatio. cibus. q pus. laus. p petua conditio
ris.

Einsiedeln 135 (539) p. 1

Abb. 32a

Einsiedeln 135 (539) p. 126

miro amore dilexerat · Conlocasse se iuxta corpus lace
rum · et confosso pectore sanguinem suum mariti
infudisse uulneribus; iustā causam regis occidendi
putauit uxor · Quam marītus nudam amico suo & ig
norantē monstrauerat · Iudicauit enim se non ama
ri · quę et alteri possit ostendi; Rodogunae filia
darii post mortem uiri · nutricem quę illi secundas
nuptias suadebat occidit · Alcestin fabulę ferunt
pro admēto sponte defunctam · et pacnetopis pudicitia
: carm homēri est · Laodamia quoq; poetarum ore cantat.
occiso apud troiam ptesilao · noluisse superuiuere
Ad romanas feminas transeam & primam ponam lucre
tiam · quae uiolatę pudicitiae nolens superuiuere,
maculam corporis cruore deleuit · Duellius qui
primus romae nauali certamine triumphauit · biliam
uirginem duxit uxorem tantę pudicitiae · ut illo
quoq; sęculo pro exemplo fuerit · quo pudicitiam
monstrum erat non uitium; Iam senex & tremē
ti corpore in quodam iurgio audiuit exprobari sibi
os fętidum · & tristis se domum contulit; t
nisi putas sem omnibus uiris sic olere; laudanda

h. Cumq; uxore questus ē · quare numquā se monuisset · ut huic uitio
mederetur; Fecisse inquit illa

eum futurum ꝛc uas honorabile & necessariū. in omne
opus bonum preparatum; satis abunde q̄ xp̄i anae
pudicitiae & uirginitatis angelicę de diuinis libris
exempla prębuimus. Sed quoniam in tolleri in
commentariis adu ersariu puocari nos & iam ad
mundi sapientiam. quod num quā hoc genus
in seculo sit pbatū & nouum dogma contra na
turam religio nrā prodiderit. Percurrā bre
uiter greciae et latinas. barbaras q̄ historias. et
docebo virginitatē. semp tenuisse pudicitiae
principatum. Referunt fabulae athlantini
calydoniā virginē. semper in uenatibus. sem
per in siluis. non tumentes u teros femina
rū fastidia q̄ conceptū. sed expeditā. et ca
stā amasse uirtutē. Arpalycen quoq;
uirginem tracię in signis poēta describit. &
reginam uolscorum camillam. Quam turnus
cui auxilio uenerat laudare uolens. non
habuit quod amplius dicere. nisi uir
ginem nominare. O decus talis uirgo
Chalcodecos quoq; illa filia leo uirgo

Einsiedeln 135 (539) p. 116

Abb. 62 b

Einsiedeln 135 (539) p.174

& morbos holerib, concitari. Si autē milonis
illius crotoniatę uires hólera non ministrant.
quę nascuntur & aluntur ex carnib;. Quid
necesse est sapienti uero & philosopho xpiano
tam habere fortitudinē. quę athletis & mu
litib, necessaria est. quā cum habuerit adiu
tia. p uocetur; Illi arbitrantur carnes sani
tati congruas. qui uoluptati libidine & in
cęnū demersi uoluptatū. adcórtum semper
exęstuant; Xpiano sánctas absq, uiribus nimis
necessaria est. nec turbare nos debęt siraru sint
huius ppositi sectatores. quā rari sunt & a
mici boni & fideles. & pudici. & continentes. sempq.
uirtus rara est. Lege fabricii continentiā. curii
paupertatē. & in tanta urbe uix paucos inue
nies quos sequaris. Noli timere si carnes non co
mederis. aucupes & uenatores frustra artificia
didicerint; Legim' quosdā morbo articulari.
& podagre umoribus laborantes. proscriptio
ne bonorū ad simplicē mensuram. & paupere
cibos redactos conualuisse. caruerant enim

INCIPIT EIUSDĒ CONTRA HELUIDIU DE SCAE MARIAE PERPETUA VIRGINITATE.

NUPER ROGATUS A FRATRIBUS UT ADUERSUM LIBELLŪ CUIUSdam heluidii respondērē facere distuli. Non quod difficile fuerit homine rusticanū & uix primis quoq; imbutū litteris supuersi assertione conuincere. Sed ne respondendo dignus fierēt qui uincerēt. Huc accedebat quod homo turbolentus & solus in uniuerso mundo sibi & laicus & sacerdos; Qui ut ait ille loquacitatem facundiam existimat. & maledicere omnibus bonę conscientię signū arbitratur: Accepta materia disputandi ampliusq; inciperet blasphemari. & quasi desublimi loco in totū orbē ferre sententiam. neque quia ueritate non possit lacerare conuicijs; Uerum quia hae omnes tam iuste silentii mei causę. obscandalū fratrum quae ad eius rabiē mouebantur. iustiore fine cessaui. Iam adradices infructuosę arboris euuangelii securis est admouenda. & cū infecunditate

Einsiedeln 135 (539) p. 249

Abb. 49

mis diuina scriptura bi ptita ē secdm id I.
qd dns significat dicens. scribā erudītū
in regno di simile ē esse patri familias. pfe
renti de thesauro suo noua & uetera. quę duo & ia
testamenta dicunt. In libris aū omnib; scis. intueri
oportet. quę ibi cęrna intimēt. quę facta narrent.
quę futura p̄nuntient. quę agenda p̄cipiant. uel
moneant. In narratione ergo rerū factarū quę
rit. Vtrū oīa secdm fidē gestarū rerū asserenda
& defendenda sint. Nam non ē accipienda figura
liter. nullus xp̄ianus dicere aud&. adtendens apostolū
paulū dicentē. Oīa aū hęc in figura contingebant
illis. Et illud qd in genesi scriptū ē. Erunt duo in
carne una. Magnū sacramentū cōmendat. in xp̄o & in
ęcta; Si ergo utroq; modo illa scriptura scripta
da ē ppt allegoriam significationē. quo modo dictū ē.
In principio fec̄ d̄s cęlū & terram. Vtrū in principio II
tēp̄ris an in principio creaturę. an in principio qd ē
uerbū di. an ideo dictū ē in principio. q̄a primo
omnium. R. Potest hoc intellegi dictū. & in prin
cipio qd ē uerbū di. q̄a p ipsū facta s. & ipse ē prin
cipiū cęli & terręe. & q̄a primo omniū. q̄a ante quā

V
secundū in
tellectū tan
tummodo
accipiantur
an & iam

Einsiedeln 136 (601) p. 3

Abb. 47 b

16

A Numero 84. BVS Einsidlensis

INCIPIT LIBER. CON

FESSIONVM

SCI AVGVSTINI EPI·I·

λ GNVS ES DNE ET laudabilis ualde. magna uirtus tua. & sapientię tuę non ē numerus. Et lauda re te uult homo. aliqua portio creaturae tuę. & homo circūferens mortalitatē suam. circūferens testimoniū peccati sui. & testi moniū quia superbis resistis. Et tamen laudare te uult homo. aliqua portio creaturæ tuę. Tu excitas ut lau dare te delectet. quia fecisti nos ad te. & inquietū ē cor nrm. donec requiescat in te. Da mihi dne scire & intellegere. utrū sit prius inuocare te an laudare te. & scire te prius sit. An inuocare te. Sed quis te inuocat nesciens te. Aliud enim pro alio potest inuocare nesciens. An potius inuocaris ut sciaris. Quomodo aut inuocabunt in quē non crediderūt. aut quomodo credent sine prædicante. & laudabunt dnm qui requirunt eū. Quęrentes enim inuenient eū. & in uenientes laudabunt eū. Quæra te dne inuocans te. et in

Einsiedeln Stifts B. 137 (510) p. 16

sensa cordis mei. ut uoluntati pareret. nec ualere quę uo
lebam omia. nec quib; uolebā omib; psonabā memoria. cui ipsi
appellabant rem aliquā & cui secundū eā uocē corpus ad
aliqd mouebant. uidebā & tenebā hoc ab eis uocari re illā
qđ sonabant. cū eā uellent ostendere. Hocauit eos uelle ex
motu corporis aperiebat. tamquā uerbis naturalibus
omniū gentiū. quę fiunt multu & nutu oculoꝝ. ceteroꝝq;
membroꝝ. actu & sonitu uocis indicante affectionē animi
petendis. habendis. reiciendis. fugiendisue reb; Ita uerba
multarus sententiis locis suis posita & crebro audita. quarū
rerū signa essent paulatī colligebā. measq; iam uoluntates
edomito meis signis ore. posthęc enuntiabā. Sic cū his inter
quos erā uoluntatū enuntiandarū signa cōmunicatu. & uitę
humanę. pcelloſā societate altius ingressus sum. pendens ex
parentū auctoritate nutuq; maioꝝ hominū. Dī dei meus
quasi ibi miserias expertus sum & ludificationes. quando qdem
recte mihi uiuere puero. Id pponebat. obtemperare mo
nentib; ut in hoc sęclo florere & excellere linguosis artib;
ad honorē hominū. & falsas diuitias famulantib; Inde in
scolā datus sū ut discerē litteras; In quib; qd utilitatis esset.
ignorabā miser. & tam si segnis in discendo eem uapulabā.
Laudabat enī hoc amatorib; & multu ante nos uitā istā
agentes. pstruxerant erūnosas uias. p quas transire

Einsiedeln StiftsB. 137 (510) p.10

Respondit enim me adhuc eē idocilē. eo qđ inflatui eē nouita
te hereſis illius. etiā nullis queſtiunculis. iā multos imperitos
exagitaſſē. ſic indicauerat ei. Sed inquit ſine illū ibi. tantū
roga p eo dnm. ipſe largiendo legendo reperiet qſ ille ſit error. et quan-
ta impietas. Simul etiā narrauit ſequoq; paruulū aſeducta
matre ſua datū fuiſſe machineis. et omīs pene nō legiſſe tantū.
uerūetiā ſcripſiſſe libros eorū. ſibiq; apparuiſſe nullo ētra
diſputante et conuincente. quā eē illa ſecta fugiendā. Itaq; ſe fu
giſſe. Quē cūm ille dixiſſet. atq; illa nollet adquieſcere. ſed
inſtaret magis deplorando et uberē flendo. ut me uideret et me
cū diſſereret. Ille iā ſub ſtomachans tedio. Vade inquit ame.
ta uitas. fieri nō poteſt. ut filius iſtarū lacrimarū pereat. Qđ
illa ita ſe accepiſſe inter colloquia ſua mecū ſepe recordabat.
ac ſi de cælo ſonuiſſet. Finit Liber tertius.

Incipit liber .IIII. Sci Augſti.

Eridē tempus annorum

Novem. ab vltimo vicesimo anno ætatis mee.
vsq; ad duodetricesimū. seducebamur et seducebamus.
falsi atq; fallentes multis cupiditatib;. et palā p doctrinas
quas liberales uocant. occulte aut falso nomine religionis.
Hic superbi. ibi superstitiosi. vbiq; uani ac populares. cte sectantes
mendacitatē usq; ad theatrica ſpolia t theatrica plausus. et contentio
sa carmina. et agonē coronarū feneariū. et ſpectaculorū nu

Einsiedeln StiftsB. 137 (510) p. 50

Abb. 24b

Numero 48. B.V. Einsidlen sis.

INCIPIT LIB AVRELII AVGVST. EPI DE DOCTRINA XPIANA.

Sunt pcepta quedã tractandarũ scripturarũ que studiosis earũ uideo non incõmode posse tradi. ut nõ solũ legendo alios qui diuinarum litterarũ opta aperuer. sed etiã ipsi aperiendo, proficiant. Hec tradere institui uolentib⁹ & ualentib⁹ discere. Si dñs ac dñs nr e aq̃ de hac re cogitanti solet suggere. etiã scribenti mihi nõ deneget. Quod ante quã exordiar. uidetur mihi respondendũ ee his qui hec reprehensuri sunt. aut reprehensuri essent. si eos non ante placaremus. Quod si non nulli etiã post ista reprehenderint. saltem alios nõ mouebunt. Nec ab utili studio adimperitia prigritia reuocabunt. quos mouere possent nisi pmunitos pparatosq; inuenirent. Quida enĩ reprehensuri sunt hoc opus nrm. cũ ea que prepturi sumus nõ intellexerint. Quida uero cũ intellectis uti uoluerint. conatiq; fuerint scripturas diuinas scdm hec pcepta tractare. neq; ualuerint aperire. atq; explicare qd cupiunt. In anit me laborasse arbitrabuntur. Et quia ipsi non adiuuabunt

Einsiedeln Stiftsb. 138 (511) p. 2

Incipit liber iii. de eadem re.

Homo timens dñm uoluntatē ei inscripturis scis diligenter inquirit. & ne amet certamina pietate man suetus. ꝓmunit & ia scientia linguarū ne in uerbis locutionib; q; ignotis hereat. ꝓmunitus & ia cognitione quarundā rerū necessariarū. ne um. naturā ue earū quę ppt similitudinē adhibentur ignoret. ad uuuante & ia codicū ueritate quā soll ers diligentia emendationis ꝓcurauit. ꝙ genuat instructus ad ambigua scripturarū discuciendā atq; soluendā. ꝙ ut aut signis ambiguis nedecipiat. quantū ꝓnos instruu potest. fieri aut potest. ut ustas uas quas ostendere uolumus. tam quā puerilest magnitudine ingenii. t maioris illuminationis claritate deri deat. sed tam ut coeperam dicere quantū ꝓnos instruu ualet. qui eo loco animi ut ꝓnos instruu ualeat. ꝙ sciat ambiguitatē scripturę aut in uerbis ppriis ee. aut in translatis. quę in sec̄to libro demonstrauim genera. ꝙ sed cū uerba ppria facium ambiguā scripturā. ꝓmo uidendū e ne male distrinxim aut pnuntiauerim. ꝙ cū ergo ad hibita intentio incertū ee puderit

Einsiedeln Stiftsb. 138 (511) p. 121

A. v. Ecker, Hermann Vogler, Lorenz Hollenstein, Das Goldene Buch v. Pfäfers (Liber aureus). Kommentar (Studia Fabariensia 2, 1993) S. 81

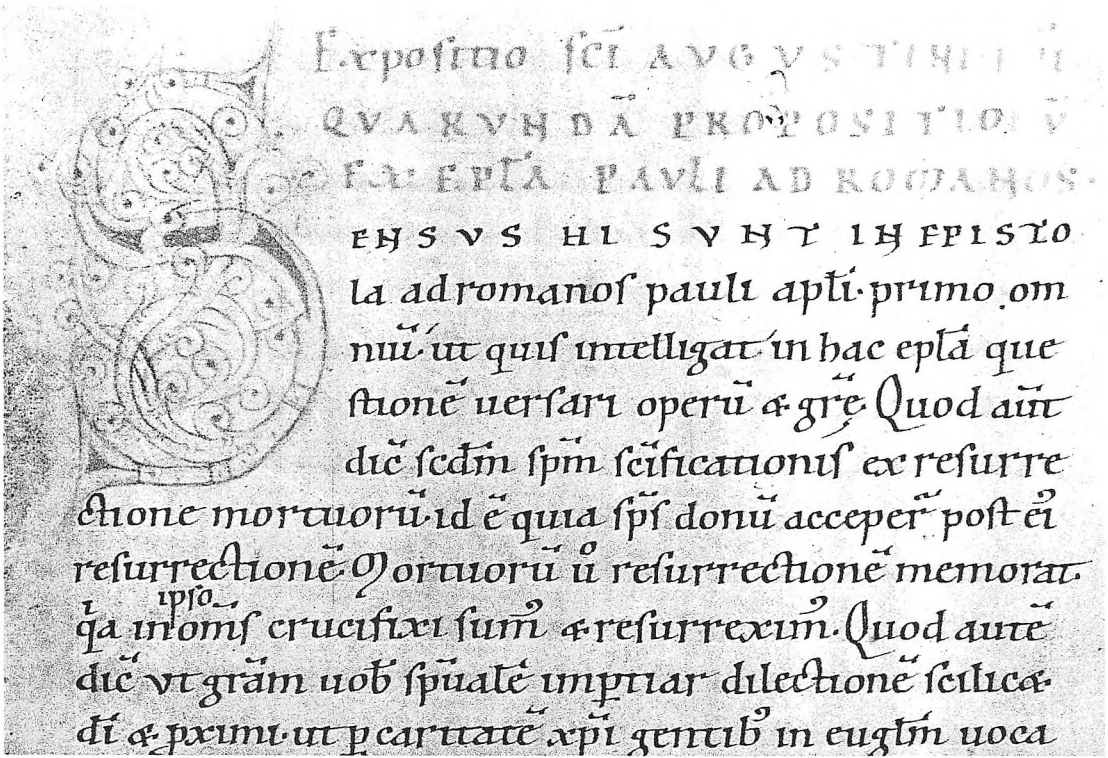

Abb. 28: Einsiedeln, Stiftsbibl., Cod. 139 (512), p. 1

Cā ǽdiuina eloquia frī iugiter ammo cottidie nob salubrīt̄ recitantur ut animę nr̄ę pascant̄ in futuro aū sęlo ęternis epulis saginemur dicente ppha. Satiabor dū manifestabit̄ gl̄a tua. Qualis aū hęc gl̄a futura sit. ǽquib⁹ diuitiis floreat quantoq; splendore p̄fulgeat laudare possum⁹ explicare ñ possum⁹. Quare. quia legimus. nec oculus uidit. nec auris audiuit. nec in cor hominis ascendit quę p̄parauit ds diligentib⁹ se. Si igit̄ talia ǽtanta s̄ bona ǽterna cęlestia quę ds omn̄s scis suis catholicis ǽfidelib⁹ pplis p̄parauit. qd ēipse ds q̄ talia ǽtanta p̄parauit. Qd ē unquā omn̄s ds. Qd. nisi in estimabilis. ineffabilis. incōphensibilis. ultra oīa. extra oīa. p̄ter oīa. omnē enī creaturā suā excedit. omnē factura p̄tert. uniuersa p̄cellit. Si enī quęras magnitudinē maior ē. si pulchritudinē pulchrior. si dulcedinē dulcior. si splendorē fulgidior. si iusticiā iustior. si fortitudinē fortior. si piǽatē clementior. Nulla enī ratio patit̄ ut ut factura factori suo ęquet̄. t opus artifici cōpareatur. sic̄ legit̄ in ppha. Qui fec̄ fortia fortior ē. ǽq̄ fecit pulchra pulchrior ille ē. Sic aū unicę trinitatis p̄celsa insignia p̄dicam⁹. ut tam ñ sic̄ iudei sed sic̄ xp̄iani trinitatis diuinę mysteria part̄ fateamur. Sic̄ enī om̄s ǽ ineffabilis pat̄ ē. tta om̄s ǽ incōphensibilis filius. tta ǽiā sp̄s scs in patre et filio indiscręe conexus ineffabilis atq; immensus ē. Pat̄ enī ǽ filius ǽ sp̄s scs un⁹ om̄s ds. un⁹ in trinitate. uns in potestate. unitas. trinitas. sempit̄na maiestas. unū potens p̄ oīa. ǽtrinitas in unitate ǽ unitas in trinitate cōsistit. sed nec trinitas diuidit̄. nec unitas separatur. Hac igit̄ catholica fide armati atq; instructi kāmi. nefandos arrianos hęreticos q̄ se hoc tēpore impie iactitant ǽmultos xp̄ianos seducendo corrūpuis atq; decipiunt breuit̄ p̄contem⁹. quom⁹ orant dīnm q̄ sentiunt ēra dīnm. Respondent nob dicentes. Oram⁹ dīnm unq; in trinitate. sed ut legim⁹ patrē maiorē. filiū minorē. sp̄m scm inferiorē. q̄a ipse xp̄c dicit. pat̄ maior me ē. His respondem⁹. Sic unquā oratis ǽ colitis dīm. Sic plane. sic legim⁹. sic colim⁹. sic oram⁹. Ad hos dicim⁹. Si ergo tta dīm colitis ǽ oratis. hoc ñ ē unū dīm magnū colere ǽ rogare. sed tres deos facere. Et ubi ē qd in lege diuina dr. audi isrl. dīns ds tuus ds un⁹ ē. Et iterū alibi ait. Dīnm dm tuū adorabis. ǽilli soli seruies. Si enī aliud ē pat̄. aliud filius. aliud sp̄s scs. iā ñ ē una trinitas. sed diuisa potestas. Quom⁹ aū discrepans potestas stare potest. Iuxta euangl̄m legim⁹. Dom⁹ in se mę ipsa diuisa ut regnū stare ñ potest. Quom⁹ aū diuinitas a se mę ipsa discernit̄. cū lucis splen

Einsiedeln StiftsB. 140 (272) p. 2

Folio Numero 81. B. V. Einsidlensis.

AVRELII AVGVSTINI EPI LIB PRIMVS INCIP
QVI APPELLAT DE SERMONE IN MONTE

ERMONEM QVEM LO

CVTVS EST IHC XPC IN MONTE. SICVT IN EVANGELIO
secundū matheū legimus. siquis pie sobrieq. considerauerit.
pcto qđ inuenit & in eo. quantū ad mores optimos pertinet. pfectū
utte xpianae modū; quodpolicear nontemere audemus. Sed ex ipsis
eius dominī uerbis conniciemus. Nā sic ipse sermo concludit. ut appareat
meo pcepta ee omnia. quę ad informandā uitam pertinent. sic enī dic;
Omnis ergo qui audit uerba mea hęc & facit ea. similabo eū
uiro sapienti. &cętera. Vsque adeū locū. & facta est ruina
eius magna; Cum ergo nō dixit qui audit uerba mea tantū. sed
addidit dicens. qui audit uerba mea hęc. satis utar error
significauit. haec uerba quę in monte locutus ē. ta pfecte instruere
uitā eorū qui uoluerint secūm ea uiuere. ut merito compareīt
aedificanti suppetrā. Hoc dic. ut appareat istū sermonem omīb;
pceptis quibus xpiana anima formatur ee pfectū. Nā de hoc captū
lo diligentius suo loco tractabitur; huius igitur sermonis im
tū sic ad summit. Cū uidisset aūt ihs turbas multas. ascendit
in montē. & cū sedisset accesserūt discipuli ei. et aperiens os suū doce
bat eos dicens; Sequitur. qđ significet mons. bene intellegit signi
ficare maiora pcepta iustitię. quia minora erant quę iudeis data.
Vnus tamen dns sanctos pphetas & famulos suos secūm ordinatissimā
distributionē temporū dedit minora pcepta populo. quę timore
Adhuc alligari oportebat. & filiū suū maiora populo quē carnalē
iam liberari & uenerat; cū aūt minora minoribus; maiora maioribus
dantē. abeo dantē. qui solus nouit congruentē suis temporibus
generi humano exhibere medicinam; Nec mirū est qđ dan
te pcepta maiora ppter regnū celorū. & minora data ppter regnū
terrenū. abeo deo uno do qui fecit celū & terrā. De hac ergo iusti
tia quę maior est. pphetā dicitur. Iustus ut palma florebit. sicut mones di;
& hoc bene significat. qđ abuno magistro solo docendis tantis
rebus ideo docetur in monte; sedens aūt docet. qđ pertinet ad dig
nitatē magistri. Et accedunt ad eū discipuli eius. ut audiendis
uerbis illius huiusmodi & ipā corpore uiciniores. qui pceptis implen
dis animo ppinquabant. Aperuit os suū & docebat eos dicens.
Ista certū locutio qua scribitur. & aperiens os suū. fortasse ipsa

VI. 2.

Einsiedeln StiftsB. 141 (273) p. 2

Abb. 46a

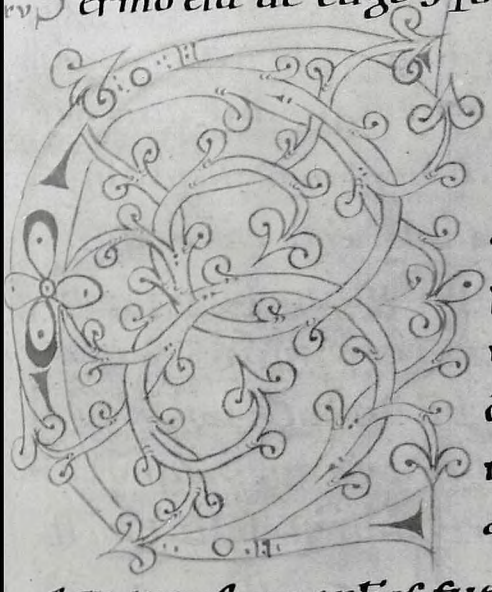
Tates deo & honor sint p secula qui insanctis suis facit mirabilia cuius abet
no & ab antiquis ordinata sapientia cuius perdita & misericorditer est in
uenta & diligenter domo euersa reperta est dracma decima in beatissima
dei martire afra odie cuius diem & uere singularis immo celestis hominis
filia accepta sed dissipata nature & rationis substantia uiuendo luxuriose
solemniter reuertitur de regione longinqua odie eadem pulcherrima filia pclusui & do
mum paterne oblita flamma sci spiritus inuitata sed igne materiali consummata aurem
cordis ad fidei inclinauerat. Nam iam tus pregustando de ecclesia simplex excusiderat quod
rex speciem eius concupierat. Non illa sua amicis sed filia audierat quia celestis pater
illam ut reuocaretur reuocauerat. Sancto igitur narcisso illi predicante statim ad
mensam patris redit. Et cuncti illum cui male ad hesit deseruit. Et quicquid circum
cadosolei domino suo reddere debuit accepta cautione sacramentorum scripsit sibi
quinquaginta & promeruit esse filia. Sic multi incerto actis etatibus redierit a suis
erratibus. Sic maria magdalena. Sic mulier illa chananea. Et petrus post quam
xpm negauerat redit. Et paulus xpi uoce prostratus resipuit. Atheus a thelo
neo ipsius patris redit precomo Eodem modo diuina gratia post cecessus nostros m
faciat redire nos ad xpi conuiuia tuo intercessu beatissima dei martir afra.

Magnificet confessio ad pulcritudo agni regis nouam De scā cruce.

In cruce uictoriam. Inqua triumphat & mortis principat. uia euacuatum
& peccati ueteris cirographum. Qua pascalis agni immolat uictima ju
culi. Qua circulair calcat deo edom qui uenerat & de bosra. Cui amidotum ser pen
tini uulneris sanat morsum. Per crucem do reconciliat mundus. p lignū nunc redemp
tus. p lignū madam uendidit sus. p crucē astris sociat martirum is factura nouissima re
staurans celi dispendia. Crux ergo lignum unum in mundi portans adq; pcuun
tu uectus est boui nati in uineis engadi. Xpc pax nra mimicitias soluens inter his
qui erant pacem & qui alonge. Quit crucis in mundum attrahis ample
ando tuis hinc inde brachiis. O excelsa crux ima pforans uinctos quos absoluis ad
summa erigis. Xpc carnis templum ac dierum summa constructum. quam te
tragrammaton adam grece colligit inter dissoluendum obtulit. sed ut mundum
saluet qua drifidum reedificat post triduum. Igne patris summi crucē tollens
crimina mundi da ut in augmento carnalis fidei spei. stairos sacro sce ualeam cū
cteris omnib; dimissionem sop bendere. Vt pcmis condolentes carnē macerantes crucis
time baroios tua tua trabas post uestia. Ut hic turri & indemnes sibi ad tribu
nal iudicis tuum simus sce crucis p signaculum. Annuncians nos ingemib; qui
regnauit digno deus. Rv. qui per nos [illegible] Folio [illegible]

Einsiedeln Stiftsb. 142 (274) p. 1

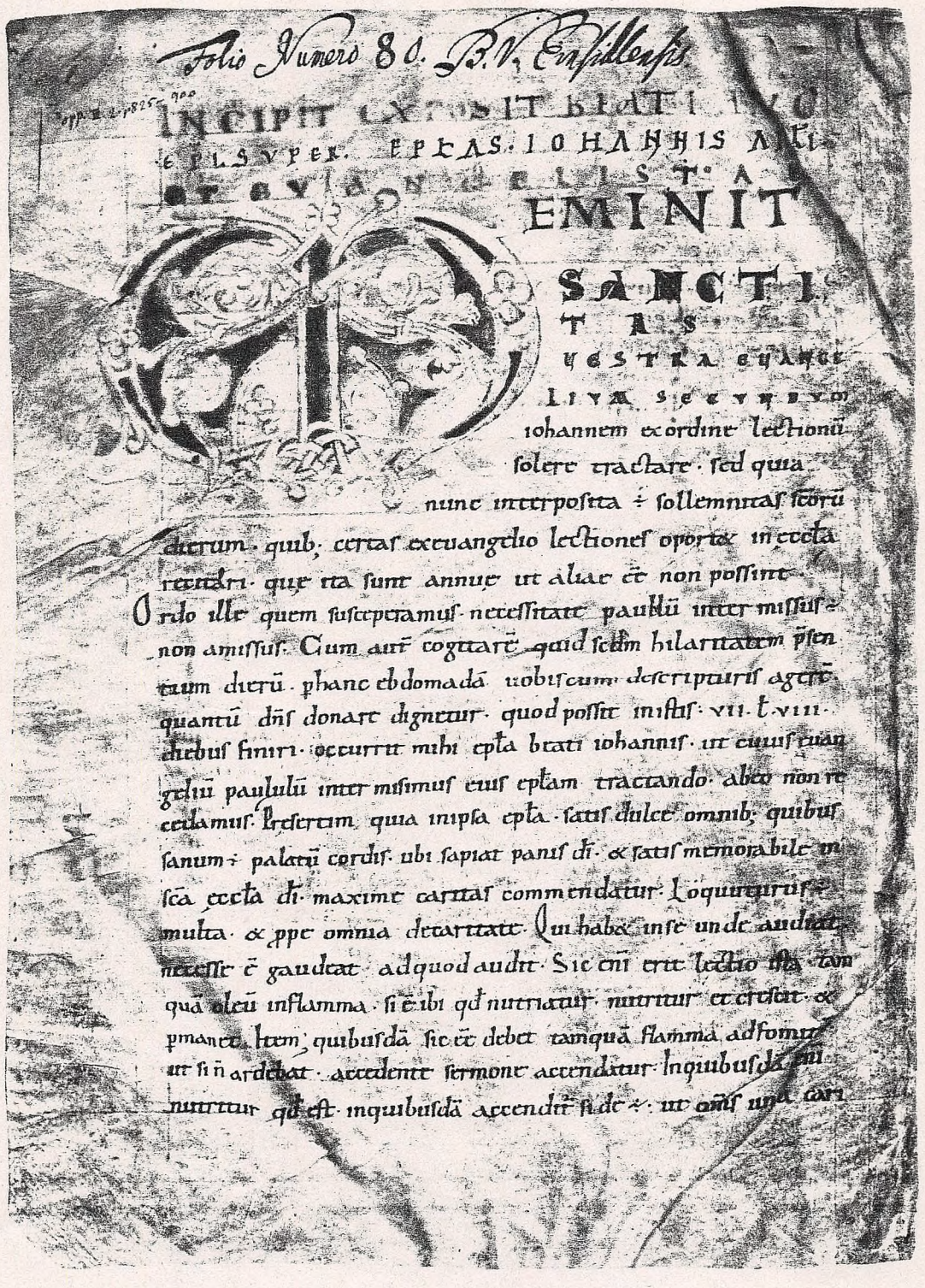
vii Sermo eiđ de eugl S Ioh Petre diligis me. Tu scis dne q
viii Sermo eiđē de eug̃ S Ioh De una trinitate trinaq; unitate.
ix Sermo eiđ de eugl S Ioh Am̃ dico uob quia uenit hora & nē ē.

Sermo. B. aug̃ epi de eugl̃o. S. ioh. in prin
cipio erat uerbum & uerbū erat
apud dm̃. & ds erat uerbum.

apmulū eugliı qđ lectū ē frs dilectissimi purū oculū cordis inquirit. Dnm̃ enī nr̃m iam̃ xp̃m accepimus scdm diuinitatē ad cōdendā uniuersā creaturā. scdm humanitatē adreparandā lapsā creaturā eu angelizante ioh̃e. In ipso aũ eugl̃o qualis & quantus ur ioh̃es fuerit inuenímus. ut ex dignitate dispensatoris intelligat̃ quanta p̃cia sit uerbū qđ p̃talē dici potuit. immo quā nullius p̃cia sit qđ superat oma. Precio enī aut cōparat̃ res uenalis aut subicit̃. aut excedit eā. Quando tanto quisq; cōparat quanto ualet æquat̃ p̃cium rei quę cōparatur. qn̄do uilius subicit̃ ei. qn̄do carius. superat eā. Verbo aũ di nec æquari aliqd potest. nec admutatione subici. nec supponi aliqd. Subici enī oma possunt uerbo di. qa oma p ipsū facta s. n̄ tam̃ subicit̃ quasi p̃cium sint uerbi. ut quisq; det aliqd ut illud accipiat. Tam̃ si dici potest & admittitur hoc nomen ratio aliquat̃ loquendi cōsuetudo p̃cium cōparandi uerbi. ipse cōparator ē q̃ se ipsū pse ipso dederit huic uerbo. Itaq; qn̄do aliqd emimus quęrim̃ aliqd qđ demus. ut habeam̃ rē dato p̃cio quā uolum̃ emere. & extra nos ē qđ damus. & si apud nos erat sit extra nos illud qđ dam̃. ut sit apud nos illud qđ cōparam̃. Quicqd p̃cii inuenerit q̃ emit aliqd. necesse ē ut tale inueniat ut det qđ habet. accipiat qđ n̄ habę. manet tam̃ ille a quo abscedit p̃cium. & accedit illud p quo datur p̃cium. Qui aũ uult cōparare uerbū hoc. q̃ uult habere n̄ quęrat extra se ipsū qđ det. se ipsū det. Qđ cū

Einsiedeln Stiftsb. 142 (274) p. 173

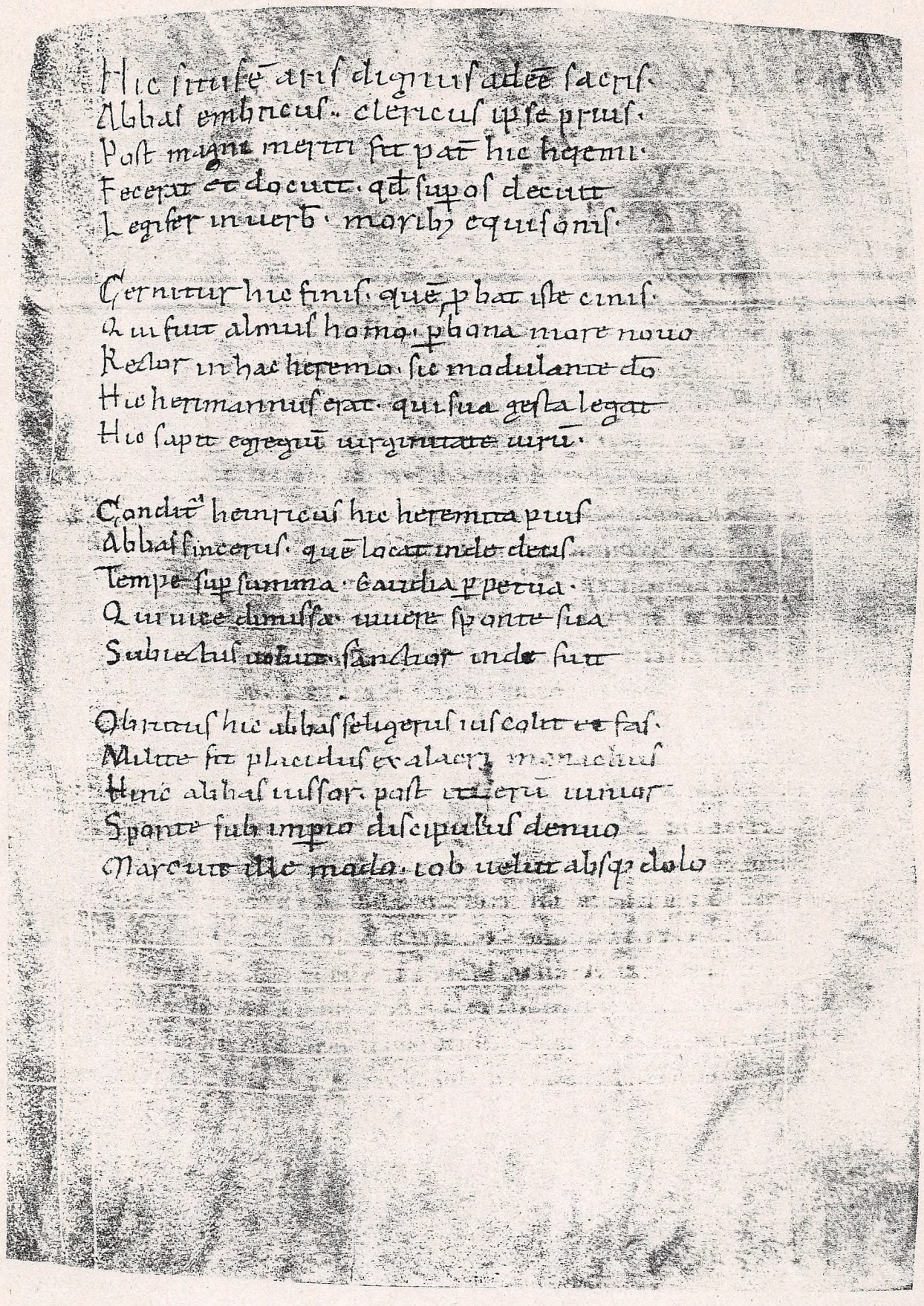

Folio Numero 80. B.V. Einsidlensis.

INCIPIT EXPOSITIO BEATI IVO
EPLS SUPER EPAS IOHANNIS AP
ET EVANGELISTÆ
EMINIT
SANCTI
TAS
VESTRA EVLABE
LIVM SECVNDVM
iohannem ex ordine lectionū
solere tractare · sed quia
nunc interposita ÷ sollemnitas scōrū
dierum · quib; certas ex euangelio lectiones oportet in ecclā
recitari · que ita sunt annue ut aliae ēe non possint ·
Ordo ille quem suscepimus · necessitate paulū inter missus ÷
non amissus · Cum aut̄ cogitare · quid scām hilaritatem pſen
tium dicerū · phanc ebdomadā uobiscum · describturis agere ·
quantū dñs donare dignetur · quod possit imitus · vii · t · viii ·
diebus finiri · occurrit mihi epla beati iohannis · ut cuius euan
geliū paululū inter misimus · eius eplam tractando · aliq̄ non re
cedamus · Presertim quia ipsa epla · satis dulce omnib; quibus
sanum ÷ palatū cordis · ubi sapiat panis di · & satis memorabile in
sca ecclā di · maxime caritas commendatur · Loquuturus ÷
multa · & ppe omnia de caritate · Qui habet inde unde audeat ·
necesse ē gaudeat · ad quod audit · Sic enī erit lectio ista · tam
quā oleū inflamma · si ē ibi qđ nutriatur · nutritur et crescit · &
pmanet · Item · quibusdā sic ē debet · tamquā flamma adsumit ·
ut si n̄ ardebat · accedente sermone accendatur · In quibusdā uti
nutritur qđ est · in quibusdā accendit̄ fides ÷ · ut omis unā cari

EINSIEDELN Stiftsbibliothek, MS. 143, p. 1. S. X/XI

Tafel XVI

Hic situs est arvis dignus sedis sacris
Abbas embricus. clericus ipse prius.
Post magna merita sua pax hic hgemi.
Fecerat et docuit. qd supos decuit
Legiser in verb. moribz equisonis.

Cernitur hic finis. quē p̄bat iste cinis.
Qui fuit almus homo. p̄bana mare novo
Rector in hac heremo. sic modulante deo
Hic hermannus erat. qui sua gesta legat
Hic sapte egregiū virginitate virū.

Candit henricus hic heremita prius
Abbas sincerus. quē locat inde deus.
Tempe sup summa. cauda p̄petua.
Quo vice dumosa. mutet spanta sua
Subriebus solum. sanctor unde fuit

Obrocus hic abbas selegerus vus colit et fas.
Multe sue plebis ex alacri monachus
Hinc abbas vussor. post ccterū vumor
Spante sub impio discipulus denuo
Marcuus ille macla. cob uelut absq; dolo

aut faciat sibi aliquē quasi uenerabilis formę senem. Nihil
horū cogitet. ē qđ cogitas. Si uis uidere dm. dī dilectio ē. Qua
lem faciē habet dilectio. qualē formā habet. qualē staturam
habet. qualis pedes habet. qualis manus habet. Nemo potest di
cere. habet pedes tam. nam ipsi ducunt ad ecclam. habet
man. nā ipse paupi porrigunt. habet oculos. nā inde intelle
gūt ille qui legit. Beatus qui intellegit sup egenū & paupē.
habet aures audiendi. audiat. Non sunt membra distincta plocō.
sed intellectu totū simul uidet qui habet caritatē. habita.
& inhabitabit. Manet. & manebit inte. Quid enī frs mei. quis
amat qđ non uidet. quare aut quando laudat caritas. erigi
mini. adclamatis laudatis. Quid uob ostendi. aliquos colores
protuli. aurū & argentū pposui. gemmas de thesauro effōdi. qđ
tale oculis uris ostendi. Numqd facies mea mutata. cū loquor
carne. ergo in ipsa forma sum. inqua processi. in ipsa forma estis.
inqua uenistis. Laudatur caritas & clamatis. certe nihil
uidetis. Sed quomodo uob placet quando laudatis. sic uobis
placeat. ut in corde seruetis. Intendite enī qđ dicā frs. exhor
tor uos quantū dat dns. ad magnū thesaurū. Si uob ostenderē
tur aliqđ uasculū anaglyfum inauratū. operose factū. & mi
cerēt oculos uros. & ducerēt se in intentionē cordis uri. & pla
cerēt uob manus artificis. & pondus argenti et splendor metalli.
Nonne unusquisq; urūm diceret. Ósi haberem uasculū istud;
& sine causa diceret. in potestate enī ura nō erat. aut siquis
quā uellet habere. cogitaret de domo aliena illa ut furari. Lau
datur caritas. si uobis placet habere. possidere. Non op ē
ut emere cogitetis. gratis constat. Tenete eā. amplectimini
eā. dūleius illa nihil ē. Sicū memoratur talis ē. cū habetur
qualis ē. Siqui forte uultis seruare karitatē; frs. ante

Einsiedeln StiftsB. 143 (275) p. 80

Cum sti igit̃ martyres deuotissime p colendi ſt̃. sed specialit̃
hi uenerandi sunt a nob̃. quor reliquias possidem̃. Illi ent̃
nos orationib; adiuuant. isti etiã adiuuant passione. Cũ
his aũt nob familiaritas ẽ quẽdã. Semp enĩ nob cũ ſt̃. Hoc ẽ
& in corpore uuentes custodiunt. & de corpore recedentes
excipiunt. Hic ne peccator nos labes assumat. ibi ne infer-
ni horror inuadat. Nã ideo a maioribus hoc p̃ traditũ ẽ. ut sc̃or
ossib; mrũ corpora socient̃. ut dũ illos tartarũ metuit. nos
poena nõ tangat. Dũ illos xp̃s illuminat. a nob̃ tenebrarũ
caligo diffugiat. Cũ sc̃is igit̃ martyribus; quiescentes. eua
dem̃ inferni tenebras. sin̄ p̃ prius meritis. at tam̃ ẽ sortis sci
tate. Sic enĩ ait dns petro. Tues petrus. & sup hanc petrã ædi
ficabo ẽcclãm meã. Et portæ inferi nõ p̃ualebunt aduer-
sus eã. Sic ergo apl̃o & martyri petro porta inferni nõ p̃ua
lẽt. quisquis sortiat̃ martyrii. tartaro nõ tenet̃. Martyres
enĩ inferni possidẽt. quo eos paradisi regnũ suscip. Nam
uidem̃ eos hic utiq; regnare. Cernim̃ enĩ ab his frequen-
ob sessos in mundissimis demonib; homines liberari. nã aũt
cæleſti medicina captiua ànima de diaboli laqueis eruat̃.
& ipse diabolus uinculis igneis alligatus. p ducat̃ de sua cap
tiuitate captiuus. ut qui p̃ dã paulo ante coeperat ipse sub
dar inp̃da. Hæc & alia mirabilia p̃ sc̃os fieri omnib; notũ
ẽ. Et ideo fr̃s ueneremur eos in hoc sæclo. quos defensores habe
re possim̃ in futuro. Et sic cũ eis ossib; parentũ nr̃or iungim̃.
ita et eis fidei imitatione iungam̃. In nullo ab ipsis separari
poterim̃. si sociari cũ illis tam religione quã corpore dig
nisum̃. Qd ipse p̃stare dignet̃ q. u. i. & regn.

ITE MISSA

QUOCIENS CUMQ; FR̃S KAL SCOR MARTYRV

sollemnia celebram̃. ita ipsis intercedentib; expectem̃

Vers 225

Einsiedeln 143 (275), p. 296

Abb. 168a

aduersitatē necesse ē sustinere· si doctrinę regulā
custodire· & uerbū dī sicut expedit assidue voluerīs
p̄dicare· quia amara sunt semp male uiuentib; p̄cepta
iustitię· Vnde ētestor te hodie corā dō & angelis eius·
& aplica uoce denuntio· adtende lectioni· & exorta
tioni doctrinę· p̄dica uerbū· insta oportune· importu
ne· argue· obsecra· increpa· in omni patientia & doctri
na· Obsecra· & uide ne te mundialis negotii implicatio
ta teneat occupatū· ut uerbo dī uacare n̄ possīs· sed magis
time illud qd scriptū ē· Impedimēta mundi fecerunt eos
miseros· Et illud· Nemo militans dō· implicat se negotiis
secularib; ut ei placeat cui se p̄bauit· Neq; enī te xp̄c ho
die cultorem agroꝝ· sed pastorem constituit animarum·
Et quia ad te hodie directa ē uox illa dnī saluatoris· per
quā tercio clamauit· pasce oues meas· ita ꝺficium p̄dica
tionis assume· ne p̄uocatus p̄sentib; curis· non possis dī uer
bo uacare· et omib; tuis spiritalia animarū pabula p̄udere
Mundana enī negotia filius tuus agenda cōmittit· ut
tuus animus in his tantū negotiis occupet· p quę salus
omnib; datur· Sic enī tibi imputatus crimē erit si neglec
tis uerbi dī studiis sollicitudines suscepe ris seculares·
ita unicuiq; filiorū tuorū graue peccatū erit· si ecclesiasti
tes ecclę noluerint subleuare· Illi ergo quasi uiri & op
timi xp̄iani· ecclę filii sint qui cū q· ad sclm p̄tinent
cū iustitia agere & gubnare ētendant· & tibi soluis
doctrinę sollicitudinē derelinquant· Si enī tu mundia
libus curis fueris occupatus· & teipsum decipis· & gregē
tibi creditū deuorandū bestiis derelinquis· Et ideo qui
dem adhoc solum uocato· ut oportune & sine intermissione

Einsiedeln 143 (275) p. 302

Abb. 95a

Neq; ira tua emendes me. ut in hac uita purges me. &
talem me reddas. cui iam emendatorius ignis opus non
sit. Propter illos qui salui erunt. sic tamen quasi per ig
nem. Quare. nisi quia hic aedificant supra fundamen
tum. ligna. foenum. stipulā. Aedificant autē. aurum.
argentum. lapides p̄ciosos. & deutroq; igni securi essent.
Non solum de illo ęterno qui in ęternū cruciaturus est
impios. sed & iam de illo qui emendabit eos p̄ ignem
qui salui erunt. Dicitur enim. Ipse autē saluus erit.
sic tamen quasi per ignem. Et quia dicitur saluus
erit. contemnitur ille ignis. Ita plane quamus salui
p̄ ignē. grauior tamen erit ille ignis. quā quic quid
potest homo pati in hac uita. Aug̃ ex psalmo
xxxvii. Sit homo desiderium tuū ante dm. & pa
ter qui uidet in occulto. reddet tibi. Ipsum enim desi
derium tuum. oratio tua est. Et si continuū desiderium.
continua oratio. Aug̃ ex psalmo. xxxvii.
Uidetur aliquando humilis seruus dī dicere. gemitus
meus non est absconditus ate. Videtur aliquando ei dere
seruus dī. numq̄d desiderium illud mortuū ē in corde. Si aut̄ in est
desiderium. in est & gemitus. Non semp uenit ad aures hominū. sed nū
quā recedit ab auribus dī. Aug̃. ex psalmo. xxxvii.
Quia iniquitatē meā ego pnuntio. & curā gerā p̄ peccato meo.
Nec securus sis cū cōfessus fueris peccatū. tanquā semp p̄paratus
ad cōfitendū. & committendū peccatū. Sic pnuntia iniquitatē tuā
ut curam geras pro peccato tuo. Quid est curā gerere
p̄ peccato tuo. curam gerere pro uulnere tuo. Si dice
res curam geram pro uulnere meo. quid intelligeretur.
nisi dabo operam ut sanet. Hoc est enim curam ge

Einsiedeln 143 (275) p. 375

Folio Numero 155. B. V. Einsidlensis.

IN DI NOMINE INCIPIT LIBER XI. S. D.

AVGUSTINI DE CIVITATE

DI FELICITER.

CIVITATEM DI DICIMVS.

cuius ea scriptura testis est. quę non fortui
tis moribꝫ animorū. sed plane summę dispo
sitionis prudentia supꝫ oīs omniū gentiū litte
ras. oīa sibi genera ingeniorū humanorum.
diuina excellenti auctoritate subiecit. Ibi
quippe scriptū ē. Gloriosa dicta sunt dete ciuitas di; & in alio psal
mo legitur. Magnus dñs & laudabilis nimis. in ciuitate di nr̄i. in monte
sc̄o eius. Dilatans exultationes uniuerse terre. Et paulopost in eodem
psalmo. Sicut audiuim̄. ita & uidim̄ in ciuitate dñi uirtutū. in ciuitate
di nr̄i. dś fundauit eā in eternū. Item in alio. Fluminis impetus letificat
ciuitatē di. sc̄ificauit tabernaculū suū altissimus. dś in medio eius non
cōmouebit̄. Hisq; huiusmodi testimoniis quę oīa cōmemorare
nimis longū ē. didicim̄ ēe quandā ciuitatē di. cuius ciues ēe cupimus.
illo amore quē nob eius cōditor inspirauit. Hunc conditori sc̄e ciuitatis.
ciues terrene ciuitatis. deos suos pferunt. Ignorantes eū ēe dm̄ deorū. non
deos falsos. idest impios & supbos. qui eius incōmutabili omnib;q; com
muni luce priuati. & obhoc adquandā egenā potestatē redacti. suas quo
dammodo priuatas potentias cōsectantur. honoresq; diuinos a deceptis
subditis quer̄. sed deos pios atq; sc̄os. qui potius seipsos uni subdere quā
multos sibi. potiusq; dm̄ colere. quā pdo coli delectant̄. Sed huic sc̄e ciuitati
inimicis. dete superioribꝫ libris quantū potuim̄ dño & rege nr̄o adiuuante
respondim̄. Nunc uero qd amenam expectet̄ agnoscens. meriq; non imme
mor debiti de duarū ciuitatū. terrene scilicet & celestis. quas in hoc in
terim seculo p plexas quodammodo diximus. inuicemq; pmixtas ex ortu &
ex cursu. & debitis finib; quantū ualuero disputare. eius ipsius dñi & re
gis nr̄i ubiq; opitulatione fretus aggrediar. Primūq; dicā quē admodū
exordia duarū istarū ciuitatū. in angelos diuersitate pcesserint.

Einsiedeln Stiftsb. 144 (276) p. 1

45

Quia cū ipse sit ęternus & sine initio. ab aliquo tam̄ initio exorsus
ē tempora. & hominē quē numquā antea fecerat fecit intempore
ñ tam̄ nouo et repentino. sed incōmutabili ęternoq; cōsilio. quis
hanc altitudinē inuestigabilē inuestigare & inscrutabilē pscru
tari. scdm quā dr̄ hominē temporalē ante quē nemo umquā ho
minū fuit. ñ mutabili uoluntate intempore cōdidit. & genus hu
manum exuno multiplicauit. Quando quidē psalmus ipse cū p
misisset & atq; dixisset. Tu dnē seruabis nos & custodies nos a gene
ratione hac in ęternū. ac deinde repercussisset eos. in quorū stulta
impiaq; doctrina nulla liberationis & beatitudinis animę ser
uatur ęternitas. ē tanto subiacens. in circuitu impii ambulant.
Tamquā ei dicerētur. Quid ergo tu credis. sentis. intelligis. Num
quidnā existimandū ē subito dō placuisse hominē facere. quē
numquā antea infinita retro ętornitate fecisset. Cui nouū ac nihil
cidere potest. in quo mutabile aliquid ñ est. Continuo respondit
adipsū dñm loquens. Scdm altitudinē tuā multiplicasti filios ho
minū. Sentiant inquit homines qd putant. & qd eis placet opinen
tur & disputent. scdm altitudinē tuā quā nullus potest nosse homi
nū multiplicasti filios hominū. Valde quippe altū ē. scrutari. & sem
per fuisse. & hominē quē numquā fecerat. ex aliquo tempore primū
facere uoluisse. nec cōsiliū uoluntatēq; mutasse. Ego quidē sicut dnm
dñm aliquando dnm ñ fuisse dicere ñ audeo. ita hominē nūquā antea fu
isse. & ex quodā tempore primū hominē creatū esse dubitare ñ debeo.
Sed cū cogito cuius rei dñs semp fuerit si semp creatura ñ fuit. affirmare ali
qd pmesco. quia & ipsū intuens intuitor. & scriptū ēe recolo. quis homi
num potest scire cōsiliū dī. aut quis cogitare potuit qd iudicat dñs. Cogitatio
nes cōm mortaliū timidę. & incertę adinuentiones nr̄ę. Corruptibi
le enī corpus aggrauat animā. & deprimit terrena inhabitatio sensū
multa cogitantem. Ex his igitur quę in hac terrena inhabitatione mul
ta cogito. ideo utiq; multa. quia unū qd ex illis. uel pter illa qd forte
ñ cogito. uerū sit inuenire ñ possū. Si dixero semp fuisse creaturā cuius
dñs ēet qui semp dñs ē. nec dñs umquā ñ fuit. sed nunc illā nunc aliā. alia
atq; alia temporū spacia. nec aliquā creatori coętānā ēe dicimus. qd fides

Einsiedeln StiftsB. 144 (276) p. 45

quidū sibi sufficere diligat a illo qui euuere sufficit deficit. Illud
itaq; malū quo cū sibi homo placet tanquā sit ipsi lum. auer-
tit ab eo lumine. qd si placeat ipse sibi lum. Illud in quā malū
p̄cessit in ab dño. ut sequeret hoc malū qd p̄petratū ē in apō.
Ver ū ē enī qd scriptū ē. ante ruinā exaltatur cor. & ante gl̄am hu
miliat; illa prorsus ruina que fit in occulto. p̄cedit ruinā que fit
in manifesto. Dū illa ruina cēn putat; Qui seni exaltationē ruinā
putat. cui iā ibi sit defectus. quo ē reiectus ex celsus; qui aut ruinā
cēn uidet. quando fit mandati euidens atq; indubitata trans
gressio. p̄ p̄t hoc illud d̄s phibuit. qd cui ēt admissū nulla defendi
posset imaginatione iustitię; & audeo dicere supbis ēe male cadere m
aliqd aptū manifestū q̄ peccatū. Unde sibi displicent qui iam sibi
placendo ceciderant. Salubriusenī petrus sibi displicuit quando
fleuit. quā sibi placuit quando p̄sumpsit. Hoc duc & sacer psalms.
Imple facies eorū ignominia. & querent nom tuū dne. id iustus es
placuis querenti b; nom tuū. qui sibi placuerant querendo suū.
Sed ē peior damnabiliorq; supbia qua etiā in peccatis manifestis suf
fugiū excusationis inquirit. sic illi primi homines. quorū et illa dix.
Serpens seduxit me & manducaui. & ille dix. Mulier quā dedisti mecū
hęc mihi dedit ligno et edi. Nusquā hic sonat petitio uenię. nusquā
imploratio medicinę. Nā hec & istin sic ca in qd cō miser negent. adhuc
tam superbia in aliud querit referrę qd p̄ pera fecit. supbia mulieris
inserpentē. supbia uiri in mulierē. sed accusatio potius quā excusa-
tio uera ē. Ubi mandati diuini ēa pena transgressio. Neq; enī hoc
p̄ter ea fecerunt. quia ad mulier serpente suadente. ut mulier
imprudentē cōmisit. quasi quę quā do cuit credi ut ideo ceder et ā me po
nendū fuit. quia ergo contemptuse d̄s iubens. qui creauerat. qui ad
suā imaginē fecerat. qui cęteris animalibus p̄posuerat. qui in pa
radyso ēstituerat. qui rerū omniū copiā salutisq; p̄stiterat. qui
p̄ceptis nec pluribus, nec grandibus, nec difficilibus oneraueratsed uno
brauissimo atq; leuissimo a do obedientię salubritate ā mminicula
uerat. quo cā creatura cui libera seruitus expedit & se ēe dnm commo

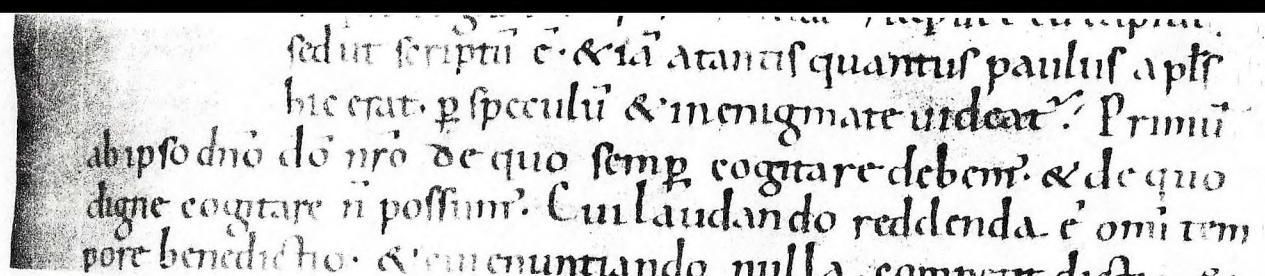
Einsiedeln Stiftsb. 144 (276) p. 115

sīnuſtificat. Nonne q dix. niſi quſrenatus fuerit exaq & spū nō intrabit in
regnū dī. Ipſe eqā dix. Niſi habundauerit iuſtitia urā ſupscribarū & phari
seox nō intrabitis in regnū cęlox. Cur illud timendo multi currunt baptizari.
& hoc nō timendo nō multi currant iuſtificari. Sic ergo nr̄i ſuo dic̄ factuo. q cū hoc
dic̄ nō ip̄si fraternitati. ſed peccato cuſ in ſenſuſ ē. alio quin reuſeritq ch onnę
ignis. Ita e contrario. q ſ porrigit elemosinā xp̄iano. nō xp̄iano porrigit. q nō in
eo diligit xp̄m. Non aū diligit xp̄m q iuſtificari recuſat in xp̄o. & quēadmodū ſiēſ
p occupatuſ fuerit hoc deliberato in nr̄i ſuo dicat factue. ict nō eius peccatū uolens di
ferre cū iuret in uſte. Pariter illud ad hoc redimendū elemosinas facere. niſi ceā qđ
tibi ſeq t remediū reconciliationiſ adiungat. Ibi nī ſeq t. Si ergo offeres munuſ tuū
ad altare. & ibi recordatuſ fueriſ. q frāt tuus hab aliqđ aduerſus te. relinq illic mu
nuſ tuū ante altare. & uade priuſ reconciliare fratri tuo. & tūc ueniens offeres mu
munuſ tuū. Ita parū ē elemosinas quantaſlib facere ex q cūq ſcelere. & inſuetu
dine ſceleriſ p manere. Oratio ů cotidiana quā do cuti ipſe hic unde & dominica
nominat. dele & q de cotidiana peccata. cū cotidie dr̄. dimitte nob debita nra.
atq id qđ ſeq t. nō ſolū dr̄ ſed ceā fit. ſic & nos dimittam debitoribꝫ nr̄is. Sed q a ſunt
peccata. ideo dr̄. nē uti deo fiant q a dr̄. P hanc ergo nō nob uolumꝰ ſaluatoꝛ oſtendere.
quantū lub & uſtem in huius uitę caligine atq infirmitate uiuam. nō nob de cē pec
cata. p q b dimittendis debeam orare. & ei q in nos peccant ut & nob ignoſcat ignoſcere.
Nonne aq propterea dnſat. Si dimiſeritiſ peccata hominib dimittet & uob & pat ur̄
peccata urā. ut de hac oratione cōfiſi ſecuri cotidiana ſcelera facerem. t potentia
qua nō timerem hominū legeſ. taſtutia qua ipſoſ homines fallerem. ſed ut p illā
diſcerem nō putare nos cē ſine peccatis. etiāſi de crimin cēm in munes. Sic etiā lo
gi ſueritiſ ſacerdotes hoc ipſum dī de ſacrificiuſ ammonuit. qui uſſit eoſ primū pro
ſuiſ deinde p populi offerre peccatis. Nā ex ipſa uerba tanta magiſtri & dnī nr̄i
uigilant intuenda ſt. Non enī ait. Si dimiſeritiſ peccata hominib & pat ur̄ dimit
tet qualia cūq peccata. ſed ait peccata urā. Cotidianā quippe oratione docē
bat. ut iuſtificatiſ uiq diſcipuliſ loquebat. Quid ē ergo peccata urā. niſi pec
cata ſine q b nec uoſ eritiſ q iuſtificati & ſoſificati eſtiſ. Ubi ergo illi q p hanc ora
tionē occaſionē p pet prandox cotidie ſceleruq quer̄. dicunt dnm ſignificaſſe cēā
magna peccata. q m nō dix. dimittet & uob parua. ſed peccata urā. ibi noſ ſide
rantes qualib loquebat̄. & audientes dictū peccata urā. nihil aliud debem
exiſtimare quā parua. q m talia cēā nō erant magna. Verūtam nō ipſa magna

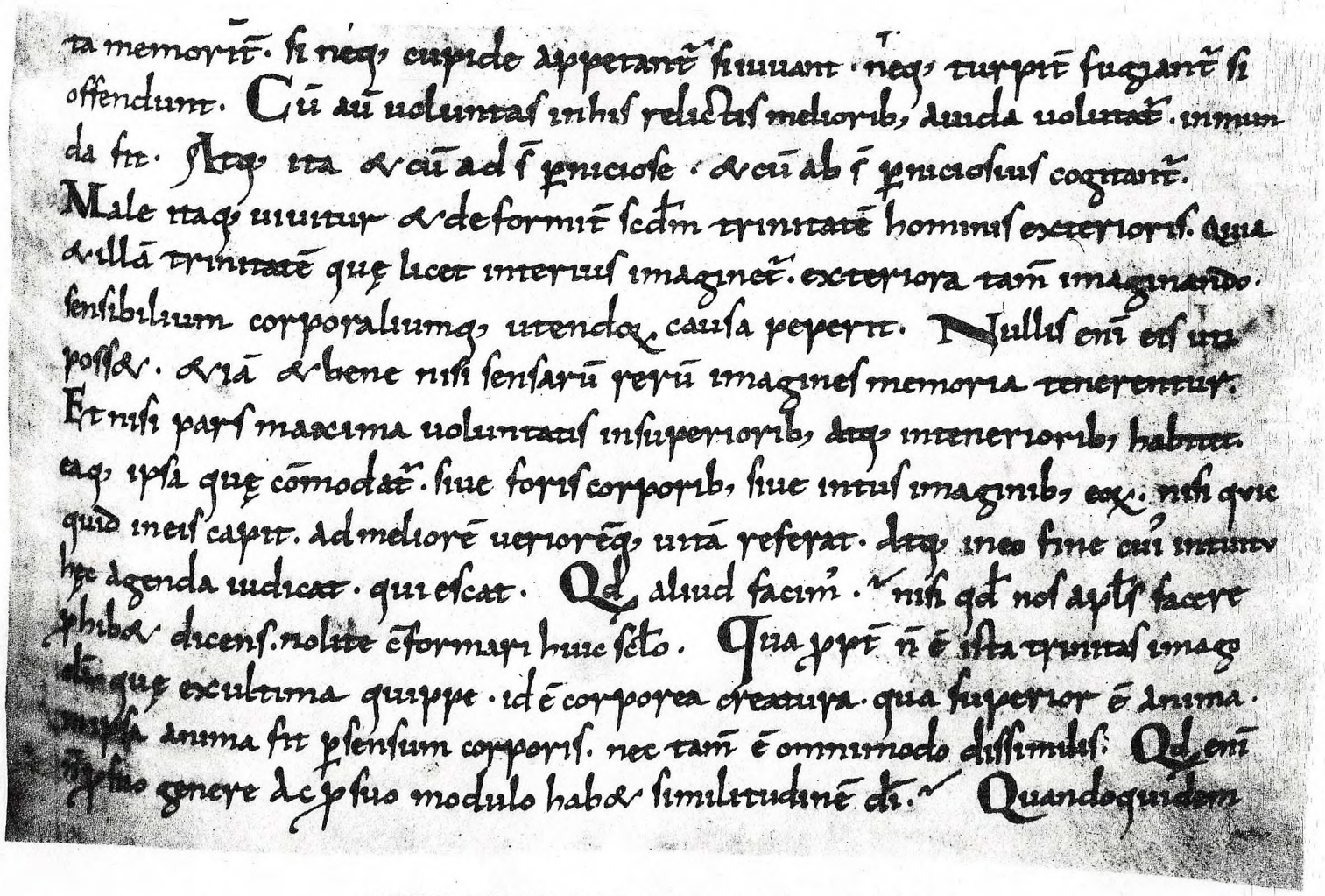
Einsiedeln Stiftsb. 144 (276) p. 430

h sacrilegia·hereſes·plaſphemiæ·piuriæ·oppreſſiones innocentum·calumniæ
iracundiæ·inimicitiæ·fallacia·adulacio·frauſ·fuſtū·rapina·ꝑfidia·ſupbia·abtio·
inuidencia·homicidia·parricidia·crudelitaſ·ſeuicia·nequicia·luxuria·petu
lancia·impudencia·impudicicia·fornicationeſ·adulteria·inceſta·&cēra naturā utriq; ſexuſ·
tot ſtupra·atq; inmundiciæ qſ cuppe ē &iā dicere·circūuencionesſ·ꝑiuaricationeſ·
falſa teſtimonia·iniq; iudicia·uolenciæ·latrocinia·&quic qd taliū malox unquā nuen·
&tam deuicta iſta hominū nrecedit·Ueruhęc hominuſ malox abilla tam erroriſ &ꝑui
amoriſ radice uenienciā·cuiq; omiſſ filiuſ adā naſcit·Nā qſignorat cuquanta ignorancia
uerſacaſ·qiā ininfancib; manifeſta ē·&cuquanta abundancia uanę cupidiciaſ quę
inpueriſ incipit apparere hoiō uenat inhanc uitā·ita ut ſi dimittat uiuere ut uelit·
&facere quicqd uelit·inhōc facinor &flagicia quę cōmemoraui·&q cōmemorare n
potui·ut cuncta·ut multa ꝑuenat·Sed diuina gubernacione nomniū deſerente dā
natoſ·&dō n cōtinentesſ inuicta ſua miſericordiaſuaſ·inipſiſ ſenſib; generiſ humanī·ſc
phibicio &eruditio cōtrariſtaſ cuquib; naſcim tenebraſ uigilant·&cōtra hoſ impet
opponunt·plene tam &iā ipſe labox·&dolorqd eni ſibi uolunt multimodę form
dineſquę cohibendiſ paruulox uanitatib; adhibent·qd pedagogi·qd magiſtri·quid
ferulę·qd lora·qd uirgę·qd diſciplina illa qſcriptura ſcā dic·dilecti filiu latera ee
tundenda necreſcat indomit·domariq iā dur aut uix poſſit·aut foſtaſſe nec poſſit·
Qd agit hiſpoenaſ omib; niſi ut debellet impercia·&praua cupiditaſ infrenet·cu
quib; maliſ inhoc ſcim uenim·qd ē eni qd cu labore meminim·ſine labore ob
liuiſcim·Cu labore diſcim·ſine labore neſcim·cu labore ſtrenui·ſine labore iner
teſſim·Nonne hinc appar& inqt uelut pondere ſuo ꝑcluſ &ꝑnaſit uitioſa natura·
Et quanta ope ut hinc liberet indigeat·Neſidia·ſegnicia·pigricia·neglegencia·uitiaſ
uitiq quib; labor figit·cu labor ipſe &iā qē uitaliſ poenaſit, ſc ꝑ pueriles poenaſ ſine
qb; diſci nꝑotē qd maioreſ uolunt·quę aliq; uę aliqd uitalit uolunt·qd &quantuſ
poenaſ gen agitet humanū·quen admaliciā negiaq iniquox·ſc ad cōditionē ꝑtinē
miſeriāq cōmunionē·qſullo ſermone digerit·Qſulla cogitacione cphendit·quant
ē met·quanta calamitaſ·aborbitatib; atq luctu·adāniſ &dānationb; adeceptionb; &
mdacuſ hominū·aſuſpicionb; falſiſ·abōmib; uolentiuſ facinorib; &ſcelerib; alienſ·quandō
qdē abeſ &depdatio·&captiuitaſ &uincula·&carcereſ·&exilia·&crucia·&āputacio
mēbrox·&priuacio ſenſuū·&oppreſſio corporiſ a dobſcenā libidinē opprimitaſ ex
plendā·&alia multa horrenda·ſepe cōtingunt·Qd abinnumeriſ caſib; quę foriſecuſ

Einsiedeln StiftsB. 144 (276) p. 461

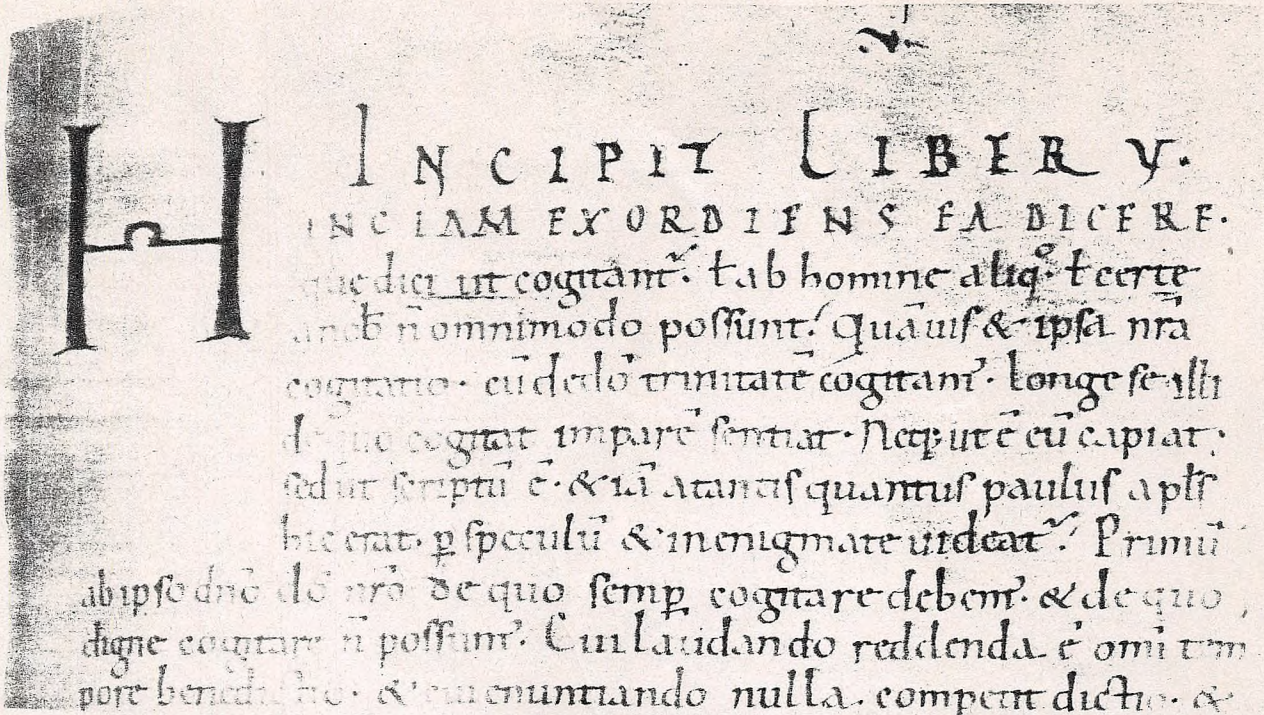
EINSIEDELN Stiftsbibliothek, MS. 145, p. 95. S. X

EINSIEDELN Stiftsbibliothek, MS. 145, p. 169. S. X

A. Bruckner, Scriptoria medii aevi Helvetica 5, Taf. VIII

Taf. VII

HINCIPIT LIBER V.
INCIAM EXORDIENS FABICERE.
[illegible] dici ut cogitam. tab homine aliq. t certe
[illegible] n omnimodo possum. Qua uis & ipsa nra
cogitatio. cu de alo trinitate cogitam. longe se illi
de hac cogitat impare sentiat. Neq; ut e cu capiat,
sed ut scriptu e. & cu atanas quantus paulus apls
hic erat. p speculu & inenigmate uideat. Primu
ab ipso dno do nro de quo semp cogitare debem. & de quo
digne cogitare n possum. Cui laudando reddenda e omi tm
pore benedictio. & enumerando nulla compet dictio. &

EINSIEDELN Stiftsbibliothek, MS. 145, p. 95. S. X

ta memorīē. si neq; cupide appetantē sinuant. neq; turpiē fugantē si offendunt. Cū aū uoluntas inhis relictis melioribꝫ, dnda uoluntē. immunda fit. Atq; ita dr aū ad ī pniciose. dr aū ab ī pniciosius cogitantē. Male itaq; uiuitur dr deformitē scām trinitatē hominis exteriorīs. Qua dr illā trinitatē quę licet interius imagineē. exteriora tamē imaginando. sensibiliumq; corporaliumq; utendo causa peperit. Nullus enī esset usꝰ posset dr. dr iā dr bene nisi sensarū rerū imagines memoria tenerentur. Et nisi pars maxima uoluntatis insuperioribꝫ, atq; interioribꝫ, haberet. eaq; ipsa quę cōmodatē. siue foris corporibꝫ, siue intus imaginibꝫ, ex. nisi quic quid ineis capit. ad meliorē ueriorēq; utā referat. atq; ineo fine cui intuitu hęc agenda iudicat. quiescat. Qd, aliud facim. ꝟ nisi qd nos aptis facere phibet dicens. nolite cōformari huic sęlo. Qua ppt̄ nī ē ista trinitas imagꝰ dī. quę exultima quippe. id ē corporea creatura. qua superior ē anima. ipsa anima sit psensum corporis. nec tamē ē omnimodo dissimilis. Qd, enī ī suo genere ac pro suo modulo habet similitudinē dī. ꝟ Quandoquidem

EINSIEDELN Stiftsbibliothek, MS. 145, p. 169. S. X

Taf. VIII

sed utpotui· ne abillis qui subrepti ia inmanī hominū exierant plurimū discreparent· ueneratioui tuę p filiū nrm cdiaconū carissimū misi· & circumq; audiendos· legendos· describendos q; misi· Inquib; si seruari mea dispositio potuisset· essent p fecto· & si easdē sententias habentes· multo tamē enodatiores atq; planiores· quantū rerū tantarū explicandarū difficultas et facultas nra pateretur· Sunt aū q primos quatuor t̄ potius quinq; & ia sine proemus habent· & duoderi mv sine extrema parte n̄ parua· sed si eis hęc editio potuerit innotescere· oma si uoluerint & ualuerint emendabit· Peto sane ut hanc epłam seorsū quidē· sed tam ad caput eorundem librox iubeas ante poni;

FINIT EPISTOLA VEL PREMIUM;

INCIPIT LIBER PRIMUS DE DI TRINITATE SCI AURELII AUGUSTINI EPI. I S C. O P I LECTURUS HEC QUAE DE TRINITATE

disserui mus· prius oportet ut noueris fratrū nrm aduersus eorū uigilare calumnias· quae fidei crempnentes uitiū. Immaturo & puerso rationis amore fallunt· Quorū nonnulli ea quę de corporalib; rebus siue p sensus corporeos expta notauerunt· siue quę natura humani ingenii· & diligentię uitiositate. uel artis aduertio p ceperū· ad res incorporeas & spirales transferre conant· ut ex his illa metiri atq; opinari uelint· Sunt tē alii· qui sedm humani animi naturā uel effectū dedō sentiunt quicqd sentiunt· & ex hoc errore cū dedō disputant· sermoni suo distortas & fallaces regulas figunt· Est tē aliud genus hominū· eorū qui uniūsā quidē creaturā· quę p fecto mutabilis ē nituntur transcendere·

Einsiedeln 145 (59) p. 8

Einsiedeln 145 (59) p. 48

sed etiã filius qđ uolunt nolunt cogunt̃ fateri. dicente apto. quiẽ sup
omã dm̃ benedictus in scla. Et spũ scm̃. dicente ipso apto. ꝯsanificate ergo
dm̃ in corpore uro. cũ sup dicerẽt. nescitis quia corpa ura templũ in
vob ẽ spũs scũ. quẽ habetis a dõ. et hi tres unus dm̃. sic catholica sanctas cred.
Nõ satis eluc& quã in trinitate psonã. et utrũ aliquã in ipsius trinitatis ge
rebat ille angl̃s. siunus ex ceteris angtis erat. Si autẽ in usũ rei psentis as
sumpta creatura ẽ. quae humanis oculis appareret. et auribꝫ insonaret.
& appellaret̃ & angl̃s dni. et dns & dm̃. nõ potest hic dm̃ pat̃ intellegi. sed
aut filius aut spũs scs. quãqua spm̃ scm̃ alicubi angtm dictũ nõ recolã. sed
exopere possit intellegi. Dictũ oni de illo ẽ. quae uentura s annuntiat uob.
Et utiq; angl̃s grece latine nuntius intpretat̃. De dno autẽ ihũ xpõ euiden
tissime legimus apud ppheã. qđ magni ẽ silii angl̃s dictus sit. cũ et spũs scs
et dei filius sit dm̃. & dns angtorũ. Et hic quẽrit̃ quaonã in trinitate pso
na in columna nubis t ignis intellegenda sit. XLIIII
de in columna nubis. et ostendebat illis uiã. nocte autẽ in columna ignis.
de in columna nubis. et ostendebat illis uiã. nocte autẽ in columna ignis.
Et nõ deficiebat columna nubis die. et columna ignis nocte ante populũ.
Quis & hic dubitet ꝑ subiecta creatura candẽq; corpoꝛã nõ ꝑ suã substan
tiã dm̃ oculis apparuisse mortaliũ. Sed utrũ patrẽ an filiũ an spm̃
scm̃ in ipsa trinitate unũ dm̃ similit̃ nõ apparet. Nec ibi hoc distin
guit̃. quantũ existimo ubi scriptũ ẽ. Et maiestas dni apparuit in nu
be. et locutus ẽ dns ad moysen dicens. exaudiui murmur filioru isrl &c.
am uero de nubib, et uocib, et fulgoribꝫ et tuba. & fumo. XV
in monte sina cũ diceret̃. Sina autẽ mons fumabat totus. ꝓpter qđ
scendebat fum̃ tanquã fumus fornacis. et monte ẽ fusius ẽ omis po
pl̃s uehemẽt̃. fiebant autẽ uoces tubꝫ ꝑ deum̃ fortes ualde. mor
ses loquebat̃ et dm̃ respondebat ei uoce. et paulõ post data lege in dece
pceptis ẽ sequent̃ dicit̃. Et omis popl̃s uidebat uoces et lampadas. et
uoces tubꝫ. & monte fumantẽ. et paulõ post. et stabat inquit omis
popl̃s a longe. moyses autẽ intrauit in nebulã ubi erat dm̃. & dix dns ad
moysen. &c. Quid hinc dicã nisi qđ nemo tã uecors. qui credat fumũ
ignes. nubes. et nebulã. et si qua huiusmodi. uerbi et sapientiꝫ di. qđ
ẽ xpc. t spũs scũ et substantiã. Nã de patre dõ nec arriani hoc umqua
ausi s dicere. Ergo creatura seruiente creatori. facta s illa omã. et hu
manis sensib, ꝑ dispensatione ẽ grua ꝑsentata. Nisi forte quia dictũ ẽ.
moyses autẽ intrauit in nebulã ubi erat dm̃. hoc arbitrat̃ carnalis cogita

Einsiedeln 145 (59) p. 151

excitatur: cuius genus ita notū ē. Cū aut̄ uerū bonū amam̄. cuius faciē non
uidim̄. ex notitia uirtutū amam̄ quas nouimus in ipsa ueritate. Ad doc
trinas aut̄ cognoscendas plerūq; nos laudantiū atq; p̄dicantiū accendit
auctoritas. & tam̄ nisi breuit̄ impressa cuiusq; doctrinę haberem̄ in ani
mo notionē. nullo ad eā discendā studio flagarem̄. Quis enī sciendę ver
bi grā rethoricę ullā cupī & operā impender& c̄. Nisi ante scirē eā dicendi
cē scientiā. Aliquando & ia ipsarū doctrinarū fines audito sexpertō sue mi
ramur. Et ex hoc mar desciam̄ facultatē comparare discendo. qua ad eos per
uenire possim̄; Tamquā si litteras nesciens dicatur quandā cē doctrinā. Qua
quisq; ualeat quā ius longe absenti verba manu facta in silentio. Quae rur
sus ille cum mittunt̄ n̄ aurib; sed oculis colligat id q; fieri uideat. Nonne dum
concupiscit nosse qd possit. omni studio circa illū finē mouet̄ quē ia notū
tenē& Sic accendunt̄ studia adipiscentiū. nā qd quisq; prorsus ignorat. ama
re nullo pacto potē. Ita etiā signū si quis audiat in cognitū. uelut uerbi
alicuius sonū. quo quid significet̄ ignorat. cupit scire quidnā sit. id sonus
ille cuius cōmemorandę institutus sit. Celuti audiat cū dr̄ametū. et igno
rans qd sit requirat. Jā itaq; oportet& ut nouerit signū cē. id n̄ cē in anē illā
uocē sed aliquid ex ea significari. Alioquin ia notū ē hoc trisyllabū. & ar
ticulatā speciē suā impressit animo per sensū auriū. Quid amplius in eo requi
rat̄ quo magis innotescat. cuius om̄s litterę om̄aq; soni spatia nota sit. nisi
qua simul innotuit signū cē. mouitq; sciendi cupiditatē. cuius rei signū sit.
Quo igit̄ amplius notū ē. sed n̄ plene notū ē. eo cupit animus de illo nosse qd
reliquū ē. Sueni tamtūmodo cē istā uocē noss& c. eāq; alicuius rei signū cē n̄
noss& Nihil iam quęrere & sensibili quantū poterat sentiendo p̄cepta. Qua
ū n̄ solū cē uocē sed & signū cē ia nouit. perfecte id nosse uult. Neq; ullū
p̄fecte signū nosset̄. nisi cuius rei signū sit cognoscatur. Hoc ergo quando
cum quęrit. ut nouerit studio q; accensus insistit. n̄ potē dici cē sine amore.
Quid igit̄ amat? Certe enī amari aliquid nisi notū n̄ potest. Neq; enī ille istas
tres syllabas amat. quas ia notas hab& Quod si hoc in eis amat. qua scit eas
significare aliqd. Non inde nunc agit̄. Non enī hoc nosse quęrit. sed in eo
qd scire stud& qd ia & inquirim̄ qd p̄fecto n̄ du nouit. & p̄pterea nondū
miramur cur am& quō firmissime nouim̄ amari. nisi nota n̄ posse; Quid
ergo amat? nisi qua nouit atq; intuetur in rationib; rerū. quę sit pulchri
tudo doctrinę. qua continentur notitię signorū omnū. & quę utilitas
in ea pertia qua inter se humana societas sensa communicat. ne sibi ho
minū cētus deteriores sint. quā uis in solitudine si cogitationes suas con

X

151

Abb. 68 b

Einsiedeln 145 (59) p. 167

ſpeciem coloremq; cōmutat. Licet uidere corpuſculū camelcontis adcoloreſ quoſuidet. facillima cuerſione uariari. Aliorū aū animaliū quia ñ ē adcuerſionē facilis corpulentia. fętus plerūq; pdunt libidines matrū. quid cū magna delectatione cſpexerint. Quam enī teneriora atq; ut tta dixerim formabiliora ſprimordia seminū. tam efficacit & capacit ſecunt intentionē matnę animę. & quę intea facta ē phantaſiā ꝑ corpus qđ cupide aſpexit. Sunt exempla quę copioſe cōmemorari possint. ſed unū ſufficit de fideliſſimis libris qđ fecit iacob. ut oues & caprę uarios coloribꝰ parerent. ſupponendo eis uaria uirgulta incanalibꝰ aquarx. quę potantes intuerent eo tempore quo cceperant. Sed anima rationalis deformit uiuit. cū ſcđm trinitatē exteriorīs hominis uiuit. Jdē cū adea quę forinſecus ſenſum corporis formant. ñ laudabilē uoluntatē. qua hęc adutile aliqđ referat. ſed turpē cupiditatē qua his inhereſcat accōmodat. Quia aīa detracta ſpecie corporis. quę corporaliť ſentiebat remanet inmemoria ſimilitudo eius. quo rurſus uoluntas cuertat aciem. ut inde formet intrinſecus. ſic excorpore obiecto ſenſibili ſenſus extrinſecus formabatur.

III

Atq; tta fit illa trinitas exmemoria & intna uiſione. & quę utrūq; copulat uoluntate. Quę tria cū inunū coguntť. abipſo coactu cogitatio dr. Nec iam inhis tribꝰ diuerſa ſubſtantia ē. Neq; enī aut corpus illud ſenſibile ibi ē. qđ omnino diſcretū ē. ab animantis natura. aut ſenſus corporis ibi formatur. ut fiat uiſio. aut ipſa uoluntas id agit. ut formandū ſenſui ſenſibili corpori ammoueat. in eoq; formatū detineat. Sed pilla ſpecie corporis quę sentiebat extrinſecus. succedit memoria retinens illā ſpeciē quā ꝑ corporis ſenſū conbibit anima. Pq; illa uiſione quę foris erat cū ſenſus excorpore ſenſibili formaret. ſuccedit intus ſimilis uiſio cū eceo qđ memoria tenet formať aciei animi & absentia corpora cogitanť. uoluntasq; ipſa quoꝺ foris corpori obiecto formandū ſenſui ammouebat. formatūq; iungebat. ſic aciem recordantis animi cuertit admemoriā. ut exeo qđ illa retinuit. ista formet. Et fit incogitatione ſimilis uiſio. Sic aū ratione diſcernebať ſpecies uiſibilis. qua ſenſus corporis formabať. & ei ſimilitudo quę fiebat inſensu formato. ut eet uiſio. Alioquin tta eram cūiunctę. & omnino una eademq; putaret. Sic illa phantaſia cū anim cogitat ſpeciē uiſi corporis. cū eſſet excorporis ſimilitudine. quā memoria tenet. Et excea quę inde formať inacie recordantis animi. Tamen ſic una & ſingularis apparet. ut duo quędā ee ñ inueniant. niſi iudicante ratione qua intellegm. aliud ee illud qđ inmemoria manet. Etiam cū aliunde cogitam. & aliud fieri cū recordam. id ē admemoriā redim. & illic inuenim eandē ſpeciē. Quę ſiia ñ ibi eet. tta oblitos nos ee diceremꝰ. ut omnino recolere ñ possem. Si aut acies recordantis ñ formaret excea re quę erat inmemoria. nullom fieret uiſio cogitantis.

Einsiedeln 145 (59) p. 183

ut lum oculoꝝ eius nisit cū illo. Sic sic abilla inlustratione uernatis ambo mudi atq; aptis oculis ēscientię ad uidendum. quā inhonesti atq; indecori remanserint. tāquā folia dulcium fructuū. sed sine ipsis fructib; tta sine fructu boni operis. bona uerba ētexunt. ut male uiuentes. quasi bene loquendo ētegant turpitu dinē suam.

VIIII.

Potestatem quippe suā diligens anima ā cōmuni uniuerso ad priuatā partē plabitur. & apostatica illa superbia qđ initium peccati dr̄ cū uniuersitate creaturę dm̄ rectorem secuta. legib; ei optime gubernari potuisse. plus aliqd uniuerso appetens. atq; id sua lege gubernaye molita. Quia nihil ē amplius uniuersitate in curam partilem truditur. & sic aliqd amplius ēcu piscendo minuit. unde & auaritia dr̄ radix omniū malorꝝ. Totūq; illud ubi aliqd ppriū ētra leges quib; uniuersitas administrat agere nititur. id ē p appetitū suū. p corpus ppriū gerit. qđ partilit possidet. Atq; ita foris & motib; corporalib; delectata. quia intus ea secum n̄ habet. cū eorꝝ imaginib; quas memorię fixit inuoluitur. & phantastica fornicatione turpiter inquinatur. Omnia officia sua ad eos fines referens. quib; curi ose corporalia ac temporalia p corporis sensus quęrit. Aut tumido fastu alios animis corporeis sensib; dedita effectat excelsior. Aut coenoso gurgite carnalis uoluptatis immergitur.

X

Cum ergo bona uoluntate ad interiora ac superiora peripienda quę n̄ priua tim sed communit ab omnib; qui talia diligunt sine ulla angustia t inuidia casto possidentur amplexu. uel sibi uel alius ēsulit. & si fallat in aliquo p ignorantiā temporaliū. quia & hoc temporalit gerit. & modum agendi n̄ teneat. quē debebat. humana temptatio ē. Et ma gnum ē hanc uitam sic degere. quā uel ut uitam redeuntes carpimus ut tēptatio nos non adprehendat nisi humana. Hoc enī peccatū extra corp̄ est. nec fornicationi deputatur. Et ppterea facillime ignoscit. cū uero ppt adipiscenda ea quę p corp̄ sentiuntur. propt experiendi t excellendi. t contrectandi cupiditatē. ut in his finē bonis suis ponat. aliqd agit. quicquid agit. turpiter agit. et fornicatur in corpus pro prium peccans. Et corporeaꝝ rerū fallacia simulacra in trorsus ra piens. et uana meditatione componens. ut ei nec diuinū aliquid nisi tale uideatur. priuatim auara sectatur errorib; Et priuatim pro diga in antitur uitibus.

XI

Nec adtia turpem & miserabilem fornicationē. semel ab exordio pro silire. Sed sicut scriptum ē. qui modica spernit paulatim decidet.

XII

1833

Acc. 556

INCIPIT LIBER

PRIMUS AURELII AUGUSTINI DE CIUITATE DEI CONTRA PAGANOS DE CIUITATE DEI

CIUITATEM DI· SIVE IN HOC
temporum cursu· cum inter impios peregrinatur· ex fide uiuens· siue in illa stabilitate sedis et ne· quam nunc expectat per patientiam· quo aduscq; iustitia conuertat in iudicium· de inceps adeptura per excellentiam· uictoria ultima· & pace perfecta· Hoc opere adnixus instituto· et mea promissione debito· defendere aduersus eos· qui conditori eius deos suos preferunt· fili carissime marcellime· suscepi magnum opus & arduum· sed ds adiutor noster est·
Nam scio quibus umbris opus sit· ut persuadeatur· superbis· quanta sit uirtus humilitatis· quasit ut omnia terrena cacumina· temporali mobilitate nutantia· non humano usurpata fastu· sed diuina gracia donata celsitudo transcendat· Rex enim et conditor ciuitatis huius de qua loqui instituimus· in scriptura populi sui· sententia diuine legis aperuit· quod deus superbis resistit· humilib, autem dat gratiam· Hoc uere quod di et superbe quoq, animus spis inflatus affectat· Amatq, sibi in laudib, dici· parcere subiectis· et debellare superbos·
Unde etiam de terrena ciuitate que cum dominari appetit· et si populi seruiant· ipsa ei dominandi libido dominatur· non est pretereundum silentio· quicquid dicere suscepti huius operis ratio postulat· et facultas datur· Ex hac nanq; existunt inimici· aduersus quos defendenda est di ciuitas· quorum tam multi· correcto impietatis errore· ciues in ea fiunt satis idonei· Multi uero in ea tantus exardescunt ignib, odiorum· tanq; manifestis beneficiis redemptoris· eius ingratissimi· ut hodie contra eam linguas mouerent· nisi ferri hostile fugientes· in sacris eius locis· uitam de qua superbiunt inuenirent· An non etiam illi romani xpi nomini infesti· quibus propter xpm barbari pepercerunt· Testantur hec martyrum loca· & basilice apostolorum· que in illa uastatione urbis· ad se confugientes· suos alienosq, receperunt· Huc usq, cruentus saeuiebat inimicus· Ibi accipiebat limite trucidatoris furor· illo ducebantur amisericordib, hostib, quib, etiam extra

Einsiedeln 146 (138) p. 2

No 146

subtiliori disputatione dignior: ut et contra philosophos inea dis
seratur: non quoslibet. sed qui apud illos excellentissima gloria
clari sunt. & nobiscū multa sentiunt. et de anime immortalitate.
et qđ dñs uerus mundū condiderit. et de prudentiā eius qua unūsum
qđ condidit regit. Sed quō & ipsi in illis quę contra nos sentiunt re
fellendis. de ee hunc officio nō debemus. ut refutatis impiis contradicti
onibus puris quas dñs impertiet asseramus ciuitatē dei. ueramq; pietatē.
et dei cultū in quo una uera etter sēpiterna beatitudo ꝓmittit. Hic i
taq; modus sit huius uoluminis. ut deinceps disposita ab alio sumamus
exordio.

AURELII AUGUSTINI YPPO
NIENSIS EPISCOPI EXPLI
CIT LIBER PRIMUS

INCIPIT EIUSDEM LIBER II.

Satione perspicue ueritatis. infirmus humane consuetudinis
sensus non auderet obsistere. sed doctrine salubri languo
rē suū tamquā medicine subderet. donec diuino adiutorio
fide pietatis impetrante sanaret. non multo sermone opus esset
ad conuincendū quēlibet uane opinationis errorē. his qui recte sen
tiunt et sensa uerbis sufficientibus explicant. Nunc uero quō ille
ē maior et tetrior insipientiū morbus animorū quo irrationabiles
motus suos etiā post rationē plane redditā quanta homini abho
minē debet. siue nimia cecitate qua nec aperta cernunt. siue ob
stinatissima pulcritia. qua et ea quę cernunt. nō ferunt. tāquā ip
sā rationē ueritatēq; defendunt. fit necessitas copiosius dicendi
plerūq; reselaras uelut eas non spectantibus intuendas. sed quodam
modo tangendas palpantibus & cohibentibus offeramus. Et tam quis
disceptandi finis erit & loquendi modus. si respondendū ee respon
dentibus semp existimemus. Nā qui uel nō possunt intellegere quod
dicit. uel tā duri sunt aduersitate mentis. ut etiā si intellexerint
non obediant respondent ut scriptū ē. & loquunt iniquitatē atq;
infatigabilit uani sunt. quorū dicta contraria si totiens uelimus
refellere. quotiens obnixa fronte statuerint nō cogitare quid di
cant. dū quo quomodo nris disputationibus ētra dicant quā sit

Einsiedeln 146 (138) p. 33

theologiaſ. primā & tertiā. theatri ſalicæ. itq; urbiſ. diſtinxē. & adiunxit.
Videmuſ enī n̄ continuo qđ cē urbiſ. p tinere poſſe. & ad mundū. quāuſ
urbeſ cē. uideamuſ in mundo. fieri enī potē. ut in urbe. ſecundū falſaſ opi
nioneſ. ea colant. & ea credant. Quorū in mundo. t extra mundū natura
ſit nuſquā. Theatrū uero ubiē niſi in urbe. Quiſ theatrū inſtituit niſi ciuitaſ.
Propt qđ inſtituit. niſi ppt ludoſ ſcenicoſ. ubi ſt ludi ſcenici. niſi in reb;
diuniſ. De quib; hi libri. tanta ſollertia cōſcribuntur: O marce uarro.
cū ſis homo omniū acutiſſim. & ſine ulla dubitatione doctiſſim. ſed tam
homo n̄ dſ. nec ſpū dī ad uidenda. & ad nuntianda. diuina. inuentatē
libertatēq; ſub uectuſ. Cernis quidē quāſint reſ diuinæ. ab humaniſ nu
giſ atq; mendacijſ dirimendę. ſed uetuſtiſſimaſ populoꝝ opinioneſ. & con
ſuetudineſ. in ſuꝑſtitionib; publicaſ. uereriſ offendere. quaſ ab deꝝ natu
raꝫ abhorrere. t taliū qualeſ in huiuſ mundi elementiſ humani animi.
ſuſpicanturinfirmitaſ. & ſenta ſipſe. cū caſuſq; quaq; cōſideraſ. & omiſſura
litteratura circūſonat. Quid hic agit humanū. quāuiſ excellentiſſimū in
genū. qđ tibi humana. lic & multiplex in genſq; doctrina. in hiſ angu
ſtiſſ ſuffragatur. Naturaleſ deoſ colere cupiſ. ciuileſ cōgeriſ. Inuenuſti
alioſ fabuloſoſ. in quoſ liberuſ. qđ ſenta ſeuomaſ. Vide et iſtoſ ciuileſ.
ueliſ noliſue p fundaſ. Dicaſ quippe fabuloſoſ. accommodatoſ cē ad the
atrū. naturaleſ ad mundū. ciuileſ ad urbē. cū mundus opuſ ſit diuinū.
urbeſ uero & theatra. opera ſint hominū. nec aliud ſi rideant in theatriſ.
quā qui adorant in templiſ. nec aliōſ ludoſ exhibeatiſ. quā quib; uicti
maſ immolatiſ. Quanto liberuſ ſubtiliuſq; iſta diuideret. dicens
alioſ deoſ cē naturaleſ. alioſ ab hominib; inſtitutoſ. ſed de inſtitutiſ.
aliud habere litteraſ poetarū. aliud ſacerdotū. utraſq; tam ita cē inter ſe

Einsiedeln 146 (138) p. 163

163

Einsiedeln 146 (138) p. 207

vnde ydromantia faceret. ideo nympha egregia coniuge dicit habuisse. quae admodum in supra dicto libro uarronis exponit. ita enim solent rerum gestarum aspersione mendaciorum in fabulas uerti. In illa igit ydromantia curiosissimus rex ille romanus et sacra didicit. quae in libris suis pontifices haberent. & eorum causas. quas praeter se neminem scire uolunt. ita quasi secum quodammodo mori fecit. quando ita subtrahendas hominum notitiae sepeliendasque curauit. Aut ergo daemonum illic tam sordidae & noxiae cupiditates erant conscriptae. ut exhis tota illa theologia ciuilis. etiam apud tales homines execrabilis appareret. qui tam multa in ipsis sacris erubescenda susceperant. Aut illi omnis nihil aliud quam homines mortui putabantur. quos tamen diuina temporis uetustate. fere omnis populi gentium deos immortales esse credideranit. cui & talibus sacris idem illi daemones oblectarent. qui se colendos. pro ipsis mortuis quos deos putari fecerant. quibusdam fallaciis miraculorum attestationibus. supponebant. Sed occulta diuini iudicia fuerunt. ut et pompilio amico suo. illis conciliatis artibus quibus ydromantia fieri potuit. cuncta illa confiteri permitterentur. et tamen ut moriturus incenderet ea potius quam obrueret. admoneri non permitterentur. qui ne innotescerent. nec casuro quidem serrata obsistere potuerunt. nec stilo uarronis quo ea quae de hac re gesta sunt in nostram memoriam peruenerunt. Nam esse possunt quod non sinunt esse efficere. Sinunt autem alto diuini iusto quidem iudicio. propter merita eorum quos aberrare uel affligi tantum. et etiam subinde ac decipi iustum est. Quam uero propitiose ita cultu uerae diuinitatis. alienae illae litterae iudicatae sint. hinc intelligi potest. quod eas maluit senatus incendere. quas pompilius occultauit. quam timere quod timuit qui hoc audere non potuit. Qui ergo uitam nec modo habere uult piam talibus sacrisque rectae aeternam. Qui autem cum malignis daemonibus non uult habere societatem. non superstitione quae colunt noxia praemunitur. sed uera religione qua pdunt & uincunt agnoscat. EXPLICIT LIBER .VII.

INCIPIT LIBER OCTAVUS

NUNC INTENTIORE NOBIS OPUS EST ANIMO MULTO QUAM ERAT in superiorum solutione quaestionum et explicatione librorum. De theologia quippe quam naturalem uocant. non cum quibus libris & hominibus. non enim fabulosa est sed ciuilis. hoc est theatrica et urbana. quarum altera iactitat deorum crimina. altera indicat deorum desideria criminosiora. ac per hoc malignorum potius daemonum quam deorum. sed cum philosophis est habenda collatio. quorum ipsum nom

Einsiedeln 146 (138) p. 238

parentibus suis illa cū sacrificarē. Inuenit ordei segetē. atq; inde spicas marti regi. & eius consiliario mercurio demonstrauit. Vnde eandem & cererē uoluit. quę & quanta mala nō apoetis: sed mysticis eoꝝ literis memorię mandata sint. sicut leone sacerdote ꝓdente: adolimpiadē matrē scribit alexander. legant qui uolunt uel possunt & recolant quę legerunt & uideant quib, hominib, mortuis. uel dequibus eorū factis. tam quā diis sacra fuerint instituta. Absit ut eos quāuis deos habeam scis martyribus nr̄is: quos tam deos non habemus. ulla exparte audeam cōparare. Sic enī nō estimamus sacerdotes: nec offerim⁹ sacrificia martyrib, nr̄is. quia incōgruū. indebitū. inlicitū ē. atq; uni dō tantūmodo debitū. ut nec criminibus suis: nec ludis eos turpissimis oblectem. Vbi uel flagitia isti celebrant deoꝝ suoꝝ. sicū homines essent. talia commiserunt. uel ficta delectamenta doemonū noxioꝝ. si homines nō fuer. Existo genere doemonū. socrates habere & dīm. si habere & dīm. Sed fortasse homin, ab arte illa faciendi deos. alieno & innocenti illi importauer. talem dīm. qui eā dē arte excellere uolue

Quid ergo plura. non esse spūs istos colendos: ꝓpt̄ uitā beatā. quę postmodum futura ē. nullus uel mediocriter prudens ambigit. Sed fortasse dicturi sūt: deos quidē ee oīs bonos. doemones aūt. alios malos. alios bonos. Et eos ꝑ quos aduitā [redacted] inētū beatā ꝓueniamus. colendos esse censebunt. quos bonos opinantur. qd quale sit. tā inuolumine sequenti uidendum ē. Expl. viii. Liber. Incipit. viiii.

ET BONOS ET MALOS DEOS ESSE QVIDĀ OPINATI SVNT.

Quidā uero de diis meliora sentientes. tantū eis honorem laudis tribuerunt. ut nullū deorū malū credere auderent. Sed illi quideos quosdā bonos. quosdā malos ee dixerunt. doemones quoq; appellauerunt nomine deoꝝ. quāquā & deos. sed rarius nomine dęmonū. tanq; ipsū iouē. quē uoluit esse regē ac principē cęteroꝝ. ab homero fateant. doemonem nuncupatū. Hi aūt. qui oīs deos nisi bonos esse asserunt & longe ꝓstantiores eis hominibus. qui phibent boni. merito mouentur doemonū factis. quae negare nō possunt. eaq; ullomodo a diis quos omnes bonos uolunt cōmitti posse existimantes: differentiā inter deos & doemones adhibere coguntur. Vtquicqd est merito distincte inoperibus. affectibus prauis. quib, uim suā manifestant occulti spūs

Einsiedeln Stiftsb. 148 (436) p. 267

Hymn de ecclesia

Ut queant laxis resonare fibris mira gestorum famuli tuorum solue polluti
labii reatum sce iohannes. Nuncius cel̄so uenies olimpo te patri magno
filio nascturo nom̄ & uite serie gerende ordine pmit. Ille pmissis
dubius sup̄nis ꝓdidit pmpte modulos loquele sed reformasti genitus
ꝑempte organa uocis. Ceteri tantū cecinere patrū corde pfago
rubar adfuturū tuquidē mundi scelus auferentē indice pdis.
Nunc potens nr̄i meritis opimis pectoris duros lapides asperū pla
nans uiam & reflexos dirige calles. Ut pius mundi fator & redēptor
mentis / leuis simul expiatis rite dignetur uenies sacratos
ponere gressus. Hoc pat̄ sūmus patris atque nat̄ pſtō ambō
utriusq; flat trinitas simplex pietasq; ꝓpes om̄e p̄ eūu.

Abb. 74 b.

um rex saluandis ipsa quoq; consulit ira.
t curat medicus uulnera uulneribus. utilionem.
O ium bonitas ideo maxime uasest ne rascat. & miseri cor
diter adhibet tēporalē seuerit̄ē ne eternā iuste infert ira
C um dis exerta peccantes uerberat ira. EPIGR
t norint homines qd mereantur agit.
N am dum mortalis p aguntur tēpora carnis.
A uxilium miseris ipsa flagella ferunt.
E t uindicta breuis sic noxia crimina finit. De fide
N e sine fine habeant debita poena reos. Ypsū uoce dānare.
U era est confessio benedicentis. cū idē sonus est & oris & cor
dis. bene autem loqui & male uiuere. nihil ē aliud quā suase
L aus uera in dn̄m depmit̄ ore p̄ canus. EPIGR
S i quę uoce fluunt intima cordis habent.
N on pdest cuiquā solis bona dicere uerbis.
H ec pia mens habeat qd̄ bene lingua sonat.
N ā fari recte miserū ē & uiuere praue.
D amnat nota malū regula iustitię. DE CARIT.
D ilectio dī & proximi propria & specialis ē uirtus p quā atq; scōs cum
cęteris uirtutes & bonis & malis possint esse cōmunes.
L acrima scōrū bonas cōmunia multas. EPIGR.
E t quidā reatu ē stet in ęe malis.
S ed pia pars sū mę tendens uirtutis ad arcem
O mne operū meritū transit a more dī.
Q uo pacto quę cū q hominū se diligit ut se.
H oc optans alius qd̄ cupit ipse sibi.

Einsiedeln 149 (558) p.4

Inter plurimū est qualis sit usus t earū rerū quę pspę-
t earū rerū quę dicunt aduersę · nā bonus temporalibus
nec bonis extollit · ne malis frangit · malus aut ideo
huiusmodi infelicitę punit · quia felicitate corrūpit ·
In rebus mundi non idē est oīb; usus · C pigramma
Nec cunctis paribus cuncta seruntur animis ·
Nam q bonus non blanda inflant nī aspera frangunt ·
Sed fidei in mictę gaudia uera uuant
Interę aut & foeni breuis florentis amator
Seu caret optatis · seu fruitur · miser ē · Demor
Mala mors pmanda nī est quā bona uita te scoꝛ
p̄cesserat · Nūquā enī; tnalā mortē; facē · nisi qd
sequit moꝛtē · Non igit mutuī curandū ē necessario
mortuis qd accidat ut moriant · s; morien
do quo ire cogantur · I PIGRAMMA
Cuncta bonis pſunt quos & mors ipsa beatos
Efficit ut sumant p̄mia principium ·
Ille igitur finis malus sē quē poena sequit ·
Et qui ppetui · porta doloris erit ·
Non quo absument lacrimę cunctiq labores ·
Ut tuceris pertant · oīa signa mali ·
Deputate quā animus nonpdit uultus ·
Ita nī amittit corporis sanctitas · manente animę
sītate · & iā corpore obpresso · sicut amittit corporis
sītas uiolata animi puritate · & iā corpore intacto ·
Mens inlesa nihil uigilato corpore pdit · I PIGRAMMA

Einsiedeln 149 (558) p. 21

Abb. 74a

Ipsaq; uirtutū gaudia uulnus habent
Vt faciat cunctis longa experientia notum.
Non ee hoc plena tempore ultima.
Nisi oīs miserendo lauda delictaq; suoq;.
Et cras uirtutum munera deueniam. DE INCOGNOSCIBILIBUS. EPIGRĀMA.
Diuinoq; operum secreta scire causas.
Humanis non est possibile ingeniis.
Nec nullo tamen interitu speculatas operta.
Quia multa ut latecant scit placuisse deo.
Inquo mens imbuta fide simulacra discit.
Per q; operum speciem suspicit artificem.
Ingenium rebus formas loca tempora motus
Mensuris numeris ponderibus q; suis.
Scrutari nec cura potest obstrusa labore
Cui cuncta inxpō nosse & habere datur.

DE NONDESPERANDIS PECCATORIBUS.

Non est desperandū de malis sed potius ut boni fiant studiosius supplicandū est. quia numerus scis de numero semper est auctus impiorum. EPIGRĀMA.

Vt morbo obsessis prestanda est cura medendi
Donec in egroto corpore uita manet.
Sic prauis multa & uitiis mole grauatis
Sanctarum precatas est adhibenda pia cum
Vt dū possibile est mutari corda malorū
Horrescat nostris dextra lucis amor
Conuertisq; nouā mentem de gratia xpi

Einsiedeln 149 (558) p. 39

Sublimē ignoto scandit amore uiā
Et p̄gustata superi ducedine roris
Doctrinis pasci gaudet apostolicis
Unsq, ergo indignas n̄ unis incurre curas
Inuecti uanis occidunsq, caue
Mortalis une breuitas n̄ multa requirit
Paucorū exigui temporis usus eget.
Esse uolens gaudere optans scire abdita quarens
Vt te n̄ teneant ultima summa pete
Delectare dō rege incelestib̄ esto
Et que spe sequeris credita amore tene
Nulla ut te maneant hominis uestigia primi
Hec formā ueteris gestet imago noui
Exuta agnoscens te uerbi incarne renatū
Cunsti pars es. pars tua xp̄c erit.
Qui ne damnandi legeres mala gaudia mundi.
Promissū adregnū se tibi fecit iter;
ū pater inuerbo sit semp̄ cumpatre uerbū
Sit q, unus uerbi spūs arq, patris
Sic de psonis tribus e tibi n̄ dubitandū
Cum in docta fides efficeare dim.,
orde patris genitū creat & regit omia uerbi
Hec tamen e aqd qd sine patre gerat
Unus emī amborū motus ratio una uolendi
Par uirtus idē spūs unus amor;
Ic magnus es. de se ualē & manē unse

Einsiedeln 149 (558) p. 46

I mempestiu fundum uestice cōmu Et cremit essen corpore lege cruf
Morf hominū felix quf nec dulcib: annif Infert. & mestif sepe uocata uenit
I heu quā furda miserof aures ad aure Et flentef oculof claudere fata negat
Dumlenib; malefida bonif fortun fauere & cine caput tristif merlet thora meū
Nunc quia fallacē mutauit nubila uultū habit ingratof impia uita modof
Quid me felicē tociens iactastif amicā Qui cecidit stabilē nō erat ille gradu

Hacc dū mecum tacitus ipse reputarē. quxrimoniq; lacrimabi
lem stili officio signarē. astitisse mihi supra uesticem uisa ē mu
lier reuerendi admodū uultus. occulif ardentib; & ultra cmunē
hominū ualentium pspicatib; colore uiuido atq; inexhausti u
goris. Quā uisa acui plena fore. vt nullomodo nrā crederē
ætatif. Statura discretionif ambigux. Nam nunc quidē ad cō
munē sesse hominum mensuram cohibebat. Nunc uero pulsare
celum sūmi uertice cacumine videbat. Quxcum altuf caput
extulisse. ipsū & uā celū penetrabat. respicentiūq; hominū
frustrabatur humanā. Uestes erant tenuissimi filif subtili
artificio. indissolubili materia pfectx. Quas ut post eadem
pdentē cognoui. suif manib; ipsa texuerat. Quarū speciem
ueluti fumosaf imagineſ solet caligo quadā neglectx ue
tustatif obduxerat. Harū in extremo margine. ΠΙ. grecum
I nsuppmo uero. Θ. legebatur Interū atq; uti uiraſq; Inte
raſ uiscalarū modū graduſ quidā insigniti uidebantur.
quib; ab inferiore ad superiuſ ideū tū ecē ascensuſ. Iandē
tamen uestē uiolentq; quorundā. fuderant. manuſ. rapa

Liber Boetii de consolatione philosophiae

Einsiedeln 149 (558) p. 53

Abb. 82 b

primum subtrahis hospesq; uenisti. nullam ne humanis rebus
in esse constantiam reris. cum ipsum sepe hominem uelox
hora dissoluat. Nam & sirasa e fortuitis manendi fides.
ultimus tamen uite dies mors quedam fortunae est & iam
manentis; Quid igit referre putas. tu ne illam moriendo
deseras. an illa fugiendo
Cum polo phebus roseis quadrigis. Lucem spargere ceperit;
Pallet albentes hebetata uultus. Flammis stella pmenab;.
Cunemus flatu hephyri tepentis Vernis in rubuit rosis.
Spiret insanu nebulosus auster. Iam spinis abeat decus.
Sepe tranquillo radiat sereno. Immotis mare fluctibus.
Sepe feruentes aquilo procellas. Uerso concitat equore.
Rara si constat sua forma mundo. Sic tantas uariat uices.
Crede fortunis hominum caducis. Bonis crede fugacibus.
Constat etna postrumq; lege est. Vt constet genitu nihil.
Tum ego. uera inquam cōmemoras o nutrix omnium
rerum. Nec inficiari possum pspertatis meae uelocis
simum cursum; Sed hoc est quod recolentem uehemen
tius coquit. Nam in omni aduersitate fortunae infeli
cissimum e genus infortunii fuisse felicem. Sed quod
tu inquit falsae opinionis supplicium luis. id rebus
uere imputare non possis; Nam sit hoc inane nomen
fortunae felicitatis mouet. quam pluribus maxi
mis q; abundes mecum reputes licet. Igit siquid omni

rest inquere maritia querim · nec potestas sui compotem fecerit ·
que uinose libidines insolubilib· adstrictu retinent catenis· & col
lata impbis dignitas· nimodo non efficit dignos· sed pdit potius et
ostentat indignos· Cur ita querim· gauderes em res sese aliter ha
beret· falsis cōpellare nominib· que facile ipsas· rerū redargu
unt effectu· Itaq; nec ille diuinae· nec illa potentia· nec haec dig
nitas iure appellari potest· Postremo idē decreta concludere for
tuna licet· inqua nihil expetendū· nihil naturae bonitatis nec
manifestū ē· Quę nec se bonis semp adiungit· et bonos quibus
fuerit adiuncta non efficit·

Nouimus quantas dederit ruinas· Urbe flamata patrib· q; cesis·
Fratre qui quondā ferus in tempio· Matris effuso maduit cruore·
Corpus et ursa gelidū perrans· Oranon tunc lacrimis sed ec·
Censor exemeti potuit decoris· hic tam sceptro populos regebat
Quo sub ipso cadens radios subundā· Phēb· extremo uenens aborto·
Quos premunt septē gelidi triones· Quos nothus sicco uiolent astu
Arrent ardentes recoquens harenas Celsa nutando ualuit potestas
Vertere prauā rabie neronis· Heu graue sortē· quotiens iniquus
Addit SAEVO GLADIVS VENENO·

Tum ego· scis inquā ipsa· minimū nobis ambitionē moralium
rerū fuisse dominatā· Sed materia gerendis rebus optatum·
Quone uirtus tarda consenesceret· Nulla· Atqui hoc unū ē· quod
pclaritas quidē natura mentes· sed non dū ad extrema manū
uirtutū pfectione pductas allicere possit· gloriae scilicet cu

Einsiedeln 149 (558) p. 85

ar imploran: quid nunc faciendū censes. utillus summi sede reppe
rire mereamur; Inuocandū inquā rerum omniū patrem: quo p
termisso nullū rite fundar ecordiū. Recte inquit: ac simul: tamo
dulata est; O qui p̄petua mundum ratione gubernas
Terrarū caeliq; sator: qui tempus ab euo
nens: das cuncta moueri. Quē non extrinsecus pepulerunt fingere causę
Materiae fluitāti apus: uerū insita summi
rens: tu cuncta superno Ducis ab exemplo: pulchrū: pulcherrimo
Ipse Mundū mente gerens: simliq; in imagine formans:
Perfectaq; iubens p̄fectum absoluere patres; Tunumeris elemen
ta ligas: urfrigora flammis: Arida conueniant liquidis: ne pun
or ignis fuoler: aut mersas deducant pondera terras. Tu rapi
eis medū naturae cuncta mouentem Conectens Animā p consonu
membra resoluis: Quae cū secta duos motū glomeraunt in orbes
Insemet redeuntia meat. memoq; p fundam Circuit: & simili conuer
tit imagine caelum. Tu causis animas paribus: una sq; minores Auehis:
Celeribus: ac leuibus sublimes: curribus aptans Incaelū terramq; seris: quas lege
benigna. Ad te conuersas reduci facis igne reuesti. Da pater augustum
gustam mentem conscendere sedem. Da fontē lustrare boni: da luce
recepta, Inde conspicuos animi defigere usus. Dissice terrena
nebulas: & pondera molis Atq; tuo splendore mica: tuna mq; ser
num. Tu requies tranquilla pius: recet nere finis. Principiū rec
dux semita: terminus idem.

Quoniā igitur quae sit imperfecta: quae uero p̄fecta bona sit ostensum est

Ibide definiuit boetius humanum bonū ubi sup̄ dixit. Nam in fallor. ea uita est. cuius finis ad quem
ficiente. potente. reuerendo celebre. letitiaque perficiat

Eins. Stadt B.

149 (558) p. 106?

ipsa ee consensimus. Sta quide. Et admundu igit inqt
regendu. nullis exq inseruis admiculis indigebit.
alioquin. si quo alicui egeret. plena sufficientia nhabebit. Sd inqua ita
e necessaria. Pse igit sola cuncta disponit. Negari inqua nequit. Atq
dsipsu bonu ee monstrat ee. Memini inqua. Pbonu igit cuncta dispo
nit. Sudde pse regit omia. que bonu ee sensim. & hic e uelut qda
clauis atq gubnaculu quo mundana machina stabilis atq incorrupta ser
uat. Uehemente assentior inqua. Et id te paulo ante dicturu tenui licet
existimatione suspicor dis
suspitione perspexi. Credo inqd. Sa enim ut arbitror diligentius ad cernen
da uera oculos deducis. Sd qd dica nimis ad etuendu patet. Quid
inqua. Cu dr inquid omia bonitatis clauo gubnare iure credat.
Cadeq omia sponte docui. ad bonu naturali intentione festinent. nu
dubitari potest. quin uoluntaria regant. seq ad disponentis nutu ue
luti conuenientia contemperataq rectori sponte conuertant. Sta
inqua necesse e. nec beatu regimen ee uideret. Sudde detrectan
tibus iugu foret. nobtemperantia salus. Nihil e igit qd naturam seruans
do etrahere conetur. Nihil inqua. Quid si conetur aliquis. Na tande
prohibere quicquam adnitentia eu. que iure beatitudinis potentissimu ee
ee cessim. Prorsus inqua nihil valeret. Nonne igit aliqd qd summo
huic bono. uel uelit uel posse obsistere. Non inqua arbitror. Est
igit summu inqd bona. qd regit cuncta fortit suauit disponit. Sa
ego inqua me nimodo ea que ecclusa e summa rationu. uera mul
tomagis hec ipsa quib, utcris uerba delectant. ut tande aliquan
do stultitia magna lacerante sui pudeat. Accepisti inqd ifabulis

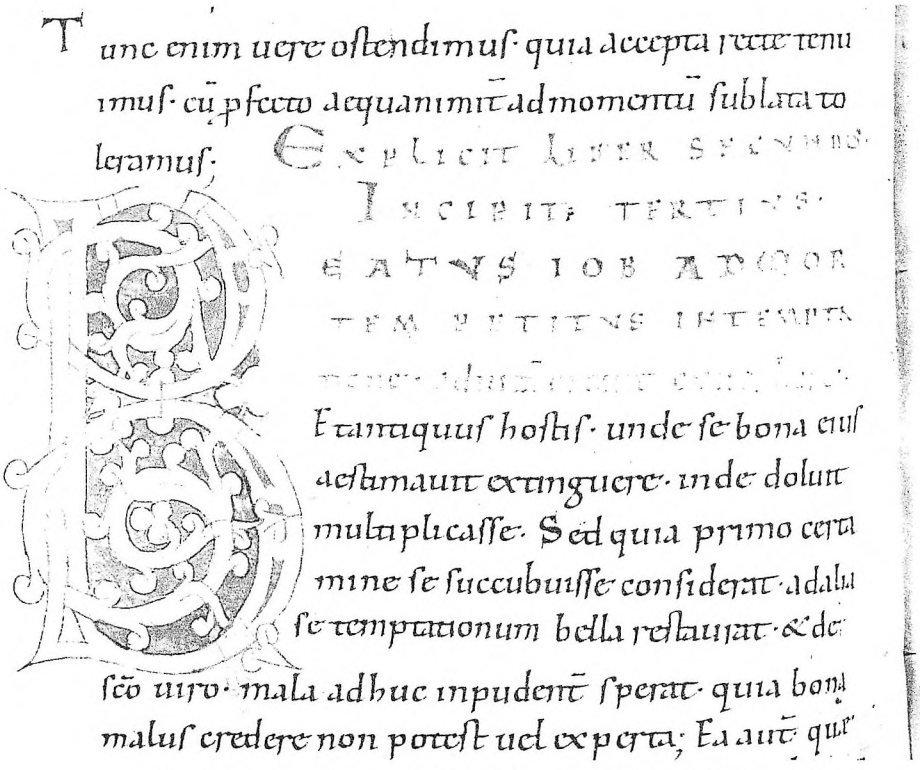
Einsiedeln 149 (558) p.116

AA 946

eo diuinū iudicium patter humanū consentiat. Sed ē ani
mi uirtibus infirmus. cui siquid euenat aduersi. desinē co
lere forsitan innocentiā. pquā non potuit retinere fortunā
Pareit itaq; sapiens dispensatio ei. quē deteriorē facere possit
aduersitas. ne cui nō conuenit laborare patitur. Est alius cui
ctis uirtutib, absolutas. sēsq; ac dō pximus. hunc contingi qui
buslibē aduersis nesas puidentia iudicat. Adeo ut nec corpo
reis quidē morbis. agitari sinat. Nā ut quidā me quoq; ex
cellentiōr ἀπάθειαν ἀνὴρ ῥοῦν. ΑΛΛΟΤΡΙΟΝ ΟΥΚΟΔΟΜΗΤΟΝ
ΕΑΥΤΩ. Fit autē sepe ut bonis. sūma rerū regenda defetat.
ut exubetans retundat impbitas. Alis mixta quedā pani
morū qualitate distribuit. quodā remordet. ne longa felici
tate luxuriet. Alios durius agitari ut uirtutes animi pati
entiae usu atq; exercitatione confirmet. Alii plus equo
metuunt. qd ferre possunt. Alii plus equo despiciunt. qd
ferre nonpossunt. Nos inexperimentu sui tristib, du
cit. Nonnulli uenerandā seculi nomi gloriose ptio mor
tis emerunt. Quidā supplicius inexpugnabiles. exemplū
exercitis ptulere. inuicta malis ee uirtute. que quā recte
atq; dispositē et exor bono quib, accidere. uident
fiant nulla dubitatio ē Nā illud quoq; qd impbis nunc
tristia nunc optata pueniant. Exercendē ducit causis
ac de tristib, qdē nemo miratur. qd eos male meritos
omis existimant. Quor quidē supplicia. tū ceteros ab

Einsiedeln 149 (558) p. 141

A. v. Euw. Das Goldene Buch v. Pfäfers

Tunc enim uere ostendimus· quia accepta recte tenu
imus· cū pfecto aequanimit admonemū sublata to
leramus·

Explicit liber secundus·

Incipit tertius·

Beatus iob adhuc
tem pertinens intentis
[illegible]
Et tamquus hostis· unde se bona eius
aestimauit extinguere· inde dolut
multiplicasse· Sed quia primo certa
mine se succubuisse considerat· ad alia
se temptationum bella restaurat· & de
seō uiro· mala adhuc impudenter sperat· quia bonū
malus credere non potest uel experta; Ea autē quę

Abb. 25: Einsiedeln, Stiftsbibl., Cod. 150 (307), p. 169

eam iob dicta amicorūq· illius mystica pposita
ut̄pretatione discutere· quia cunctis uera sci
entib' liquet· qd redēptorē mundi totis suis alliga
tionib' curat sacra scriptura pmittere· eūq· pe
lectos omīs ut p ei' felica· studuit membra signa
re· unde & isdē beatus iob latino eloquio dolens
dicitur· ut pei' nomen & uulnera redēptoris nr̄i passio desi
gnaret· de quo ppheta ait· Vere languores nr̄os ipse tulit· &
dolores nr̄os ipse portauit· Cui tēptator ablatis omīb' æter
nos æliberos occidit· qa nr̄ solū iudaicū pplm extra more ser
uitutē sed ipsos quoq· in suo amore regeneratos aplos passi
onis ei' tēpore telo pfidiae peculit· Vulnere beati iob cor

Abb. 26: Einsiedeln, Stiftsbibl., Cod. 151 (308), p. 1ter

IPSA HVMANE CONDITIONIS QVALITAS IHDI
cat quã longe rebus ceteris ꝓstat. nam collata hominũ ratio asse
rit. q̃mtum oĩa q̃ uel unda uel sensu uel ratione carent natura
rationalis. antecedit. & tamen q̃a ab internis atq; inuisibilibꝰ oculos
clausimꝰ. ex uisibilibꝰ pascimur. Plerumq; hominẽ non ex eo qđ est
ipse. sed ex his quę circa ipsũ sunt ueneramur. Cumq; nõ intuemur q̃d
ipse sit. uel q̃d possit in acceptione ꝑsonarum nõ ex ꝑsonis ꝑ; ex rebꝰ
adiacentibꝰ ducim̃. Sicq; fit. ut si q̃q apud nos indespectione ueniat
q̃ foris honoratur. q̃a dũ ꝓbis quę erga illũ ꝑ honorabilis habetur reb̃
suis in examine nro post ponitur. Sed dꝰ omnipꝰ unda hominũ ex sola q̃
litate interrogat merito. & sepe inde plus punit unde hic maiora
ad ministeriũ crudit. ueritate attestante q̃ autẽ. Cui multũ ẽ datũ
multũ querit̃ ab eo. Vnde bene nunc ꝓphetia dicitur. Qui nõ accipit
ꝑsonã principũ nec cognouit tyrannũ cũ disceptaret contra pau
perem. Potest autẽ ꝓ principẽ uel tyrannũ q̃sq; superbꝰ intellegi. ꝓ pau
perẽ uero humilis designari. Tyrannum ergo disceptantẽ cõtra pau
perẽ non cognoscit. q̃a superbos omnꝰ unda nunc humilium deprimen
tes iudicio nescire se ꝓhibet dicens. Nescio uos unde sitis. Et quia
sic potenter cũ uult destruit. sicut cũ uolunt potenter creauit. apte
ratiocinando subungit. Opus enim manũ eius sunt. uniuersi. Atq;
mox subdit. Subito morientur. & in media nocte curuabuntur
ppli & ꝓtransibunt. Quam liber sero de hac unda tollantur intiqui
subito & repente tolluntur. q̃a finẽ suum cogitando ꝑuidere ne
scium. subito ẽ qđ ante cogitari nõ potuit. Subito diues ille
ẽ. qui horrea quę ꝑparabat deseruit. & inferni locũ quẽ nõ ꝑuide
bat inuenit. Et aliud exercebat anima ꝓcogitationẽ ꝑ; aliud emisit
ꝑsententiã. aliud dũ uiueret cõtemplatꝰ ẽ. aliud dũ moreretur ex
pertꝰ. Reliquit enĩ diu tractata tẽporalia & inopinata inuenit.
ęterna. Vnde ꝑpter ei hanc ignorantiã cecitatis suę bene ꝓ diui
nã sententiã dicitur. Hac nocte anima tua repetunt a te. In nocte

Einsiedeln St:fts B. 154 (311) p. 74

Abb. 106 b

Post dãna rerũ post funera pignorũ post uulnera corporis post uerba male suadentis uxoris post ẽ tumeliosa dicta ẽsolamiũ post susceptа fortiẽ iacula tot dolorũ de tantę uirtute ẽstamę laudandus a iudice beatus iob fuerat. sed si tã de ꝑsecto esse euocandus. at postquã hic adhuc duplicia receperus ẽ. postquã salus pristinę restituęr ut rebus reddtis diutius utatur. ne ꝑcussionis gladiũ ipsa illũ sua uictoria sternat. debę omps dns uincere ꝑ districtã iustitiã quę seruat ad uitã. Qd enim pene plerũq; animã quã ẽscia uirtus unficit. quę illã dũ ẽsi delectatione sua inflat aplenitudine uentis euacuat. ędũ se ad ꝑcipienda ꝑmia sufficere suggerit. eã ameliorationis unctione distendit. Justus igit iob ante flagella extitit. sed iustior post flagella ꝑmansit. et laudatus antea di uoce postmodũ creuit ex uerbere. ꝑfecto uelut tuba ductilis expcussione ꝑducta unde di tanto eleuatus ẽ. quanto maiore ẽ castigatione ꝑcussus. Sed humiliandus erat iste q; ꝑstratus ulceribꝰ sic uirtutibꝰ stabat. humiliandus erat ne tã robustissimũ pectus elationis tela ẽfoderet. qđ ẽstabat certe q; a illata uulnera ñ uitassent. requirendus fuit homo cuiꝰ debuisse cõparatione superari. Sed q; qđ de eo uoce dni dr. uidisti seruũ meũ iob qđ ñ similis ei sit in tra. Cuiꝰ g; cõparatione poterat uinci. de qꝰ attestatione dõ dr. q; a nullius hominis cõparatione posse equari. Qd tiq; agendũ ẽ nisi ut expsona sua ipse dnr suas illi uirtutes narre et dicat ei. nũqd ꝑducis luciferũ in tẽpore suo. et uesperũ sup filios ter ẽ surgere facis. et terũ. Hunqd apte ꝛ ubi porte moras. et ostia tenebrosa uidisti. uel certe. nunqd post ortũ tuũ ꝑcepisti diluculo. et ostendisti

Einsiedeln StiftsB. 155 (312) p. 1

Abb. 105a

Quicquid exeo dē [illegible]
uenturū sequeba tur ape
ruit; Pensemus ergo ordi
nem ꝓphetiae; acogitationi
bus uenit adsomnium:
Asomnio peruenit adfictu
ra; Qui ergo ipsam uitta
dicā radicē somnii ꝓtulit.
ꝓfecto expretertis ꝓbauit
quia uera essent quae defu
turis dicere; Prophetia aū
pſentis temporis. nec ꝓteri
ti attestatione
indigę nec futuri. quia cū
res occulta per ꝓphetiae uer
ba detegitur. ueritatē illi
us res ipsa quae ostenditur testat.

Legitur ga de tēporib; ꝓphetię tracta
umus. restat ut de modis ei' equa
litatib; aliqua disseramus. Spūs ꝓphe
tię nec semp nec eodē modo
ꝓphetę animū tangit. Aliquan
do enī spūs ꝓphetię expſenti tan
git animū ꝓphetantis. & exfu
turo nequaquā tangit. Aliquan
do exfuturo tangit & expre
senti nō tangit. Aliquando uero
expresenti & exfuturo tangit.
Aliquando autē expterrito &
expſenti atq; exfuturo partē
animus ꝓphetantis tangitur.
Aliquando tangit expreterito
ꝓphetię spūs. nec tangit exfutu
ro. Aliquando aut tangit exfuturo
nec tangit expreterito. Aliquan
do uero inpſenti ex parte tangit
& ex parte non tangit. Aliquan
do in futuro ex parte
tangit & ex parte non tan
git.

Sed hec ipsa si possumus eo ordine
quo pmissa sunt. sacrę scri
pturae testimonius ostende
mus; Expſenti ꝓphetae
spūs ꝓphetantis animū tangit.
atq; exfuturo non tangit.
Sicut iohannes baptista ue
nientē dnm uidens. ait;
Ecce agnus dī. ecce qui tollit
peccatā mundi; Sed cū iam
morituru esset. missis discipu
lis requirebat dicens; Tues
qui uenturus es. an alium ex
pectamus; In quibus uerbis
ostenditur. quia interris qui
dē uenisse redemptorem no
uerat: sed anpsemetipsum
adaperienda inferni claustra
descendere dubitabat;
Expresenti ergo ꝓphetae

Einsiedeln StiftsB. 156 (239) p.9

to grauius ab aquilone
uentū turbinis ꝓtulit.
quando a sua rectitudine
concussa cadens. ꝓtorpo
rem mentis in ꝑfidia fri
gida remansit. Uentus er
go turbinis ab aquilone
uenit. cum uitā iudaici
populi malignus spūs in
temptatione concussit.
Ubi recte addit. Et nubes
magna. Quia quanto
plus exarsit ● incrudelita
te. tanto amplius obce
cari meruit. in ignorantiæ
suæ caligine. Redemptorē
quippe humani generis
quē in lege ac ꝓphetis in
tellegentes expectauerant
uidentes negabant. Unde
actū est. ut eorū mens
ma

gna igno
rantiæ suæ
nube tegere t.
ne hunc postin
quirentes agnoscerent.
quem prius & denuntiare
poterant. & amare ren
nuebant. Nam cū modo
eius uirtutes & miracula
modo aut passiones aspi
cerent. in infideliū cordib.
nubes magna ab aquilone
uenerat. ex peccati suffri
gore. ꝓpter infirmitatē
passionis illius. & intēsigna
calig ab ant. Quid uero
ex illa nubis magnæ cali
gine sit secutū subiungit.
cum protinus dicit. Et ignis
inuoluens. Ignis enim nomi
ne cū ꝓprietate significationē dicit.
aliquando spūs scī. aliquan
do autē mentis malitia de
signat. Debono enim igne
scriptū e. Ignē ueni mitte
re in terrā. & quid uolo ni
si ut accendat. Ignis quip
pe in terra mittitur. cū ꝓ
ardorem scī spūs afflata tā
mens a carnalib. desideriis
suis concremat. De malo
igne dicit. & nunc ignis
aduersarios consumit. quia
cor pessimū. ex sua malitia
tabescit
pauescit. Sicut aut ignis
amoris mentē erigit. ita
ignis malitiæ inuoluit.
Quia & scī spūs cor quod
replet eleuat. & ardor ma
licie ad interiora semp in
curuat. Iudea igitur nu

Einsiedeln StiftsB. 156 (239) p. 25

25

Einsiedeln 156 (239) p. 167

mundo possidens: relinque
re omnia non uolæ: uolæ: T
re omnia nonualæ· Illiue
ro iam dictū ē· terrena relin
quere· utnihil inhoc mundo
cupiat habere· Sed tamen
adhuc uocis auctoritatē con
tra peccantes quosq; nonpsu
mit exercere· Ctqui ideo plus log
libere debuit· quia iam non
habæ unde inhoc mundo te
neatur; loqui contra alios
libere recusat· neipse uitæ suæ
quiætem pdat· Isti uirtus p
phetiæ dataē· multa iā quae
uentura sunt puidæ· sed tam
psenti spximi ægritudinē con
spiciens· atq; compatiens ñualæ
curare· Illi data ē curationis
gratia· atq; acorpore pximi
molestiā quae inpsenti ē ora
tionib; repellit· sed tam qd
paulo post sequatur ignorat·
Mira itaq; dispensatione omps
ds· sic inelectis suis suadona di
spensat· ut isti dæ quod illi de
negat· & alteri maius qd alte
ri minus tribuat; Quatenus
dū iste habere illū conspicit·
qd ipse non habæ· uel ille hunc
maius accepisse considerat·
qd sibi minus adesse pensat·
Dona dī alter inaltero· idē uicis
sim omnes admirant· atq; alter
alteri exhac ipsa admiratione
humiliant· & quē uidet habe
re quod non habæ· eū diuino
iudicio sibi platū putæ; Alis
ergo suis uicissim se animalia
ferunt· cum sanctae mentes al
ternis se uirtutibus tangunt·
& tangendo excitant· & excitata
adpfectū uolant; Videamus pau
lum· quomodo aplōs tactus alis
atq; adpoenitentiā excitatus
fuerat· qui mala pteritae psecu
tionis suae· & aplōs innocentē
uitā considerans· dicebat· Ego
enī sum minimus aplōs· qui
non sum dignus uocari aplūs·
quia psecutus sum ecclam dī·
Considerauit quippe aposto
lorū innocentiam· ctppt
pcedentē maliciam· uilis in
ciuis oculis facta ē· omnis quā
exhibebat inaccta sollicitu
do sua· ctquā multos· exacce
pto intellectu pcederet ñat
tendit· quia illorū innocen
tiam pensans· pcautorē ali
quando fuisse se dolut· Sed

Einsiedeln 156 (239) p. 175

sua uirtute non ualeat homo.

Recte nunc dicitur. Manus eni dñi erat. mecū confortans me. Manus eni dñi in sacro eloquio. aliquando & iā unigenitus filius appellat. quia omnia p ipsū facta sunt. & decuius ostensione p moysen pater omnipotens loquit dicens. Tollam in caelū manū meā. Haec manus quae electorū suorū corda confortat. discipulis dicebat. Sine me nihil potestis facere; In omni ergo qd cogitamus semp orandum ē. ut & ipso aspirante cogitemus. & ipso adiuuante faciamus. qui uiuit &r. cū patre in unitate. s. s. d. per o. s. s. amen.

EXPLICIT OMELIA. X.

INCIPIT UNDECIMA.

INTER CAETERA PROPHETIAE miracula. hoc quoq; mirandū habent libri prophetarū. quod sicut in eis uerbis res. ita non numquam uerba rebus exponuntur. Ut eorū non solū dicta sed & iā gestae res. prophetiae sint. Unde nunc dicitur. Ueni ad transmigrationē ad aceruū nouarū frugum. adeos qui habitabant iuxta fluuiū chobar. Cum causa exigeret. ut indicare debuisset. quia ad transmigrationē uenire. quae dicendi necessitas fuit. utp fruges locū quoq; exprimeret dicens. Ad aceruū nouarū frugū. nisi quod sepe res & loca causas signantur. Multi quoq; e hechiele p phetante iam captiuitatis anni defluxerant. atq; ex his qui in captiuitatē ducti fuerant. plures iam in morte carnis obierant. ad quorū filios loqui propheta uenie bat. Unde & ei superius dicitur. Fili hominis. mitto ego te ad filios isrl. ad gentes apostatrices. quae recesserunt a me patres eorū p uaricati sunt pactū meū usq; ad diē hanc. & filii dura ceruice & indomabili corde sunt. ad quos ego mitto te. Ex quibus quia multi fuerant credituri. atq; pro boedientiā ad fertilitatē boni operis p uenturi. aceruus frugū uocantur quia eni bonae animae fruges appellantur di. pphetaalius testatur dicens. Sc isrl dño primitiae frugū eius. Fruges & eni dñi & iā conuersae ad fi

ante ante ancille uocem
timebat. Erat enim
iam uiriditas in mente
quia credebat omnium
redemptorem. sed ual
de adhuc flexibilis. pe
de conculcabatur timo
ris. Iam spica surrexe
rat. quando eum quem
morturum confiteri
timuerat. nuntiante an
gelo in galilea uiuentem
uidebat. Sed ad plenū
granum in spica perueni
rat. quando ueniente
de super spiritu & suam
mentem millius amore
roborante ita solidatus
est. ut uires persequentiu
um cesus despiceret. & re
demptorem suum inter
flagella libere predica
ret. Nullus itaque qui
ad bonum propositum
adhuc immensis teneritu
dine esse conspicitur de
spiciatur. quia frumenti
di abberba incipit. ut
granum fiat. Ur ergo
uestris luteis uenit ad
portam. quia dominus
ac redemptor noster
membris suis intrantibus
perducitur ad se. & ascen
dit per gradus eius. quia
nobis proficientibus eo
nobis amplius exaltatur.
quo altus & incomprehensibilis esse cognoscitur.
In murorum quippe nostra
rum gradibus ipse ascen
dere dicitur. quia tanto
ipse ipse sublimior nob
ostenditur. quanto
noster animus arebus
infimis separatur. Se
quitur. Et mensus est
limen portae calamo
uno. latitudinem idest
limen unum. calamo u
no in latitudine. Cur
post quam dictum est li
men portae statim subiun
gitur limen unum. nisi
quia aperte innuit. quod
adhuc inferius limen
aliud dicatur. Porta
aut̄ a limine surgit. ut por
ta sit. Sursum porta
dominus. quis huius por
tae limen est. nisi illi anti
qui patres ex quorum p

Einsiedeln StiftsB. 156 (239) p. 254

254

Abb. 103a

tis laborat sibi · quia cō
pulit eū os suū · Os enī
nrm nos cōpellit ad la
borē · quando phoc
qđ dixim⁹ au⁹ eius refre
nam⁹ · Quia turpe nimis
ē · ibi nos neglegendo ca
dere · unde p̄dicando co
nati sum⁹ alios leuare ·
Habent ergo gallophi
lata in circuitu pauim
ti · quia doctorū magis
custodia ē · uita uene
rabilis auditorū · & su
us eis sermo fit in adiu
torio · quia erubescunt
pulsantib⁹ uitiis n̄ resiste
re · qui contra uitia ali
os armauerunt · Quic
enī quādiu in hac uita
uiuim⁹ · contra malignos
spūs quid aliud quā in acie
stam⁹ · Sicut p̄ dixim⁹
doctoris animus forsitan
aliqua elatione pulsat ·
Sed siue ipse pereat · seu
ne p exemplū suū alios
ad perditionē trahat ·
uigilant se & festine
circūspicit · in cogitati
onib⁹ remordet · adducta
auditorū suorū uita ad
memoriā semetipsū hu
miliat · Et quib⁹ p̄ualet
modis agit ne elatio prin
cipetur in mente · ne
dominet in opere · Scri
ptū quippe ē · Initiū om
nis peccati superbia ·
Quis ergo erit ante oculos
dī fructus boni operis · si
ex radice putruit elatio
nis · Sepe ut p̄ dictū ē ·
ei animus tēptat exira ·
sed citius se ad circūspi
ciendū colligit · & disci
pline se pondere depri
mens agit · ne motus an̄
mi transeat in sermone ·
n̄ erūpat in uoce · fitq; ut
ira p turbati animi ubi
p negligentiā oritur ·
ibi diutius suffocata mo
riat · Quia ex re agitur ·
ut excepta culpa ani
mus uirtutē pariat · Qa
& si se fortit̄ custodire
nolunt ne ad motū sur
gere · Setam in cōmoti
one fortit̄ uicit · Unde

Einsiedeln StiftsB. 156 (239) p. 328

ab anno priore. Inquibus
eñ non tam opera quam
pia uota requirebat. Ineſt
pro cui dubio pluſ laudat
pia uota quam opera; No
tandum tamen ē quia ha
bet inproperium. hec ipſa
conſolatio cum dicitur. ab
anno priore; Bonum qui-
dem ſed tarde fecerāt.;
Atq; ideo hoc magiſter non
ſine reprehenſione lauda
bat; Medicuſ quippe ē me
dicamentū uulneri appo
nit. quod & ea que pur-
gata ſunt refouet. eaq;
putrida inuenuntur mor-
det; Set hoc tolerando atq;
predicando expleuit qđ
coepit. & mire longanimi
tatiſ urtuſ diſcipuloru
durtiā emolluit admi
ſericordie uiſcera. Qua
longitudo poſtę ſurrex
it in altitudine. Sed in
firmi noſ adimitandum
tante manſuetudiniſ lon
ganimitatē idonei non
ſumuſ. qua iudelicet
pauimentum ſumuſ.
& deſpecti in nrīſ moribuſ
iacemuſ. Ecce aut̄ dum de
duob; ducib; cęleſtiſ exer-
citiuſ loquor. martir quo
q; ſtephanuſ memorię
occurrit. qui tentuſ p
creatoriſ ſui nomine & in
medio pſecutorū dedu
ctuſ inperterritus ſtetit.
fiducialit̄ docuit. & ecce he
lo ueritatiſ pſecutoreſ ſuoſ
foſtit̄ increpauit dicens.
uoſ ſemp ſpū ſco reſtitaſtiſ.
Cūq; illi adlapideſ currerent
& cū eū lapidib; necarent.
flexo genu p eiſdē pſe
cutorib; orauit dicens; dnē
neſtatuaſ illiſ. hoc peccatū.
Quę itaq; iſta uirtuſ eſt ſic
helo feruere ut eiſ aquib;
tenebatur p fidę ſuę inp
peria fiducialiter dicere &
& ſic diligere ut in morte
quoq; p eiſ aquib; morieba
tur orare. Sic quippe ex he
lo inferuit. de ſimanſuetu
dinis nihil habere. Et ſic
manſuetuſ in eorū dilectio
ne pſtitit. acſi contra eoſ
feruoriſ nihil habuiſſet.

Einsiedeln Stiftsb. 156 (239) p. 336

uerbere corrigenda; sed in
ordinata pietas cum tempo
raliter paret. Ad eternum
supplicium perrahit. Ut
ergo uera & ordinata sit pi
etas ad gradum est alium
subleuanda. id ē ad scientiā
ut sciat uel quid ex misericor
dia puniat uel quid ex miseri
cordia dimittat. Sed quid
si sciat quid agere quisq; de
beat. uirtutem uero agendi
non habeat. Scientia nra cres
cat ad fortitudinem. ut cum
uidet quid agendum sit. hoc
agere pmentis fortitudine pos
sit. ne timore trepidet. et
pauore lapsa non ualeat bo
na defendere que sentit. Sed
sepe fortitudo si inprouida
fuerit. & minus contra uitia
circumspecta ipsa sua presump
tione in casam ruit. Ascen
dat ergo ad consiliū. ut
prouidendo pmoneat om
ne qd agere fortiter po
test. Sed ē consilium n
potest. Si intellectus de
est. Quia non quis intel
legit malum qd agente
grauat. quomodo potest bonū so
lidare quod ad nihilum. Itaq;
a consilio ascendamus ad in
tellectum. sed quid intelle
ctus magno quidē acumi
ne uigilet. & moderare se
nesciat pmaturitatem. Ab
intellectu ergo ascenditur
ad sapientiā. ut hoc quod
caute intellectus inuenit.
sapientia mature dispōnat.
Quia igitur pamorem surgi
mus ad pietatem. p pietatē
ad scientiam ducimur.
¶ scientiam ad fortitudinem
roboramur. ¶ fortitudinem
ad consiliuum tendimus.
¶ consiliuum in intellectu pro
ficimus. Septem gradib.
ad portam ascendimus. per
quam nobis ad tuis uite
spiritalis aperitur. Bone au
tem dicitur. Quia ue stabu
lum erat ante eam. Quia
nisi quisq; prius humilita
tem habuerit. ad hos gra
dus donorum spiritalium
non ascendit. sicut scriptū
est. Sup quem requiescit
spiritus meus. nisi super

Einsiedeln Stifts B. 156 (239) p. 356

357

~~376~~ ?

Art. 89a

Valde autem ignotum erat si perseuerare iustus cum tot flagella potuisset; Tangendus ergo erat uerbere: ut uir ille sæpe in speciem interrogaretur aduersis. & qui notus erat omnipotenti dño. notus per flagella fieret nobis. & sibi ipsi. Disponente itaq; dño consumpti sunt greges: interfecti custodes. euersa domus. extincti filii. percussa caro. a planta pedis usq; ad uerticem; Remansit uxor in colomis. quae uerbo exulcerabat. cuius uulnera augebat. Sed hanc uir sæpe in temptatione sanat. in uulnere prudenter docet. eique respondet dicens. Si bona accepimus de manu dei. mala quare non suscipiamus? Amici quoq; ad consolandum uenientes. ad contumeliam prorumpunt. & indolori uulneri uulnus addunt. ad hæc uulnera uerborum. inmisericorditer dicunt. raptore nominant. uiolentum demum amant. oppressorem pauperum fatentur. Quid igitur miles dei faceret inter dolentia uulnera. & amara uerba deprehensus? Ecce flagella dei. & uerba hominum simul afflicti animum ad desperationem premunt. Sed uir tutus spiritu plenus. carnis uulneribus iacens. mentis robore stans contra desperationis impulsum. reduxit ad memoriam bona quae egerat. quia misericors fuerat. dicit. Oculus fui cæco. & pes claudo. Et rursum. Pater eram pauperum. quia & disciplinæ custos. & benignus dicit. Cumq; sederem quasi rex circumstante me exercitu. eram tamen merentium consolator. qua humilis fuerat dicit. Si contempsi sub ipse iudicium cum seruo meo. & ancilla mea cum disceptarent aduersum me. Quia hospitalis fuerit fatetur. Si despexi prætereuntem. eo quod non haberet indumentum.

Einsiedeln StiftsB. 156 (239) p. 369

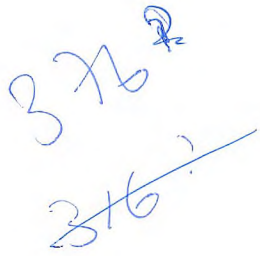
369

Ab6.85

tum intrauit · Per octauũ quoq; numerũ. & dies ae terni iudicii & carnis re surrectio dignatur · Un de & spalmus qui pocta ua scribitur · A pauore iudicii ẽ inchoatus · cui dicitur · Dñe ne in ira tua arguas me · neq; in furore tuo corripias me; Nunc enim tempus ẽ mi sericordiae · In illo aũt iudicio dies erit · in quo iude liceꝫ die omne hoc tẽ pus fini tur · qđ septem diebꝫ euol uitur; Et qui post sept̃ dies sequitur · iure octauus appellatur; In quo & caro nãr resurget expuluere · ut siue bona siue mala quę egit recipiat aueritate; unde plegẽ quoq; octauo die fieri circũcisio iubetur; Nam pmẽ bn̄ qđ circũcidi tur mortalis ppagatio generatur · Decedenti um & succedentiũ nu merus augetur · Sed quia in resurrectione mostruorũ nec carnis ĩa ppatio agitur · & discessio atq; successio nulla erit · qua neq; nubent neq; nubentur · sed erunt sic̃ angeli di męlo · octaua die p̃cipitur p̃putiũ incidi · Ibieñ lo cum ĩa carnis p pagatio ñ habeꝫ · ubi resur gẽs caro pseueranti ã etni tatis habeꝫ; Phoemẽ br̃ mat̃ uirgo descendit · quę dñm mutero sine uiri us car nis admixtione concepit · qui primus nobis eterne pa trię gloriam suã resur rectione monstrauit;

Qui surgens a mortuis iam non moritur · & mors eius tra ñ dominabitur · Nobq; exemplũ dedit ut ea ita fie ri in die ultimo de nostra carne credamus quę fa cta de carne illius in die re surrectionis agnouimus; Sed qua sermo nobis de carnis resurrectione se mmulit · tristię nimis & ualde lugubre est · quod

Einsiedeln Stiftsb. 156 (239) p. 376

h quia reprehensione nhabent.

atq; doctorū ignis spūs
& arsit et ardet · qui p
eo quod omnē eorū co
gitationē in bono opere
assumit flāma amoris
dī quasi holocaustū to
tū simul quod inuenit
incendit ; Holocaustū
enī offerunt · qui siue
in bono opere · seu in scā
cogitatione medúllitus
accenduntur ; Mensae
uero hae ex quadris la
pidibus factae sunt · q̄m
dū cotidie sacri eloquii
in suis cordibus uerba
meditantur ad offeren
dū dn̄o orationis holocau
stum · quasi ex quadris
lapidibus construuntur ;
Verba enim scripturae
sacrae lapides quadri.
quia ubiq; stant quae
ex nullo latere repr̄hen
sibilia inueniuntur ·
Nā in omne quod prae
tertū narrāt · in omne
quod uenturū ad nunti
ant · in omne quod mo
raliter p̄dicant · in om
ne quod spiritaliter
sonant · quasi indiuer
so latere statū habent
Corda itaq; scōrum mens
sae dī sunt ad holo
caustū ex quadris la
pidibus instructae ·
qui a qui sēper uerba
dī cogitant · semetip
sos dn̄o carnalium ui
ta in cogitatione ma
ctant · Unde scriptū
est · Lex dī eius in cor
de ipsius · & non sub
plantabuntur gres
sus eius ; & unde
rursum dr̄ ; in corde
meo abscondi eloq̄
a tua · ut non peccē
tibi ; Sed quia mensae hę
unde sint construc
tę cognouimus · exa
m cuius mensurae
suae sint audiam ;
Sequitur ; Longitu
dine unius cubiti
& dimidii · et latitu
dine unius cubiti ; unius &
dimidii · & altitudi
nē cubiti unius ;

Einsiedeln StiftsB. 156 (239) p. 406

Abb. 87a

Abb. 87b

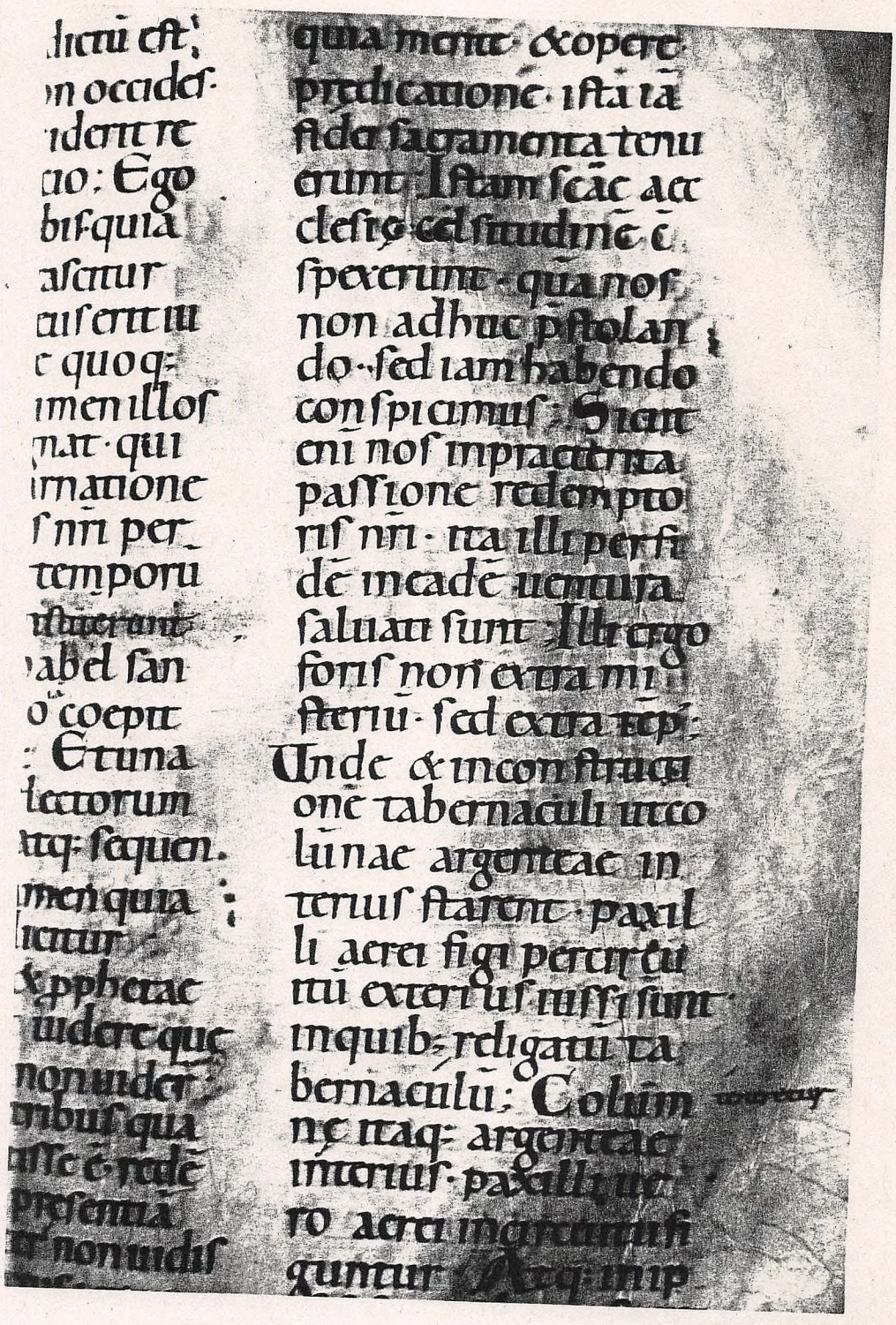
nari eisdem ipsis sermonib:
uanam gloriam querit.
quibus contra eandē uanā
gloriam dispitat. Sugi
tur hoc appetit adipisci
quod prohibet. mensa int
labiū non reflectit. Tunc
autem mensa dñi ex qua
dris lapidibus extructa
habebit intus labiū refle
xum. si studuerit audire
quod dicit. Scriptū quip
pe ē. Neque p contentio
nem neque p inanē gtam
Atq; hisdem rursus egregius
predicator dicit. Neque
rentes ab hominibus gtam
neque a uobis. neque ab aliis.
De predicationis & eni labo
re laudē transitoriā que
rere Quid est aliud quā
rem magnā uili precio
uenundari. Sedē in do
ctrinę uēb grauc pericu
lum. qua sepe p sermo
nem docentiū fauores
audientiū sequuntur;
Et cum doctores ab eo qđ
bene docuerint appare
re iam minores in dictis
nolunt. doctrine uerbū
quod adquirendis animabus
auditorum. ex omnipoten
tis dī amore inchoauerunt.
in hoc postmodum p adqui
rendis laudibus laborant;
Et qui inuerb dī quērebāt
prius lucra spiritalia tēpo
ralis post modum fauores se
quuntur. Unde fit ut siue
recta quęlib& opera seuscę
doctrinę uerba p ferant
tentis dī iudicio pereant cū
p haec quisq; transitorius fa
uoribus anhelant. Hinc &
eni p prophā uideae dicit.
Quod in se ipsa in carita mens
inuenit. si saltim post cul
pam suas caritę cogitationes
rimetur. Oliua uberē pul
cra fructifera. speciosa;
uocauit dñs nom tuū aduo
cem loquęle grandis. exarsit
ignis in ea. et combusta sunt
frutecta eius. Oliua quippe
uberē & pulcra fructifera
et speciosa dñs uocat. cui
uel efficatia in operatione
uel sca studia in uerbi scientia ap
p bat. Sed ad uocem loquele
grandis exarsit ignis in ea.
qua cū laudari quis ceperit.

Einsiedeln StiftsB. 156 (239) p. 415

lictu eſt;
n occidet
idem re
cio: Ego
bis quia
aſcitur
tuſcepit iu
e quoq;
imen illos
nat qui
rmatione
ſnn per
temporu
ſtuerunt
abel ſan
o coepit
: Et una
lectorum
tq; ſequen.
men quia
ictur
Ꝓphetae
uidere que
non uider
ribus qua
uſſe ē rede
preſentia
t non uidit
mus.

quia mente ꝯ operte
predicatione iſta ia
fide ſacramenta tenu
erunt. Iſtam ſcām acc
cleſtę celſitudinē c
ſpexerunt. quā nos
non adhuc pſtolan
do. ſed iam habendo
conſpicamus. Sicut
enī nos inpractcrita
paſſione redemptio
nis nrī. ita illi per fi
dē in eadē uentura
ſaluati ſunt. Illi ergo
foris non extra mi
ſterii. ſed extra tēp;
Unde ꝯ inconſtructi
one tabernaculi utco
lūnae argenteae in
terius ſtarent. paxil
li aerei figi percuſſu
tui exteriuſ iuſſi ſunt.
in quib; religatū ta
bernaculū: Columnę
ne itaq; argenteae
interius. paxilli ue
ro aerei inſtruuntur
quntur. Itaq; inip

Einsiedeln, StiftsB. 156, p. 264

Einsiedeln SKHB 156, p. 264

aliud uero temptatione se exlatere subiecit. Quatenus dum alteri resistitur. ab altero mens decepta capiat. Ipsa enim quae superius diximus uitia plerumq; sed alia paliis furtiue supponunt sicut non numquã dum irã uincere inmobiles ipsi sonamus. plusquã necesse ẽ lenitas mentẽ occupat. ut aspertatẽ peccantib; quã oporteat minime pponat. Sepe uero dum nobis incauta lenitas displicet. Zelusse in furorẽ trahit. atq; extra patientiae limitẽ animũ captiuũ rapit. Quia ergo pmixta simul uitia atq; adunata contra mentẽ uenunt. Recte inpẽdica toris ore comta descriptã hierusalẽ castra ppo nuntur; Et quia aliquando singula hinc inde sensum seruum ingyro. dũ caute demuntiat quã blande luxuria peccat. quã aspere impatientia occidit quã laboriose discordia accendit et interimit. quã tumide superbia extinguit; ingyro. itaq; arietes ponere ẽ. pdicando ostendere quibusq; soleant animã mucrones uitiorũ ferre. Sequitur. Et tu sume tibi sartaginẽ ferreã & pones eã murũ ferreũ inter te & ciuitatẽ. quia ferrũ forte metallũ ẽ. & in sartagine cibi frigitur. Quid p sartaginẽ ferreã nisi spiritalis zeli fortis fruxura signatur: Omis quippe spiritalis zelus doctoris animã frigit. qua ualde crucietur dũ infirmos quosq; deterna desererе & rebus temporalibus delectari conspicit. quã bene paulus sartaginẽ fer

Einsiedeln 157 (372) p. 291

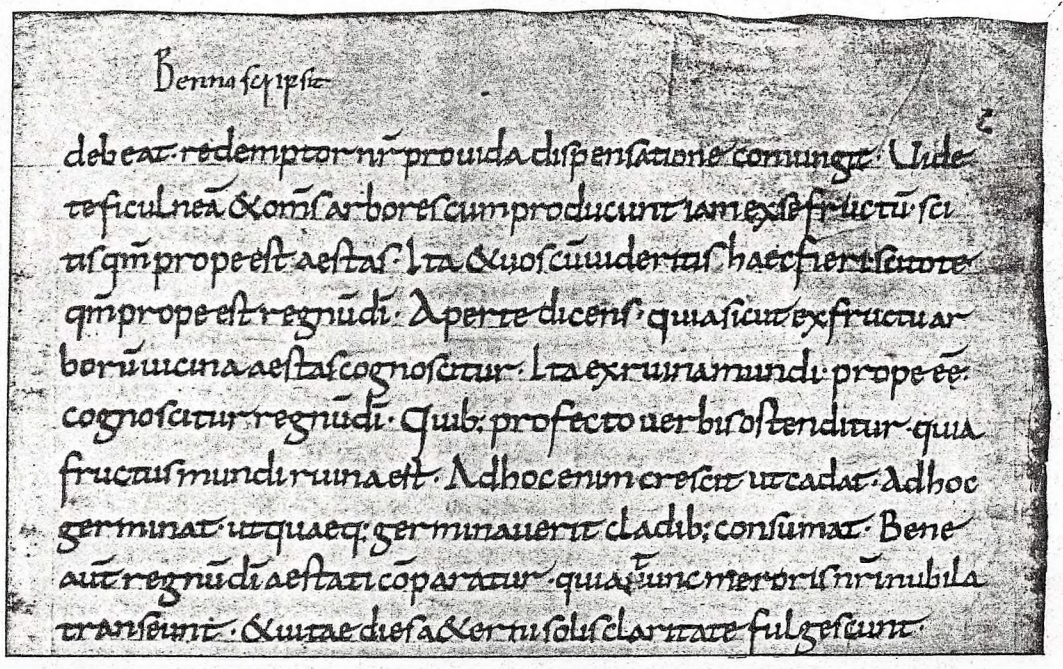
Abb. 93 b

Sechs Jahre leitete Benno wieder die kleine Einsiedlerschar, bis er sie im Jahre 934 einem jüngern, rüstigen Manne überlassen konnte. Seine letzten Tage verbrachte er in beschaulicher Ruhe nur mit seinem Seelenheile beschäftigt und beschloß am 3. August 940 sein irdisches Leben [1]).

Der Mann, welcher den seligen Benno in der Leitung seiner kleinen Gemeinde ablöste, war

Eberhard (934—958),

Dompropst von Straßburg, der erste Abt der Meinradszelle. Im Jahre 934 zog er mit den nötigen Mitteln und Leuten zur Meinradszelle, um an die Stelle der kleinen Eremitenwohnungen ein Klostergebäude zu setzen und die bisherige Einsiedlergemeinde zu

Handschrift des seligen Benno,
in der Handschrift Nr. 158, S. 106 (Homilie des heiligen Papstes Gregor d. Gr.), der Stiftsbibliothek Einsiedeln.

einem eigentlichen Konvent nach St. Benedikts Regel umzugestalten [2]). Schon der Umstand, daß Eberhard die Würde eines Dompropstes bekleidete, zeugt für seine adelige Geburt; noch mehr aber ist für seine edle Herkunft der Titel illustris beweisend, den ihm der Kaiser in seinen Urkunden beilegte. Dieser Titel „Erlaucht" kam nämlich bis zum 14. Jahrhundert nur Fürsten und Herzogen zu. Über die Familie, der er angehörte, schweigen die Quellen; wahrscheinlich stammt er von den Nellenburgern ab, bei denen der Name Eberhard öfters vorkommt und welche später im Besitze der Vogtei über das neue Gotteshaus sind.

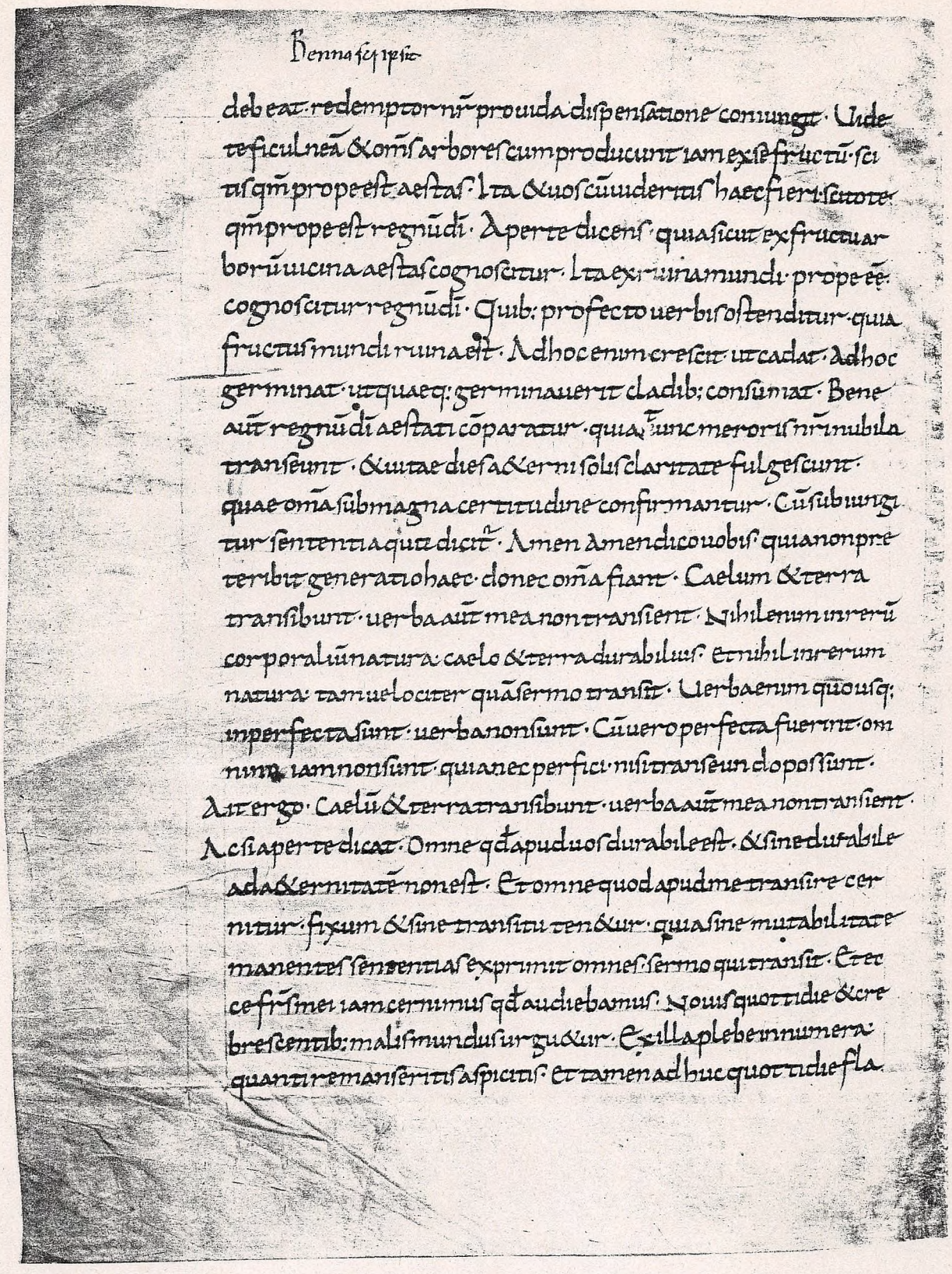
Demselben Geschlechte hat auch mit höchster Wahrscheinlichkeit die Herzogin von Schwaben, Reginlinde, angehört [3]), die schon frühe an Herzog Burkhard von Schwaben

[1]) Der Tag in MG. Necr. I, 360. 362. Das Jahr nebst dem Tag im Liber Heremi, Geschichtsfreund I, 102.

[2]) Chronik Hermanns des Lahmen, MG. SS. V, 70. 113. 115. Annalen von Einsiedeln, MG. SS. III, 138. 141. 142. 145. Bonstetten, Seite 190.

[3]) P. Tr. Neugart OSB., Episcop. Const. I, 186. Ch. Fr. Stälin, Wirtembergische Geschichte I, 553. G. von Wyß, Geschichte der Abtei Zürich, Anmerkung 71. 82.

O. Ringholz, Gesch. des fürstl. Ben. Stiftes U. L. F. von Einsiedeln 1 (1904)
Einsiedeln 158

EINSIEDELN Stiftsbibliothek, MS. 158, p. 106. S. X

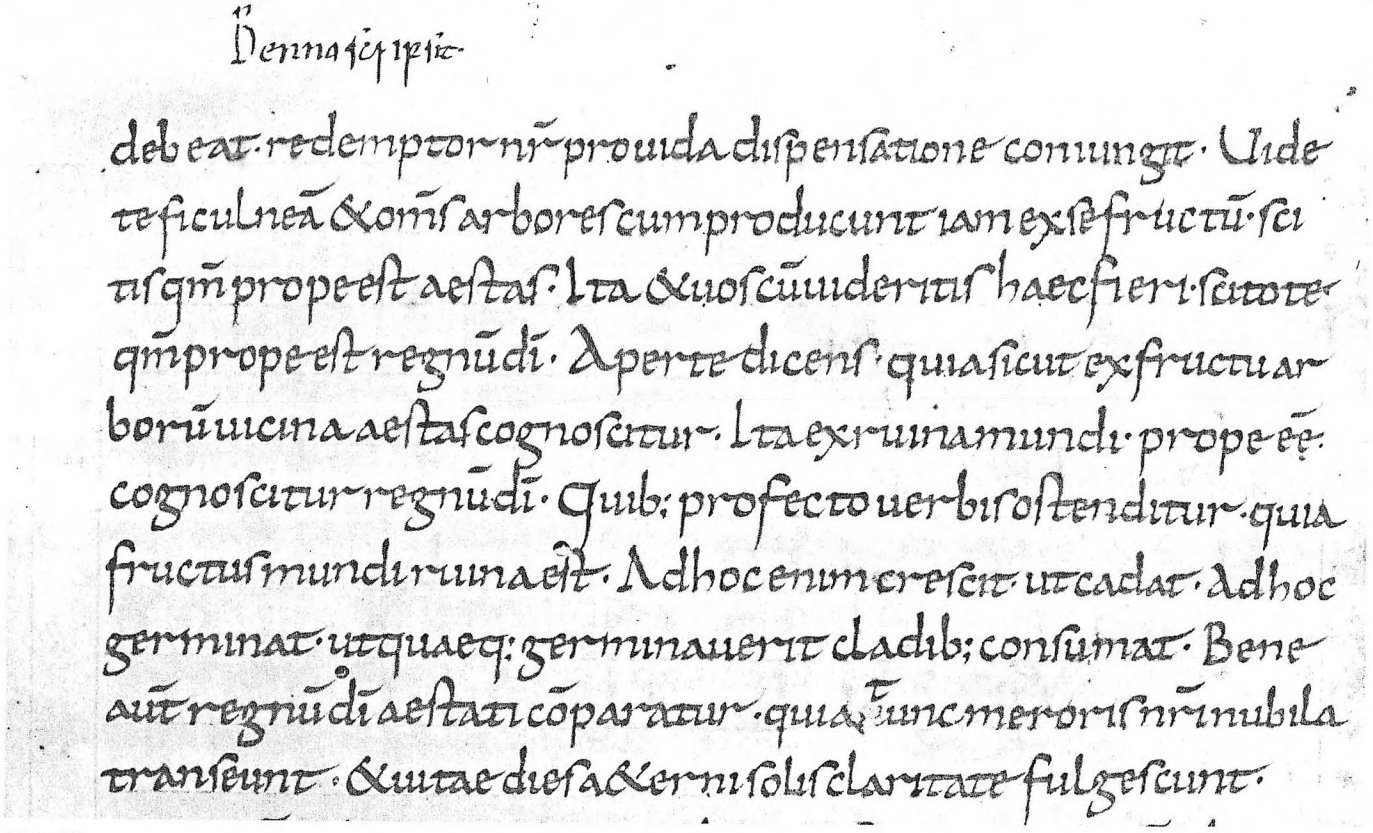

Abb. 683
Nr. 549: Einsiedeln, Stiftsbibl. 158/373, p. 106
Benno, [10. Jh.]

doemone plenus dño fuisse oblatus. quē purgare apo stoli nequiuerant. interrogantes. audiunt ustuismodi ge nus nō eici nisi orationib⁹ atq⁹ ieuniis. Videre quanta virtus sit ieuniorū. vt id ualeant ieunia facere. qđ apti nequiuerē. Dimitto vestra. se ipsū vnusquisq⁹ cōsi deret. quanta orandi sit differentia. inter vacuū ven trē & refectū. in rubentē faciē. & ora pallentia. in salua virginē. & labia crapula dissoluta. Inter opps su epulis sensū. & in ędia & tenuitate vigilantē. Non dico ebdomadas. nō dico duplicata & multiplicata ieu nia. sed saltē singulos dies. absq⁹ ciborū luxuria trans igamus. Cessent lauacra. vina & carnes. Nō qđ creaturā dī uidicē esse damnandā. sed qui toto anno nobis uxims. saltē paucis dieb⁹ dño viuere debeamus. Cui sit gta in scta sctorū amē.

ODIE POPVLVS ISRAHEL ET VERE HOMO

videns dm. Hoc quippe interpretat⁹ israhel. é gredi iubet⁹ ex aegypto. hodie agnus qui tollit peccata mundi. p omnia salute iugulat⁹. Hodie sangui ne illius postes domorū. id frons nra depingit⁹. hodie occidunt⁹ egyptii. & de seruitute pharaonis dī populus li berat⁹. Hodie pereunt⁹ primitiua egyptiu . et israhe litarū. non solū liberi. sed etiā & rationabilia iumenta seruant⁹. Homines quippe & iumenta saluos facit dns. reparem⁹ frs carissimi ad immolationē agni. & appre

Einsiedeln 158 (373) p.9

4, b

IN NOMINE SCE

ET INDIVIDUE TRINITAT

In Hoc Codice continentur Homelie s

Gregorii Papae urbis Rome nu

mero xl.

Einsiedeln StiftsB. 159(313) p. 4b

modū uō adorari refugiunt. ℣ nisi quod naturā nrām quā prius
desp exerant. postquā hanc sup se assūptam cōspiciunt. sub strātā
sibi uidere ꝓmescunt. nec iam subse uelut infirmā contēpnere
audisunt. quā sup se uidelicet incēlis rege uenerantur. Nec
habere dedignant hominē socium. qui sup se ad orant hominē
dm̄. Curemus ergo frēs kmi. nequa nos inmundicia polluat. qui
in ęternā pśencia dī ciues & angelis ęquales sum̄. Iudicemus
moribꝫ dignitatē nrām. Nulla nos luxuria inquinet. nulla tur
pis cogitatio acúset. nmalicia mentē mordeat. nmundię rubigo
cōsumat. n ęlatio inflet. n ambicio terrenę oblectationis dilani
et. n ira inflammet. Dū enī uocati sumus homines. defende
ergo tibi homo ētra uicia honorē dī. quia ꝓpter te factus est
deus homo. Lect sci euangt. sēd matheum.

℣ uiiii Illotemp. dixit ihs dis suis parabolā hanc. Homo quidā quidā
peregre pficiscens uocauit seruos suos. & tradidit illis bona sua.
& undecim quinq, talenta. alui aut duo. alu uero unum. & ret.

Omelia beati gregorii papae. de eade lectione.

Lectio sci euangelii frēs kmi. sollicite consiclerare nos ammonet.
ne nos qui plus ceteris in hoc mundo accepisse aliquid cernimur.
ab auctore mundi grauius iudicemur. Cū enī augentur
dona. rationes & cia crescunt donorū. Tanto ergo ee humilior. atq,
adseruiendū promptior quisq, debet exmunere. quanto se ob
ligatiorē ee conspicit inreddenda ratione. Ecce homo qui p
egre pficiscitur seruos suos uocat. eisq, adnegocium talenta partit.
Post multū uero tēporis posituris rationē reuertitur. bene ope
rantes ꝓ adportato lucro remunerat. seruū uero abono opere torpentē damnat. Quis
taq, iste homo ē qui peregre pficiscitur. nisi redemptor nr.
qui in ea carne quā adsumpserat abiit incelū. ℣ carnis enī locus
ꝓprius terra ē. Que quasi adperegrina dicit. dum ꝓ redēptorē

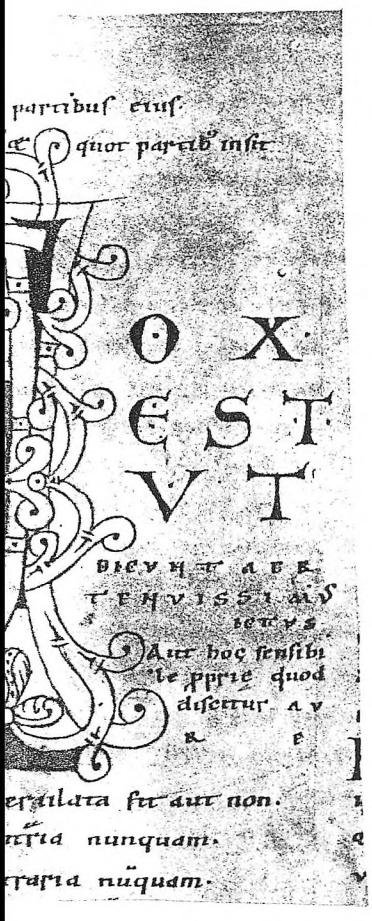
Einsiedeln Stiftsb. 159 (313) p. 30

choros angelorū · Discite ngīē frēs temporalia cuncta despicere · discite bonā
transeuntem contempnere · eternā gloriā amare · Honorate quos peccatores
cernitis · & quos foris conspicitis dispectos seculi · intus erbitramini amicos dei ·
Cum his participamini qđ habetis · ut hoc quando q; dignetur uobis cum par-
ticipari qđ habent · Pensate qđ ore magistri gentiū dicatur · In hoc tempore
ūra habundancia illorū inopiam suppleat · ut & illorū habundancia ūre in
opiē sit supplementū · Pensate qđ ipsa ꝑuertas dicit · Quam diu fecistis uni
de his fratribus meis minimis mihi fecistis · Ad tribuendū ergo pigri ut estis ·
quando hoc quod iacenti intra porrigitis · sedenti incelo datis · Sedhec omnīs
ds quę ꝑme inūris auribus loquitur · ꝑse inūris mentib; loquatur · Qui
unus & regnat cumpatre · inunitate spūs scī ds · ꝑomnia secula seculo · amen ·

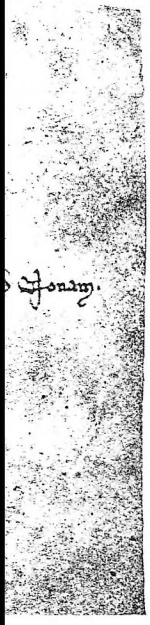
Benedictio cereo · et alt

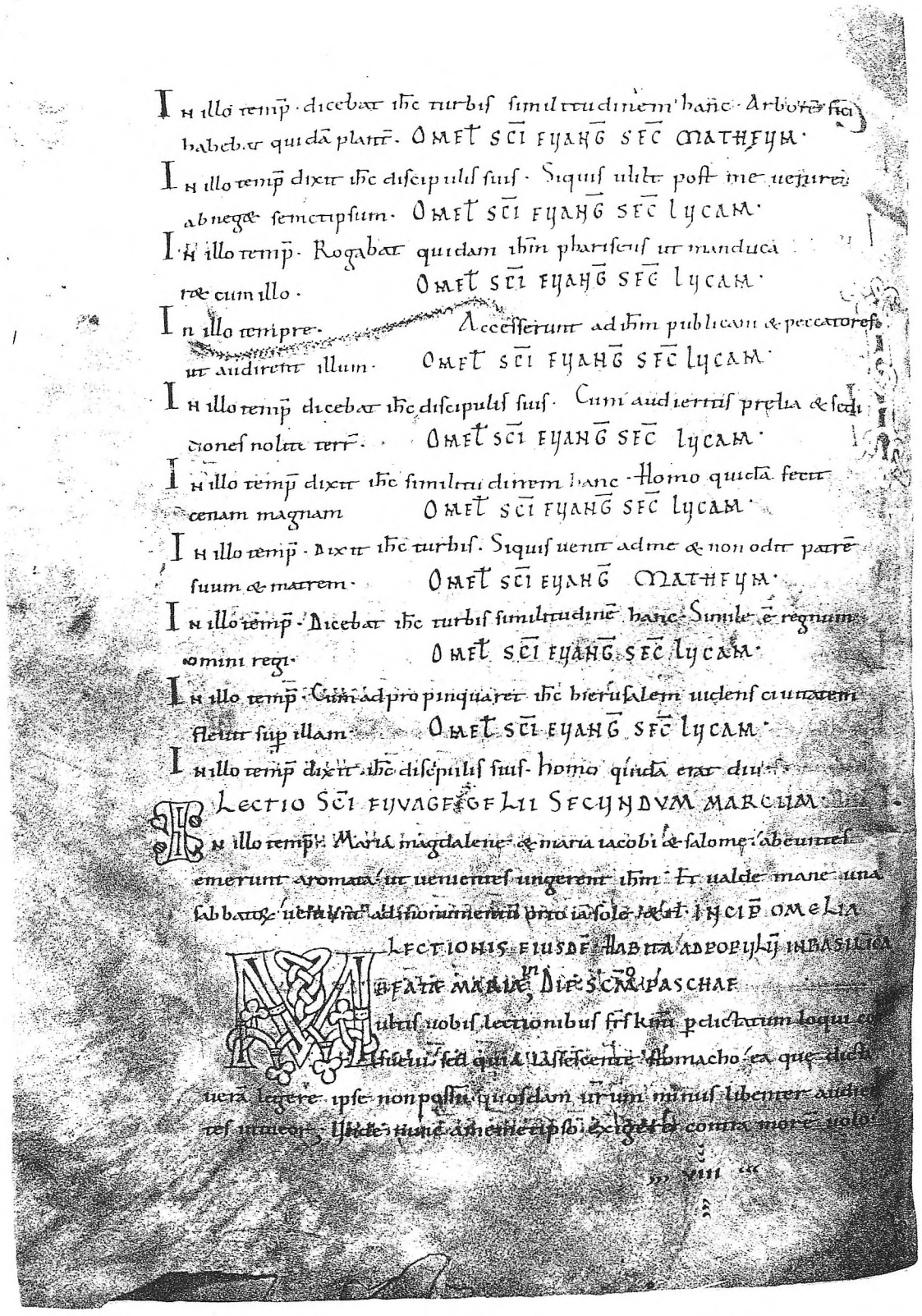
Dne deus omnipotens · creator cęli & terre · rex
regū · & dns · dominantiū · exaudi nos · famulos
tuos clamantes & orantes ad te · Precam te dne sce
pat omnipotens ętne ds · qui oma exnihilo creasti ·
& ipsu tuo ꝑ opera apum hunc liqrem ad ꝑfectio
nem cerei uenire fecisti · & q hodierna die ꝑcepto
ne iusti symeonis implesti · te humilit deprecam · ad
istor hominū medelā · siue in trib · siue in aquis ·
ꝑ inuocationem tui scissimi nominis · uirtute ꝑ sanctū facias
ac ꝑ intercessionem sce marie genitricis tuę cui ho
die festa deuote ꝑcolim · & ꝑ preces omnium scorum tuorum
easdem benedicere · & sanctificare digneris · ut hęc plpr
tua illas honorifice inmanib; portans · cantando ·
teq; laudando · ate ipso exaudiat decelo sce tue
& desede maiestatis tue · ppiciusq; sis omnib; cla
mantib; ad te · qs redemisti ꝑcioso sanguine filii tui
Omps sempiterne ds · q hodierna die unigenitus tuus ulnis

Einsiedeln Stiftsb. 159 (313) p. 252

MS. 300, p. 95. S. XII

EINSIEDELN Stiftsbibliothek, MS. 159, p. 108. S. XII

SMAH 5, Taf. XXXVIII

tempsit. Dequb adhuc aptē qđ sequit intellegi ualet. Circūdabunt
te et co angustabunt te undiq. Maligni quippe spūs undiq animā
angustant. quando ei n solū operis uerū etiā locutionis. atq insup
cogitaciones iniquitatis replicant. Vt quę prius sē p multa dilatauit in
scelere. ad extremū de omnib; angustetur in retribucione. Sequit. Et
ad terrā ēsternent te. et filios tuos qui inte ſ. Tunc anima p cognitionē
reatus sui ad terrā ēstermit. cū caro qua uita sua credidit redire ad pul
uerē ur quetur; Tunc in morte filii illi cadunt. cū cogitaciones inlicitę
quę modo ex illa pdeunt. in extrema uitę ultione dissipantur. In illa
die peribunt omnes cogitaciones eorum; Quę scilicet durę cogitaciones
intellegi etiā p lapidum significationē ualent. Ham sequit. Et non re.
linquent inte lapidē sup lapidē. Puersa et enim mens cū puersę ad
huc cogitacioni adhuc puersionē adicit. qđ aliud quā lapidē sup lapi
dem ponit. Sed indestructa ciuitate sup lapidē lapis n relinquit. quia
cū adultionē suā omnis anima ducit. omnis ab illa cogitationū suarum
constructio dissipat. Quę: cur hoc patiat adiungitur. Eo qđ n cognouę
ris tempus uisitacionis tuę. Praua quāq animā omps dns modis multis ui
sitare consueuit. Ha assidue hanc uisitat precepto. aliquando aūi fla
gello. aliquando uō miraculo. ut et uetera quę nesciebat audiat.
et tam adhuc supbiens atq contemnens aut dolore con puncta
redeat. aut beneficius de icta malū qđ fecit erubescat. Sed quia
uisitacionis suę tempus minime cognouit. illis in extremo
uitę inimicis tradit. Cū quib; in aeterno iudicio damnationis
p petuę societate con ligatur. Sic scriptū ē. Cū uadis cū ad
uersario tuo ad principē inuia. da operā liberari. Ihs uitat

Filii syon currite adsunt enim celebria matris uestrę sollemnia mbilem parcit dō nostro
unanimes. qui sibi eam gratuitam elegit clemencia.

Einsiedeln 160 (397) p.278

gratia plena dominus tecum benedicta tu in mulieribus

qui in hoc mundo diuites aute credit aute testis conferte si potestis
falsas diuitias uras. ueris diuicis romule, Vos in huius mundi uana
oia amissura possi tu in possidetis. illa nil quesiuit immune, & oia
inuenit impuentione; Vos lecta uita ducitis tristem mortem timetis.
illa tristem uita pauit. electa mortem inuenit; Vos ad tempus que
ritis obsequia hominu: illa despecta ab hominib; inuenit socia
choros angelorum; Discite igitur fres temporalia cuncta despicere
discite honore transeunte contemnere & eterna amare. ho
norate quos pauperes cernitis: et quos foris conspicitis despectos
sectamini. intus arbitramini amicos di; Cu his participamini qui
habetis. utquando quedigne uobiscu participari quod habent.
Pensate quod ore magistri gentiu dicit; In hoc tempore uestra habun
dantia illoz inopia supplet. ut et illoz habundantia ure inopie
sit supplementu; Pensate fratres: quod pia prevenit dicit
Quandiu fecistis uni de his fratribus meis minoribus, mihi fecistis;
Adtendendo ergo pigri esse quando hoc quod diximus
in terra portigitur sedem in celo datis; Sed hec omnia que
pme in uris auribus, loquitur. pse in uris mentibus, loquitur.
quatenus et regnet cu deo patre in unitate spus scī ds. per oia sec
la seculoz Amen

... Dulce lignum dulces clavi dulcia ferens pondera que sola fuisti
digna fuisse tu regem celorum & dominum. ALLELUIA

Posuisti domine sup capud eius coronam de lapide
mundus pre cioso

Iustum deduxit dominus per uias rectas & ostendit illi

Iste liber uitio seruiens animi depravatus est nec corrigi aliquatenus
dns regnum dei

Maria gratia plena dominus tecum benedicta tu in mulieribus

Einsiedeln 160 (397) p. 298

Abb. 92

aũ mea ñ transient; Nil enĩ in rerũ corporalĩ natura
ꝯelo & terra durabilĩ⁹. & nil in rerũ natura tã uelocĩ
quã sermo transit. uerba enĩ quo usq; inpfecta sunt.
uerba ñ sunt; Cũ uero pfecta fuerĩt. omnino ñ s. quia
neq; pficiũt nisi transeundo possunt; Ait ergo. Cęlũ &
terra transibunt. uerba aũ mea ñ transient; Actiap
te dicat. omne qđ apud uos durabile ẽ. sine mutati
one durabile adæternitatẽ ñ est. & oñe qđ apud me tran
sire cernit. fixũ & sine transitu tenetur. quia sine mu
tabilitate manentis sempiternitas exprimit. his sermo
q̃ transit; Ecce fili mei iam cernimus qđ audiebamus. no
uis cotidie & crebrescentib; malis mundus urgetur; Exilla
plebe innumerabili. quanti remanserunt aspicimus. & ta
men adhuc cotidie flagella urguent. repentini casus
obprimunt. noue nos & inpunitę clades ad stagnum; Sicut
enĩ in iuuentute uiget corpus fortę & i colomę pectus.
torosa ceruix plena i brachia. in annis aũ senilib; ita ma
ra curuantur. ceruix exsiccata deponitur. frequentib;
suspirijs pectus urguet. uires deficiũt. loquentis uerba
anhelitus interscidit. nã & si languor desit pleruq; senib;
ipsa tua salus ægritudo est; Ira mundus in annis priori
bus uelut in iuuentute uigebat. ad ꝓpagandã humani
generis plẽ robustus fuit. salute corporũ uiridis. opu
lentia rerũ pinguis. at nunc ipsa sua senectute depri
mit. & quasi ad ultimã mortẽ molestijs crescentib; ur
guet; Nolite ergo fili mei diligere. quę uidetis diu sta
re ñ posse; Precepta apostolica animũ ponite. quib;
nos admonet dicens; Nolite diligere mundũ. neq; ea
quę in mundo sunt. quia siquis diligit mundũ. ñ est carnis

Einsiedeln StiftsB. 161 p. 5

Ф. п. 5

Абб. 112 б

enī tot arrmis ꝑcussionib; agta sua cerdī quasi iā no
bis ad ꝑximare regnū aliud qđ sequit ostendit; Ipsis
iā & aquib; amatur amarus est. Ipse ad ruine predicant
qđ amandus nō est; Si enī rui nā sui domus quassata mina
ret. quisquis nulla habitaret. fugeret. & qui iamdē dile
xerat recedere quā tocius academie festinaret. Si igitur
mundus cadit & nos eū amando amplectim. obprimi uo
lum' potius quā habitare. quia nulla nos ratio a uno illi
us separat. quos ei passionib; amor ligat; facile ergo est
nunc iā cūdistructa omnia cernim' animū nrm abeī
dilectione disiungere. Sed hoc illo tempore difficilli
mū fuit. quo tunc ꝑdicare regnū celorū inuisibile mit
tebant. Cūlonge lateq; omīs cernerent florere regna
terrarū; Vnde & adiuncte sunt ꝑdicatoribs; sēis miracula
ut fidem uerbis dare tur ostensa. & noua facerent qui
noua ꝑdicarent. sic inhac eadem lectione subiungitur;
Infirmos curate. mortuos suscitate. leptos mundate de
monia eicite; Florente mundo crescente humano ge
ner'. dū in hac uita subsistente carne. exsuperante re
rū opulentia. quis eū audiret uitā ee aliā crederet. quis
inuisibilia uisibilib; ꝑferret. Sed ad salutē redeuntib;
infirmis. ad uitā surgentib; mortuis. carnis munditiā re
cipientib; leptis. ereptis aure in mundę spirituū demoni
acis. tot uisibilib; miraculis ex actis. quis nī crederet qđ
de inuisibilib; audiret. Ad hoc quippe uisibilia miracu
la coruscant. ut corda audientiū ad fidē inuisibiliū ꝑ
trahant. ut ꝑ hoc qđ mirū foris agit. hoc qđ intus est
longe mirabilius ee sentiat; Vnde nunc quoque cū fi
delīū numerositas excreuit. in tra scām ecclesiā mul

Einsiedeln StiftsB. 161

dñm baptizãdo prae uenier̃et; Et qui p̃dicando factus ẽ p̃cursor xp̃i.
baptizando etiã p̃cursor ei fieret mutatione sacramẽti. Qui inter
hęc mysterii nr̃i redẽptoris adnuntiat: hunc in medio homi
nii & ineffabiliter adesse & nescire. quia in carne dñs uenient & uisibilis
existit corpore & in uisibili magestate; De q̃ etiã subdit; Qui post me
uenit. ante me factus ẽ; Sic nãq; dicit. ante me fact est; Ac si ap
te dicat. ante me positus; Post me ergo uenit. qui post̃ modũ natus;
Ante me aũ factus ẽ. quia mihi p̃latus; Sed hęc paulo superius dicens.
etiã p̃lationi eius causas aperuit cũ subiunxit. quia prior me erat;
Ac si apte dicat; Inde me etiã post̃ natꝰ superat. quo eũ natiuitatis su
ę tẽpora non angustant. Hã qui p matrẽ intẽpore nascitur. sine
tẽpore ex patre generatur. Cui quanta reuerentia humilitatẽ de
beat. subdendo manifestat. cuius non sũ dignus soluere corrigiã
calciamenti. Mos apud ueteres fuit ut si quis eã quę sibi cõpeteret
accipere uxorẽ nollet. illa ei calciamẽtũ solueret. qui ad
hanc sponsus iure. p̃pinquitatis uenuret. Quid igit̃ inter homines
xp̃s. nisi sęc̃ ęcclesię sponsus apparuit. De quo & isdẽ iohannes dicit
qui habet sponsã sponsus est; Sed q̃a iohannẽ homines xp̃m ẽe
putauer̃. q̃d isdẽ iohannes negat. recte se indignũ ẽe absoluen
dã corrigiã ei calciamẽti denuntiat; Ac si apte dicat; Ego redẽptoris
uestigia denudare ñ ualeo. quia sponsi nom̃ mihi p̃ merito ñ usurpo;
Q̃d tam̃ intellegi & aliter potest; Quis enim neciat q̃d calciamẽta ex mor
tuis animalib; fiant. In carnat̃ uero dominus uenient quasi calceat̃
apparuit. qui in diuinitate sua mortem̃a nrę corruptionis abstulit;
Unde etiã p̃pheta dicit; Indumeã extendã calciamẽtũ meũ. p̃ mundũ.
eã quippe gentilitas. p̃ calciamentũ uero assũpta mortalitas designatur;
Indumeã ergo diuis calciamẽtis suis se extendere asserit. quia dii pagã
gentib; innotuit. quasi calciata ad nos diuinitas uenit; Sed huius incar
nationis mysterium. humanus oculus penetrare ñ sufficit. In uestigari eũ

Einsiedeln StiftsB. 161 p. 32

de firma petra · neq; eñ quicquã tale iuxta hystoriã legit. si tota
testamenti ueteris series recensear. nusquã de petra mel · nusquã oleum
ille populus fuerit · sed quia iuxta pauli uocẽ · petra erat xp̃s. Mel
de petra fuerẽ · qui eiusdẽ redemptoris nr̃i facta et miracula uider̃;
O leũ uero de firma petra fuerẽ · quia effusione sci sp̃s p̃ resurrectionẽ
ei ungui meruerunt · Quasi ergo infirma petra mel dedit · quando
adhuc mortalis dns · miraculorũ suorũ dulcedinẽ discipulis ostendit · Sed firma
petra oleũ fudit · qa p̃ resurrectionẽ suã facta impassibilis · p̃ afflationẽ sp̃s · donũ sce
unctionis emanauit · De hoc oleo p̃ pheta dr̃ · Cõputruerit iugũ a facie olei
S ub iugo quippe tenebamur demonie dominationis · sed uncti sum oleo sp̃s sci ·
E t qa nos gra libertatis unxẽ · dominationi demonie iugũ putruit · Paulo at
testante q aut · Vbi sp̃s dñi · ibi libertas · Sciendũ uero est qd hi qui sp̃m
scm̃ prius habuer̃ ut et ipsi innocentes uiuerent · & in p̃dicatione quibdã
p̃desserent; id circo hunc p̃ resurrectionẽ dñi patentẽ acceper̃ · ut p̃desse
nõ paucis sed pluribus possent · Vnde & in hac ipsa datione sp̃s dr̃ · quorũ
remiseritis peccata remittunt eis · & quoꝝ retinueritis retenta s; Libet
intueri illi discipuli ad tanta humilitatis opera uocati · ad quantũ culmẽ
glorie p̃duci · Ecce nõ solũ de semetipsis securi fuerunt · sed etiã aliene obli
gationis potestatẽ relaxationis acceperunt · potestatẽ supni iudicis sortiunt ·
ut uice dei qbdã peccata retineant · quibusdã relaxent · sic sic eos a dõ dece
bat erigi · qui tantũ p̃ dõ esse nesciebant humiliari · E contra q districtum
dei iudicii metuunt · animarũ iudices fiunt · et alios damnant uel li
berant · q semetipsos damnari metuebant · horũ p̃fecto nunc in ecclã
epi locũ tenent · soluendi ac ligandi auctoritatẽ susceptum · q gra
dũ regiminis sortiunt · Grandis honor · s graue pondus illuse bono
ris · Durũ quippe e · ut q nescit tenere moderamina uite sue · iudex
uite fit aliene · Et plerumq; contingit · ut hic iudicii locũ teneat · cui
ad locũ uita minime ẽcordat · Ac sepe agit · ut t damnet immeritos
t alios ipse ligatos absoluat · Sepe in soluendis ac ligandis subditis sue

Einsiedeln StiftsB. 161 p. 161

inuocabunt me & ñ audiã mane ĉ surgent & ñ inuenient
me; Hinc ẽ qđ fatuę uirgines tardę uenientes clamant,
Dñe dñe aperi nobꝭ; Sed uã tunc aditũ querentib, dicit,
Amen dico uob nescio uos; Quid inter frs kmũ nisi relin
quere oĩa debemus cutas mundi post ponere solus desi
deriis aeternus inhiare; Sed hęc pauci data sunt am
monere uos uolo ut relinquatis oĩa sed ñ prę sumo;
Si ergo cuncta mundi relinquere ñ potestis sic tenete quę
huius mundi sunt ut tamen p ea ñ teneamini in mundo;
Ut terrena res possideatur ñ possedeat ut submentis urę
sit dominio qđ habetis ne si mens uã terrenarũ rerum
amore uincit ãreb, suis magis ipsa possideat; Sit ergo
res temporalis in usu aeterna in desiderio, Sit res tem
poralis intinere desideretur inp uentione; Quasi exlate
re respiciatur quic qđ in hoc mundo agitur ante nos
autem tendant mentis oculi dũ tota intentione illa ĉ
spiciem adque puenimus. Extirpemur fundituis uicia non
solum abactu operis sed & iam acogitacione cordis euulsa.
Hon nos uoluptas carnis nisollicitudo curiositatis ñ gestus ambu
onis adominica cęna ppediat; Sed ipsa quoq quę honesta
in mundo agimus quasi exquoda mentis latere tangamus
ut terrena quelibem sic nro corpori seruiam quatenꝰ
cordi minime obsistem. Hon ergo frs audemus uobis dice
re ut oĩa relinquatis sed tam si uultis oĩa etiam retinendo
relinquitis si sic temporalia gerritis ut tam tota mente adęt
na tendatis. Hinc & ẽi paulus apls dic. Tempus breue est.
reliquũ sup ẽ ut qui habent uxores tamquã non haben
tes sint. Et qui flent tamquã non flentes. & qui gaudent
tamquã non gaudentes. & qui emunt tamquã non possiden

Einsiedeln StiftsB. 161

Acc. 1086

b
Alii cõmixtionẽ carnis expti.

iurgia · alii pacifici; Alii admonendi sunt q̃ sacrę legis uerba
n̄ recte intellegunt · alii q̃ recte quidẽ intellegunt · sd̄ hęc humi
lii n̄ loquuntur · Alii q̃ cupdicare digne ualeant · pnumia hu
militate formidant · alii quos apdicatione inpfectio uel ętas
phibet · et tam̄ pcipitatio inpellit · Alii q̃ inhoc qd̄ tẽporalit̄
appetunt pſperant · alii q̃ quidẽ quę mundi sunt c̄cupiſcunt ·
sd̄ tam̄ aduersitatis labore fatigantur · Alii c̄iugis obligati ·
alii a c̄iugu nexib' liberi; alii ignorantes peccata carnis; alii
q̃ peccata deplorant operu · alii q̃ cogitationu · Alii q̃ comiſſa
plangunt · nec tam̄ deſerunt · Alii q̃ deſerunt · nec tam̄ plan
gunt · Alii q̃ illicita quę facium & ia laudant · alii q̃ accuſant
praua · nec tam̄ deſerant · Alii q̃ repentina c̄cupiſcentia ſupe
rant · atq, alii q̃ inculpa excſilio ligantur · Alii q̃ licet minima ·
crebro tam̄ illicita facium · atq, alii q̃ ſe aparuſ cuſtodiunt ·
sd̄ aliquando ingraui demergunt · Alii q̃ bona nec inchoant ·
alii q̃ inchoata minime c̄ſumant · Alii q̃ mala occulte agunt ·
& bona publice · Alii q̃ bona quę facium abſcondunt · & tamen
quib'dā factis publice mala deſe oppinari pmittunt · Sd̄ quid
utilitatis ẽſt qd̄ cuncta hęc collecta numeratione tranſcurrim'.
ſi n̄ ea admonitionis modos p̄ ſingula quanta possum' breuitate
pandamus · Alii igit̄ admonendi sunt uigi · atq, femi
mine · quia illis graua · iſtis uero sunt iniungenda leuiora · ut
illos magna exerceant · iſtas aut leuia demulcendo c̄uertant ·
Alii iuuenes · atq, alii senes · quia illos plerumq, seueritas admoni
tionis adpfectu dirigit · iſtos uero ad meliora opera depcatio
blanda c̄uertit · Scriptu quippe ẽ · Seniorẽ ne increpaueris · sd̄ obſecra ut patrẽ ·
Alii inopes · atq, alii locupletes ·

Einsiedeln StiftsB. 162 (525) p. 63

Abb. 95 b

4. Numero 51. B. V. Einsidl.

Ne ueniat in pertinacia ad magisteriū ludeam.
Ne locū regiminis subeam. qui uiuendo nō ꝓficiunt. quę meditando didicerunt. J formidandā.
e pondere regiminis. & quod aduersa queq; despicienda sunt. ꝓspera uod plerumq; occupatio regiminis. solicitatē dissipat mentis.
e his qui in regimine ꝓdē exemplo uirtutū possunt. sē quiē ꝑuersam sectando refugiunt.
ꝺ hi q; pondus regiminis ꝓhumilitatē fugiant. tunc uere sunt humiles cū diuinis iudiciis nō reluctantur. J. arripiant.
ꝺ nō nūquā ꝑdicationis officium & nō nulli laudabilit coacta ꝓtrahunt. mētū apostolici sermonis.
e his qui p̄esse c̄ capiscunt. & adusum suæ libidinis instruꝺ mens p̄esse uolentiū plerūq; sibi facta bonorū operū ꝓmissionem blanditē.
ualis quisq; adregī uenire debeat.
ualis quisq; adregī uenire nō debeat.
i quis adregī ordinate ꝓuenerit. qualē se in ipso regimine debet exhibere.
t rector cogitatione sit mundus.
t rector semꝑ sit operatione ꝑcipuus.
t rector sit discretus in silentio. utilis in uerbo.
t sit rector singulis compassione ꝓximis ꝑ cuntis contemplatione suspensus.
t sit rector bene agentib; phumilitatē socius. contra delinquentiū uitia ꝓhelū iusticię rectus.

Einsiedeln Cod. 162 p. 2

Cod. 162 (525) p. 2.

Einsiedeln

Einsiedeln Cod. 162, p. 3

t sit rector intnorũ curã in exteriorẽ ocupatione non
minuens exteriorũ ꝙ intnorũ sollicitudinẽ ñ
relinquens. sdquid placere debeat intendat.
c placere rector suo studio hominib; appetat sed tamen
d scire sollicite rector debeat quia plerũq; utilia utilitez
se ee mentiunt.
ue ee debet rectori discretio correptionis & dissimulatio
nis. feruoris. & mansuetudinis.
uantũ rector sacre legis meditationib; ee debeat intentus.
uanta debet ee diuersitas in arte pdicationis.
d alit ãmonendi s iuuenes. atq; alit senes.
d alit ãmonendi s uiri atq; alit femine.
d alit ãmonendi s inopes atq; locupletes.
d alit ãmonendi s leti atq; alit tristes.
d alit ãmonendi s subditi atq; alit plati.
d alit ãmonendi s serui atq; dñi.
d alit ãmonendi s sapientes huius sti atq hebetes.
d ãmonendi s alit inpudentes atq alit uerecundi.
d alit ãmonendi s ptui. alit atq pusillanimes.
d alit ãmonendi s inpatientes atq alit patientes.
d alit ãmonendi s simplices atq alit inpuri.
d alit ãmonendi s incolumes atq alit egre. s inuidi.
d alit ãmonendi s qui flagella metuunt. & ppterea inno
centi uiuunt atq; alit qui sic iniquitate durauer ut neq;
p flagella corrigant; quod alit ãmonendi s benuoli atq
d alit ãmonendi s nimis tacita atq alit multi loquio uacantes.
d alit ãmonendi s pigri atq alit ꝓcipites.

Cod. 162 (528) p. 3

Einsiedeln

d alīt ām̃onendi ſ̃ humiles atq; alīt elati.
d alīt ām̃onendi ſ̃ mansueti atq; alīt iracundi.
d alīt ām̃onēdi ſ̃ gule dediti atq; alīt abſtinentes.
d alīt ām̃onendi ſ̃ qui iā ſua miſericordīt tribuunt atq;
alīt qui adhuc & aliena rapere contendunt.
d alīt ām̃onendi ſ̃ qui nec aliena appetunt nec ſua largi
untur alīt atq; qui & ea que habent tribuunt & tam̃ aliena
rapere n̄ deſiſtunt.
d alīt ām̃onendi ſ̃ diſcordes atq; alīt pacati.
d alīt amonendi ſ̃ ſeminantes iuria atq; alīt pacifici.
d alīt ām̃onendi ſ̃ qui ſacre legis uerba recte n̄ intellegunt
alīt atq; qui recte quidē intellegunt ſed hec humilīt n̄ loquunt.
d alīt ām̃onendi ſ̃ qui eū p̄dicare dīne ualeant p̄nimia hu
manitate formidant atq; alīt. quos ap̄dicatione impfectio
uel etas phibet. & tam̃ p̄cipitatione impellit. ℭ Sogitationū.
d alīt ām̃onendi ſ̃ qui in hoc qd tēpolalīt appetunt pſperum.
atq; alīt qui ea quidē que mundi ſ̃ cōcupiſcunt, ſed tam̃ aduer
ſitatis labore fatigant.
Inertibus.
d alīt amonendi ſ̃ cōiugis obligati atq; alīt aconiugis liberi
d alīt ām̃onendi ſ̃ peccatorū cām̃ iſ cōſenatq; alīt ignari.
d alīt ām̃onendi ſ̃ qui peccata depl̄ant operū atq; alīt qui
d alīt ām̃onendi ſ̃ quia miſſa plangunt nec tam̃ deſerunt atq;
alīt qui tam̃ plangunt nec deſerunt. alīt qui in culpa erēſilio.
d alīt ām̃onendi ſ̃ qui inlicita que faciunt & iā laudant atq;
alīt qui accuſant p̄ua nec tam̃ deuitant.
d alīt ām̃onendi ſ̃ qui repentina cōcupiſcentia ſuperant atq;
d alīt ām̃onendi ſ̃ qui lic & minima crebro tam̃ inlicita faci

Einsiedeln Cod. 162 p. 4

Cod. 162 (528) fol. 4

Einsiedeln

terra. Qui audire contẽpsit. et noluit declinare. Percussit
ergo eũ abner auersa hasta in inguine. & transfodit eũ. & mor
tuus ẽ. Cuius eũ asahel typũ tenuit. nisi eos. quos uehemen
ter arripiens furor imprecepſ. ducit. qui eodem furoris
impetu. tanto cautę declinandi sunt. quanto & insane rapiunt.
Unde et abner qui sermone nro patris lucerna dicit fugit.
quia docta lingua quę supernũ dñi lumen indicat. cũ p ab
rupta furoris mentẽ causpiã ferri conspicit. cũq. contra
irascentẽ dissimulat uerborũ iacula reddere. quasi per
sequentẽ non auet ferire. Sed cũ iracundi nulla consi de
ratione se mitigant. et quasi asahel persequi & insanire non
cessant. Necesse est ut hi qui furentes reprimere conant
nequaquã se in furore erigant. sed quicquid est tranquil
litatis ostendant. quędã uero subtiliter pferant. in quibus
ex obliquo furentis animũ pungant. Unde & abner cũ con
persequentẽ subsistit. non eũ recta sed auersa hasta transfo
dit. Ex mucrone quippe percutere est. impetu aperte
increpationis obuiare. Auersa uero asta psequentẽ ferire
re est. furentẽ tranquille exanimbasdã tangere. & quasi
parcendo superare. Asahel autẽ primus occubuit. quoniã
cõmote mentes dũ et patri sibi semiunt. et tamen respo
sionũ ratione inuitimis subtranquillitate tanguntur. abeo quo
se erexerant. stati cadunt. Qui ergo a furoris sui impetu
sublimitatis pcussione resiliunt. quasi sine ferro moriuntur
xlj Auter admonendi sunt humiles. atq. aliter elati. Sui
insinuandũ est. qũa sit uera excellentia. qũa sperando
tenent. istis uero intimandũ est. qũa sit nulla tẽporalis

Einsiedeln Cod. 162, p. 98

Cod. 162 (524) p. 98

p. 98

Einsiedeln

Abb. 94a

gloria · quā &amplectentes nō tenent · Audiant humiles, quā sint
ęterna quę appetant · quā transitoria quę contempnunt · Audiant
elati · quā sint transitoria quę ambiunt · quā ęterna quę pdunt · Au
diant humiles exmagistro uocē ueritatis · Omnis qui se humiliat. ex
altabitur · Audiant elati · omnis qui se exaltat humiliabitur · Audiant
humiles · gtam precedit humilitas · Audiant elati · ante ruinā
exaltat spūs · Audiant humiles · ad quē respiciā · nisi ad humilē &
quietū · & trementē sermones meos · Audiant elati · quid
superbit terra & cinis · Audiant humiles · dūs humilia respicit ·
Audiant elati · & alta alongē cognoscit · Audiant humiles ·
qm filius hominis ministrari non venit sed ministrare · Audi
ant elati · quia unde omis peccati superbia · Audiant humiles ·
quomā redēptor nr humiliauit semetipsū · factus oboediens
patri usq; ad mortē · Audiant elati · quod de eorū capite scrip
tū est · Ipse ē rex super universos filios superbię · Occasio igit
perditionis nrę · facta est diaboli superbia · & argumentū redempti
onis nrę · inuenta ē humilitas dī · Hostis enī nr inter omnia con
ditus · uideri sup omnia uoluit elatus · Redemptor autē nr mag
nus manens sup omā · fieri inter omnia dignatus ē parvus · Dicatur
ergo humilib; · quia dū se deiciunt · addī similitudinē ascendunt ·
Dicatur elatis · quō dum se erigunt · apostatę angeli imitationem
cadunt · Quid itaq; derectius elationē · quę dum supra se tenditur ·
abaltitudine uerę celsitudinis elongatur · Et quid itaq; humilitate
sublimius · quę dum se ima deprimit · auctori suo manenti sup sūma se
comungit · Est autē aliud qđ timeri debeat caute pensari · quomā
sepe quidā humilitatis decipiuntur specie · quidā vero elati
onis suę ignorantia falluntur · Nam plerūq; nonnulli qui sibi

Einsiedeln Cod. 162.

Cod. 162 (528) p. 99

Einsiedeln

humiles uidentur. Is qui hominibus deferri non debet conuentus est timor. Plerūq. vero elatos comitari solet libere vocis assertio; & ut cū quedā increpanda vitia. illi reticent ex timore. et tamen tacere se existimant ex humilitate. Isti locuntur per impatientiā elationis. & tamen loqui se credunt p libertatē rectitudinis. Istos ut peruersa non increpent. sub specie humilitatis p̄mit culpa formidinis. Istos ad increpanda que non debent. aut magis increpanda qūa debeant. sub imagine libertatis effrenatio impellit timoris. Unde & elati admonendi sunt. ne plus qūa decet sint liberi. Et humiles admonendi s. ne plus qūa expedit sint subiecti. ne aut illi defensionē iustitie uertant in excercitationē superbie. aut isti cū studeant plus qūa necesse est hominibus subici. compellant & iā eorū vitia uenerari. Considerandū uero est. qđ plerūq. elatos utilius corripimus. si eorū correptionibus quedā laudā fomenta misceamus. Inferenda sunt nāq. illis aut alia bona que in ipsis sunt. aut dicendū certe que poterant esse si non sunt. et tunc demū recta sunt mala que nobis displicent. cū prius ad audiendā placabilē eorū mentē fecerint p̄missa bona que placent. Ita et equos indomitos blanda prius manu tangimus. ut eos nobis plenius postmodū & iā p flagella subigamus. Et amaro pigmento poculo melli dulcedo adiungitur. ne ea que saluti p̄fatura est. in ipso gustu aspera amaritudo sentiatur. Dum vero gustus p dulcedinē fallitur. humor mortiferus p amaritudinē vacuat. Ipsa uero inelatis inuectionis exordia permixta sunt laude tēperanda. vt dū amittunt fauores quos diligunt. & iā correptiones recipiant quas oderunt. Plerūq. autē persuadere

Einsiedeln. Cod. 162.

Cod. 162 (525) p. 100

Einsiedeln

ē. Melius erat eis nō cognoscere uiā iustitię. quā post agni
tionē retrorsū cuerti. Audiam qđ scriptū ē. Utinā fri
giduś eęś aut caliduś. Sed quia tepiduś es. & nec frigiduś nec
caliduś. incipiā te euomere exore meo. Caliduś quippe
ē. qui bona studia ꝙ arripit. ꝙ cōsūmat. Frigiduś uero ē
qui cōsummanda nec inchoat. ꝙ sic̄ a frigore ꝓtempore ad ca transit
lorē. ita a calore ꝓtempore rediit ad frigus. Qui ergo
amisso mō fidelitatis frigore: sed nequaquā tempore superato
excrescēte non feruescat. ꝓculdubio calore desperato. dū noxie
intempore demoratur. agit ut frigescat. Sed sic̄ ante tempore fri
gus subspē. ita post frigus tempus indesperatione. Qui enī
adhuc impeccatis ē. et confessionis fiduciā nō amittit. frigiduś ē.
Qui uero post cuersionē tepuit. ꝙ spē quę ei potuit de
peccatore subtraxit. tepiduś ē. Aut caliduś ergo quisq;
aut frigiduś quęrit. ne tepiduś euomat. ut indelicet aut
nec dū cuersus. adhuc de se cuersionis spē pbeat. aut ē
uersus inuirtutib; ardescat. ne euomat tepiduś. qui a calo
re quę ꝓposuit. torpore adnoxiū frigus redit. Xxiiii.
Ut admonendi sūt qui mala occulte agunt. ꝙ bona publice. atq;
alii qui bona quę faciunt abscondunt. ꝙ tam quib; dā
factis publice mala dese opinari ꝓmittunt. Admonendi sūt
qui mala occulte agunt. ꝙ bona publice. ut pensent humana
iudicia quanta uelocitate euolant. diuina aū quanta immo
bilitate ꝓduram. Admonendi sūt ut infine rerū mentis oculos figant.
qua ꝙ humanę laudis attestatio ꝓterit. ꝙ supna sententia
quę ꝙ abscondita penetrat. ad retributionē ꝓpetuā cualesc
et. Huius occulta mala sua dum iudicia recta aut sua

Einsiedeln Stiftsb. 162 (525) p. 155

exparua aliqua parte

robustus solidet. Qua & pleruq; omps ds ideirco rectorū
mentes quāuis ex magna parte pfecte. impfectis tamē detrimēt.
ut eā mutas uirtutib; rutilant: impfectionis pudio tabescant.
Et neq; quā fe de magnis erigant eā adhuc contra mun
da uanitates laborant. Sd quia extrema non ualent un
cepe de perpaucis actib; nō audeant supbire. Ecce bone uir
reuēsion; necessitate cōpulsus dū monstrare qualis ē
debeat pastor. maigiland pulchrū depinxi hominē pastor
foedaj. atq; ad pfectionis itus dirigo. qui adhuc indelicto
pē fluctib; uersor. Sd inhianti quesso ut te naufragio. opem
omps tuę me tabula sustineat ut qua pondus ppriū deprimit
tua me meritis manus leuet. [illegible]

Einsiedeln. Cod. 162. p. 170

Cod. 162 (525) p. 17a

Einsiedeln

Vñ suo ꝫ patri ve

Pro[illegible] penn

Einsiedeln Cod. 162. p. 171

ine

Probano

Probano penne ecrucuffi

Einsiedeln Cod. 162, p. 172.

Cod. 162 (525) p. 172

E inviadales

Folio Numero 84. B. V. Einsidlensis.

INCIPIUNT LIBRI SCI AMBROSII MEDIOLANENSIS EPI DE PRIMO PATRIARCHIS. DE ABRAHA OZ; ABRAHAM LIBRI HUIUS TITULUS E.

Accessus

quo ordine huius patriarche gesta considerare animu subiit. De quo nobis moralis primo erit tractatus & simplex: nam & si alibi disputatione quida & forma uirtutis & species quedam exprimat. tam forensia quoq; actui ei uestigia spectare uirtutis perfectus e. Et enim si ea que natura adunctu generauit hominu non unus sed gemine; aut etia uberioris gre sunt quanto magis ea quib epulant animu non angustis: abundantioris usus & multiplicis cibi ee estimari cuenit. In medio ere anne aut ociosu negociu. Et enim cu dns ds nr hunc locupletu benedictionis sue dote donauerit. ut eius gia; uocaret ceteros. institutione corrigeret. moyses quoq; unuandu nobis descripserit. ut corda hominu unuscuiu labentia huius uite commutu uelut quoda terreno busto resuscitaret. non pfunctoru debet uideri si nos quoq; scrupulosius eusde uite uersemus uestigia. Nam si sapientes huius mundi ide ut plato ipse princeps philosophe; non uera aliqua sed ficta & adumbrata sibi ea qua legimus polan; pposuit edificanda. ut doceret quale re publica esse oporteat. atq; ita qua nec audierat nec uiderat aliqua urbe describenda putauit. ut hi quib hoc munus e que admodum re publica regerent instituu possent. & si edisertus platonis

Einsiedeln StiftsB. 164 (330) p. 2

13

uel huius facti penitentiā dixit illi. Ego sū dñs tuus. ēmerēre mihi con
spectu meo. æ. esto sine querela. Quasi adhuc plene ñ emeruisset.
q̄ despāret sterilis partū uxoris. æ. de ancilla posteritatē quere
ret. esto inquit sine querela. hoc ē irrephensibilis. ut de te uxor
ñ queratur. nec quisquā tua facta reprehendat. Mutat enī nomen ei
addita. ut abrā uocaret abraham. hoc ē de patre uano sic habet
latina interpretatio uocaret pater sublimis. pater electus. uel de pa
tre fieret æ. patre filii. Vanus erat cui dñs nesciret. electus fact' est.
post quā cognouit dñs. Pater erat cui de ancilla plem haberet.
s. patre filii ñ erat. quia ñ erat ei filius. q̄ ñ erat legitimo suscepto
ēuugio. Peperit sara. æ. fact' ē patri filii. circūcidi iubet. acceptuus
ueri seminis hereditatē. Nonne euidenter circūcisio carnis p̄cep
tū ē castimonię. ut aliquis resecet libidinē carnis. æ. indomitas
luxu aclasciua refrenet cupiditates. Cui enī circūcisionis uoca
bulo id p̄scribit. ut omnis impuritatis fetor. abstergat. æ. in
ceruicū libidinis auferat. Duabus usi sum' defensionib'. tria quoq;
ē quā nobis apli pauli habuit auctoritas q̄ ait. Illa que gessit
abraha. ut de ancilla susciperet sobolē in figurā facta fr. æ. secm
allegoriā dicta. Allegoria ē cū aliud gerit. æ. aliud figurat.
sic etiā ipse apls docet dicens. sub lege uolentes ee legē ñ legi
stis. scriptū ē enī q̄d abrahā duos filios habuerit unū de ancil
la æ. unū deliba. s. is q̄dē q̄ de ancilla secm carnē natus ē. q̄ aut
deliba p̄pmissionē. que fr allegoriā dicta. nā hęc fr duo
testamenta unū quidē amontē sina in seruitutē generans quę
ē agar. duos pplos ostendens de abrahę generatione manare.
unū uidelicet. q̄ legis sillabis seruiat. eo q̄d de ancilla inseruitu
te uidetur ee generat'. alterū xp̄ianū. q̄ ad remissionē peccatoꝝ
celestis grę libertatē accepit. Q̄d q̄ putas ee peccatū. aduersus ee
mysteriū. quo ea que in posterioribus erant futa temporibus
reuelabant. Denuq; addit. Vos aūt fres secm ysaac promissio
nis filii estis. Ideo inquit nolite q̄rere opa legis. quib' non
iustificatur homo ex operib' legis n̄ p fidē ihu xp̄i. Et ut scias

Einsiedeln StiftsB. 164 (330) p. 13

urrecedes ame ꝙ imꝑficiet te leo. Et recessit abeo et imue
nit eū leo ꝙ imꝑfecit eū. Et post hoc alius ꝓpheta dixit
ame regē isrl ꝙ dixit adeū. Hec dic dns. Quo dimisisti tu
urū exterminationis de manu tua erit anima tua erit
p anima illi ꝙ ꝓpls tuus ꝓpulo illi. Liquet q̄ his oracu
lis qđ dns etā circa indignos ꝓmissa sua seruet. Impios
aut stultitia sua opprimi aut alia ꝑuarication̄e damp
nari etā si prime laqueos ꝑuaricationis FVASERINT.

SERMO DE CONCEPTIONE S. MARIE.

MIHI BVS GENERATIO

omnibus immo cunctis mortalib̄ liquet fris dile
ctissimi. qualiter omps ds universoru creator
hominē extexta virgine corporaliter formauerit. ꝙ ad
ad se cognoscendū. seq. eternaliter laudandū. adsue similitu
dinis imaginē creauerit. Quē mox indelmarū loco posi
tum. apostata angelus. invidie huore succensus appetit.
ꝙ per serpentē mulieri verba ꝓferens. ne paradysi frueret
epulis incaute decepit. Vnde inbuus ume laborē. ꝓpulsis
credimus. Miserus aū ꝓplasti omniū conditor: qui pri u.
de exrupto formauerat in paradyso mulierē. ipse eū plenī
tudo uenit temporis. nasciturus ex virgine eandē virginē
hodierna die inviolato matris ꝑuidens. concipi uoluit. unde
licet ut qui in principio cunctoru fuerat creator. ipse de
spū scō. ꝙ deinde postea virgine nascendo fieret hominū
liberator. ꝙ clementissimus ei ꝓpitiator: Libet igitur fris ka
rissimi. ut inlaudibus tante virginis matrisq; dni de salua

Einsiedeln Stiftsb. 164 (330) p. 258

Abb. 111a